

ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น

อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

A STUDY OF CIRCUMSTANCES AND PROBLEMS TOWARD DHAMMA SUKSA
IN ALL LEVEL BANPHOTPHISAI DISTRICT, NAKHONGSAWAN PROVINCE

พระพิศาล ปภัสโร (อนัตย)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น
อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

พระพิศาล ปภัสสร (อนันต์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A study of Circumstances and Problems toward Dhamma Suksa
in all level Banphotphisai District, NakhonSawan Province

Phraphisan Paphatsaro (anat)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัด นครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระราชวัชรเมธี, ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช จงอยู่สุข)

กรรมการ

(พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง กรรมการ

ผู้วิจัย

(พระพิศาล ปภัสสรโร)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย
จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัย : พระพิศาล ปภัสสร (อนัตย์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร.

ป.ธ.๙., กศ.ม., พธ.ด., (พระพุทธศาสนา)

: ผศ.ดร. วรกฤต เกื่อนช้าง

ป.ธ.๙., ศษ.บ., ศศ.ม., ปธ.ด., (บริหารอุดมศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ๒) ศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๔๖๒ คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) หากพบมีความแตกต่างกันจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้โดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนด้านที่เหลือมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = -3.647$, $Sig = 0.000$) ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

นักเรียนที่มีระดับชั้นธรรมศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข ๑. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดหาตำราเรียนในแต่ละวิชาให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน และจัดหาสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่มีความเหมาะสมเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ๒. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญในการจัดสรรเวลาสำหรับการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาโดยเฉพาะ ๓. พระภิกษุผู้สอนควรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ในการเข้าสอนหลักสูตรธรรมศึกษาให้มากขึ้น ๔. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพพระภิกษุผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ๕. ควรจัดให้มีการอบรมพระภิกษุผู้สอนในด้านการใช้หลักสูตร ตลอดจนการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ๖. ควรสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุผู้สอนได้รับการอบรมวิธีการสอนและเทคนิคใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และศักยภาพของผู้เรียน ๗. ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน และควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับความสนใจผู้เรียน ๘. ควรจัดอบรมให้พระภิกษุผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวัดและประเมินผล รวมทั้งการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลเพื่อให้การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Thesis Title : A study of Circumstances and Problems toward Dhamma Suksa in all level Banphotphisai District, Nakhonsawan Province

Researcher : Phra Phisan Paphatsaro (anat)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Phra Theppariyatmethee

Pali IX, M.E.d., Ph.D. (Buddhist Studies)

: Asst. Prof. Dr. Worakrit Thuenchang

Pali IX, B.A., M.A., Ph.D. (Ad.Hi.Ed.)

Date of Graduation : 8 February 2013

Abstract

The purposes of this research were as follows :

1) To study the circumstances and problems toward Dhamma Suksa students in all level.

2) To compare the circumstances and problems of Dhamma Suksa Students toward the study of Tripitaka (Dhamma Section) in Banphotphisai District, Nakhonsawan Province classifying by gender, age and Dhamma level.

3) To study the problems obstacles and advices to the ways which could be solved to all aspects of Dhamma Suksa. The sample of this study was Dhamma Suksa Students in all Dhamma Suksa level of the academic year (2555 B.E.).

The sample of the research consisted of 462 Dhamma Suksa Students. The method of this study was Survey Research collecting data by the questionnaire. The Data Analysis have been done by frequency, mean and standard deviation. The test of hypotheses have been performed by t-test and One Way ANOVA.

The results of the study have been found that Dhamma Suksa Students' opinions towards the study of Tripitaka (Dhamma Section) as a whole had the medium mean ($\bar{X}=3.14$). Considering learning and teaching dimension it was found that the mean score was high ($\bar{X}=3.57$).

The researcher was found that the Dhamma Suksa Students toward the study of Tripitaka as a whole by gender having significant difference at .01 level. ($t = -3.697$). Furthermore ; the hypothesis has been accepted. The Dhamma Suksa Students classified by age toward the study of Tripitaka as a whole having no statistical difference so that hypothesis has been rejected.

The Dhamma Suksa Students' opinions with different level were not statistical significance. Therefore the hypothesis has been rejected . The researcher had the following suggestions and advices as bellows :

The school administrators should prepare the textbooks and manuals covering for all students. The school administrators should be realized the importance of time for Dhamma Suksa Teaching. The monks who have taught the morality should be responsible for their schedules and duties. The government should arrange the sufficient budget for the morality monks Continuously. The monks who have taught the morality should be trained about the new learning and teaching method. The monks should have been trained about measurement and evaluation technic. The monks should have been trained about instructional media and Euducational Technology. The monks should develop themselves for curriculum and instructional media.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วยพระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร., ผศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ ในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณและเจริญพรคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระราชวชิรเมธี, ดร., ผศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปุ, ผศ.ดร. วิรัช จงอยู่สุข

ขอกราบขอบพระคุณและเจริญพรคณาจารย์ทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย พระอมรเมธี ดร., พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ, อาจารย์รุ่งอรุณ อบเชย, ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน, และอาจารย์ชำนาญ ตั้งฉิ่น ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยเหลือในการตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งด้านภาษา เนื้อหาระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไข ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจริญผล, ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านคลองเคียน, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมจริยาวาส, ผู้อำนวยการโรงเรียนราษฎร์ร่วมสามัคคี, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองตาสูง, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหูกวาง (เป็ร้องอุ้นอุทิศ), ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองกรดพิทยาคม, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองกรด, ผู้อำนวยการโรงเรียนหัดไทยรัฐวิทยาอุทิศ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองธรรม, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจิกลาด, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่ (ราษฎร์บูรณะ), ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมาบมะขาม, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบรรพตพิสัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๕๙ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย ตลอดถึงผู้บริหาร บุคลากร และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนโพธิ์ธรรมสุวัฒน์ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม (Try-out) ในการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พระมหาไธ้ ธมมเมธี, พระชาตรี สหฺธาธิโก, ดร.อดิศักดิ์ กอวัฒนา, นางวรรณทนี กอวัฒนา, นางปฏิธรรม สำเนียง, นางสาวอายี มาเยอะ, เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดถึงบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้คำแนะนำตลอดจนเพื่อนร่วมงาน เพื่อนสนิท และเพื่อนนักศึกษา พธ.ม.รุ่น ๑ ที่คอยให้ความช่วยเหลือและช่วยเป็นขวัญและกำลังใจอันมีค่าที่สำคัญยิ่งให้แก่ผู้วิจัยตลอดเวลาจนประสบผลสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

พระพิศาล ปภสฺสโร (อนันต์)

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภูมิ	(๑๐)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ ประวัติความเป็นมาของการจัดธรรมศึกษาในประเทศไทย	๘
๒.๒ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๑๐
๒.๓ โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษา	๑๔
๒.๔ แนวคิดสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม	๑๙
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	๒๗
๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร	๓๓
๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน	๔๑
๒.๘ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน	๔๖
๒.๙ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล	๕๘
๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๖
๒.๑๑ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	๗๘

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๙
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๙
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๐
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๒
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๒
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๖
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๗
๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	๘๘
๔.๓ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	๙๓
๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	๙๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๐๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๓
บรรณานุกรม	๑๑๕
ภาคผนวก	๑๒๒
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๒๓
ภาคผนวก ข ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)	๑๒๕
ภาคผนวก ค ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น(Reliability)	๑๒๘
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก จ แบบหนังสือความอนุเคราะห์ต่างๆ	๑๔๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	จำนวนกลุ่มประกรและกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนประถมศึกษาที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามระดับชั้นธรรมศึกษา	๘๐
๔.๑	แสดงจำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๗
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม	๘๘
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักสูตร	๘๙
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๙๐
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๙๑
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการวัดและประเมินผล	๙๒
๔.๗	แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามเพศ	๙๓
๔.๘	แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามอายุ	๙๕
๔.๙	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด โดยจำแนกตามอายุ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (LSD)	๙๖
๔.๑๐	แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามระดับชั้นธรรมศึกษา	๙๗

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๑	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด โดย จำแนกตามระดับชั้นธยมศึกษา ด้านหลักสูตร (LSD)	๙๘
๔.๑๒	ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ธยมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์	๙๘
๕.๑	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จำแนกตามสมมติฐานที่ ๑ – ๓	๑๐๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

- ๒.๑ แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอน
- ๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

หน้า

๓๑

๗๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตมา มุ่งเน้นการศึกษาในทางด้านภาษาบาลีเป็นหลัก จนเมื่อปี พ.ศ.๒๔๓๕ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อคราวปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร ได้กำหนดหลักสูตรสอนพระภิกษุและสามเณรขึ้น เพื่อให้เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัตถ์แต่งแก้กระทู้ธรรม ตกถึงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๕๔ ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่เพื่อใช้สำหรับสอนพระนวกะ และได้โปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน โดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตรเป็นสถานที่สอบ วิชาที่สอบมีอยู่ ๓ วิชาคือ ธรรมวิภาค แต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้องถิ่นในอรรถกถาธรรมบท จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๔๕๖ ได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่งโดยการเพิ่มคิทธิปฏิบัติเข้าในธรรมวิภาค และได้ขยายหลักสูตรขึ้นอีกเป็นระดับชั้นโทและชั้นเอกดังมีหลักสูตรปรากฏในปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๗๒ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ทรงเห็นว่าควรขยายโอกาสให้ฆราวาสได้ศึกษาธรรมบ้าง จึงมอบหมายให้คณะสงฆ์จัดการการศึกษาหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้นเรียกว่า “ธรรมศึกษา” เปิดชั้นแรกเป็นหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรีและต่อมาได้มีการขยายออกไปเป็นธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอกในปี พ.ศ.๒๔๗๓ และ พ.ศ.๒๔๗๔ ตามลำดับ จากการจัดการศึกษานั้นทำให้เกิดผลดีในด้านการศึกษาพระศาสนาหลายประการ เช่น ทำให้พระสงฆ์สามเณรมีความอุตสาหะในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น เพื่อมิให้มีความรู้ด้อยกว่าประชาชนที่เข้ามาศึกษาธรรมวินัย และทำให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดียิ่งขึ้น ซึ่งนับเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเผยแผ่ศาสนา ปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้มีสมเด็จพระวันรัต (พรหมคุณฺตเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง เน้น

การพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพสามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้เป็นอย่างดี ทั้งถือว่าเป็นกิจการของพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย^๑

ปัจจุบันนี้มีปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงบริบทแห่งการพัฒนาของประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ในขณะที่ทุกภาคส่วนยังคงมุ่งเน้นแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและด้านวัตถุนกลายเป็นวัตถุนิยม ส่วนด้านคุณธรรมจริยธรรมถูกละเลยเป็นผลทำให้คนในสังคมไทยห่างไกลศาสนา จึงส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่สั่งตามตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไป ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมจนทำให้เกิดปัญหาต่างๆของสังคมตามมา เช่น ปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาทของเด็กนักเรียน นักศึกษา ปัญหาการแพร่ระบาดของยา เสพติดในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ปัญหานักเรียน นักศึกษา ประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และปัญหาอาชญากรรม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการไม่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจ ถูกละเลยจากสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษาที่จะปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ขาดความสำนึกต่อหน้าที่ ขาดความรู้สึกลึกซึ้งดี และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม การปฏิรูประบบราชการได้แยกงานศาสนาออกจากกระทรวงศึกษาธิการทำให้สิ่งสั่งตามที่เคยถือปฏิบัติซึ่งกันและกันคือ บ้าน วัด โรงเรียน ไม่สามารถเชื่อมต่อในเรื่องการนำหลักธรรมเข้าไปในวิถีชีวิตของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ขาดการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนในชาติ การเรียนการสอนของสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญในเรื่องศาสนา ทำให้เด็กเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนมีความรู้แต่ไม่เห็นความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นสัญญาณบอกเหตุอย่างชัดเจนว่าการพัฒนาสังคมไทยต่อจากนี้ไปจะต้องพัฒนาในเชิงรุกในทุกด้าน โดยเฉพาะการนำมิติทางศาสนาไปสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเร่งด่วนและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประเมินทุนทางสังคมเพื่อหาข้อสรุปในเรื่องการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน จะต้องอาศัยทุนทางสังคมที่มีคุณภาพได้กำหนดกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาโดยเฉพาะสถาบันศาสนา จะต้องเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการวงการศาสนา โดยกระตุ้นให้สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญใน การเผยแผ่ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^๒

^๑ พระมหาไชยา ขยสิทธิ์, “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖, หน้า ๑-๒.

^๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, *การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๓-๕.

เหตุผลดังกล่าวในข้างต้นได้สอดคล้องกับนโยบายของกรมการศาสนาที่กำหนดให้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าสู่วิถีการดำเนินชีวิตของเด็ก เยาวชน และประชาชน ดังนั้นกรมการศาสนาได้พิจารณาว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยเฉพาะฆราวาสศึกษา (ธรรมศึกษา) ที่เป็นการศึกษาสำหรับคฤหัสถ์ มุ่งเน้นในการเรียนรู้หลักธรรมตามหลักสูตรของสภามหาลงแผนกธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแก่นแท้แห่งพุทธธรรมสามารถน้อมนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันและนำไปสอวัดความรู้ (ทางธรรม) ได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการสนองตอบต่อนโยบายของกรมการศาสนาในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเข้าสู่สถานศึกษาต่างๆทั่วประเทศ และเป้าหมายหลักคือให้นักเรียนได้เรียนธรรมศึกษาและสอบธรรมศึกษา ซึ่งจะเป็พื้นฐานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนทั่วประเทศ

อำเภอบรรพตพิสัย เป็นอำเภอหนึ่งที่มีการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรธรรมศึกษาและมีการสอบประจำปี โดยในแต่ละปีนั้นมีผู้เข้ารับการศึกษและสอบเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลพบว่าในปี พ.ศ.๒๕๕๓ ได้มีผู้เข้ารับการศึกษและสอบเป็นจำนวน ๑,๐๖๑^๓ คน ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ได้มีผู้เข้ารับการศึกษและสอบเป็นจำนวน ๑,๒๑๘^๔ คน ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้มีผู้เข้ารับการศึกษและสอบเป็นจำนวนถึง ๑,๐๖๙^๕ คน แต่จำนวนพระภิกษุผู้สอนมีจำนวนเพียง ๑๔ รูป นอกจากนี้ยังมีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น โดยแบ่งปัญหาออกเป็น ๔ ด้านคือ ๑) ปัญหาด้านหลักสูตร ๒) ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) ปัญหาด้านการใช้สื่อการสอน และ ๔) ปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล จึงส่งผลถึงประสิทธิผลต่อการเรียนของนักเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้นยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าวในข้างต้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อจะนำผลการวิจัยที่ได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดการเรียนรู้ศึกษาธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

^๓ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย, “สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, (พ.ศ.๒๕๕๓), (อึดสำเนา).

^๔ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย, “สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, (พ.ศ.๒๕๕๔), (อึดสำเนา).

^๕ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย, “สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, (พ.ศ.๒๕๕๕), (อึดสำเนา).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบ ดังนี้

๑.๓.๑ สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ว่ามีมากหรือน้อยเพียงใด

๑.๓.๒ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เฉพาะนักเรียนที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านในด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดธรรมศึกษาในประเทศไทย ด้านบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านโครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาทุกระดับชั้น แนวคิดสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) ด้านการใช้สื่อการสอน ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนประถมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๖๙ คน

๒. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนประถมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (stratified random sampling) และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๖๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษา/โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนประถมศึกษาทุกระดับชั้น ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๑๑ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นธรรมชาติศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้โดยมีวิธีการและกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสม ทั้งนี้ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) ด้านการใช้สื่อการสอน และ ๔) ด้านการวัดและประเมินผล

^๒ สุวีย์ ศิริโกศลกรมย์, “การวิจัยทางการศึกษา”, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันบันราชภัฏ เทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

๑.๑ ด้านหลักสูตร หมายถึง โครงสร้าง เนื้อหารายวิชา มวลประสบการณ์ แผนประสบการณ์ แนวทางในการปฏิบัติหรือกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เจตคติ ทั้งทางร่างกายและอารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

๑.๒ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถ่ายทอดให้กับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

๑.๓ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่างๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนได้บรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔ ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการพิจารณาหาข้อสรุปและตัดสินว่าผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมเนื้อหาการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยมีกระบวนการวัดและประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน

๒. สภาพปัญหา หมายถึง ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล จึงส่งผลกระทบต่อผู้เรียนธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

๓.นักเรียนธรรมศึกษา หมายถึง นักเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ โดยมีพระภิกษุเป็นผู้สอน

๔.ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น หมายถึง การจัดการศึกษาตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนาสำหรับฆราวาสตามหลักสูตรธรรมศึกษา โดยแบ่งเป็น ๓ ระดับชั้นคือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก

๑.๗. ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธยมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีมาน้อยเพียงใด

๑.๗.๒ ทำให้ทราบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธยมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธยมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ ประวัติความเป็นมาของการจัดธรรมศึกษาในประเทศไทย
- ๒.๒ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๓ โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษา
- ๒.๔ แนวคิดสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม
- ๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- ๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร
- ๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- ๒.๘ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน
- ๒.๙ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
- ๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของการจัดธรรมศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่เรียกกันว่า นักธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทยเพื่อให้ ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวก และทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป การศึกษา พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลีที่เรียกว่า การศึกษาพระ ปริยัติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่าพระภิกษุผู้มีความรู้ใน พระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย จึงเป็นเหตุให้สังฆมณฑลขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะช่วยกิจการทางพระพุทธศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การปกครอง และการแนะนำ สั่งสอนประชาชน ดังนั้นสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงได้ทรงพระดำริวิธีการ

เล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้นสำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นครั้งแรก นับแต่ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๕ เป็นต้นมา โดยทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งทางด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัตถ์แต่งกระทู้ธรรม เมื่อทรงเห็นว่าการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยดังนี้ได้ผล ทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้นเพราะเรียนรู้ได้ไม่ยาก จึงทรงดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุสามเณรทั่วไปด้วยประกอบกับใน พ.ศ.๒๔๔๘ ประเทศไทยเริ่มมีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ซึ่งภิกษุทั้งหมดจะได้รับการยกเว้นส่วนสามเณรจะยกเว้นให้เฉพาะสามเณรผู้รู้ธรรม ทางราชการได้ขอให้พระสงฆ์ช่วยกำหนดเกณฑ์ของสามเณรผู้รู้ธรรม สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงกำหนดหลักสูตรองค์สามเณรผู้รู้ธรรมขึ้น ต่อมาได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรสามเณรผู้รู้ธรรมนั้นเป็น “องค์นักธรรม” สำหรับภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือผู้บวชใหม่) ทั่วไป ได้รับพระบรมราชานุมัติ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๔ และโปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน โดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานที่สอบ การสอบครั้งแรกนี้ มี ๓ วิชา คือธรรมวิภาคในนวโกวาท แต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้องนิทานในอรรถกถาธรรมบท

พ.ศ.๒๔๕๕ ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมให้เหมาะสมสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไปจะเรียนรู้ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยแบ่งหลักสูตรเป็น ๒ อย่าง คืออย่างสามัญ เรียนวิชาธรรมวิภาค พุทธประวัติ และเรียงความแก้กระทู้ธรรม และอย่างวิสามัญ เพิ่มแปลอรรถกถาธรรมบทมีเก้อรรถบาลี ไวยากรณ์และสัมพันธ์ และวินัยบัญญัติที่ต้องสอบทั้งผู้ที่เรียนอย่างสามัญและวิสามัญ

พ.ศ.๒๔๕๖ ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้เพิ่มหลักธรรมหมวด คติปฏิบัติเข้าในส่วนของธรรมวิภาคด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการครองชีวิตฆราวาส หากภิกษุสามเณรรูปนั้นๆมีความจำเป็นต้องลาสิกขาออกไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เรียกว่า นักธรรมชั้นตรี การศึกษาพระธรรมวินัยแบบใหม่นี้ ได้รับความนิยมาจากหมู่ภิกษุสามเณรอย่างกว้างขวาง และแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วเพียง ๒ ปีแรกก็มีภิกษุสามเณรสมัครเข้าสอบสนามหลวงเกือบพันรูปเมื่อทรงเห็นว่าการศึกษานักธรรมอำนวยการคุณประโยชน์แก่พระศาสนาและภิกษุสามเณรทั่วไป ในเวลาต่อมาจึงทรงพระดำริขยายการศึกษานักธรรมให้ทั่วถึงแก่ภิกษุทุกระดับ คือทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมชั้นโท สำหรับภิกษุชั้นมัชฌิมะ คือมีพรรษาเกิน ๕ แต่ไม่ถึง ๑๐ และนักธรรมชั้นเอก สำหรับภิกษุชั้นเถระ คือมีพรรษา ๑๐ ขึ้นไป ดังที่เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์สืบมาตราบถึงทุกวันนี้

ต่อมาพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธฯ ทรงพิจารณาเห็นว่า การศึกษานักธรรมมิได้เป็นประโยชน์ต่อภิกษุสามเณรเท่านั้น แม้ผู้ที่ยังครองฆราวาสวิสัยก็จะได้ประโยชน์จากการศึกษานักธรรมด้วย โดยเฉพาะสำหรับเหล่าข้าราชการครูจึงทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้น เรียกว่า “ธรรมศึกษา” มีครบทั้ง ๓ ชั้น คือชั้นตรี ชั้นโท

และชั้นเอก ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับหลักสูตรนักธรรมของภิกษุสามเณร เว้นแต่วินัยบัญญัติที่ทรงกำหนดใช้เบญจศีลเบญจธรรม และอุโบสถศีลแทน ได้เปิดสอบธรรมศึกษาตรีครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และเปิดสอบครบทุกชั้นในเวลาต่อมา มีฆราวาสทั้งหญิงและชายเข้าสอบเป็นจำนวนมาก นับเป็นการส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นตราบจนถึงทุกวันนี้^๑

๒.๒ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจคณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ อันเป็น ภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ประการ ดังนี้

๒.๒.๑ บทบาทด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ ระเบียบ อธิการ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง รวมตลอดทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใน เขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

๒.๒.๒ บทบาทด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ สำหรับสาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

^๑ สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, “ธรรมศึกษาขั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓-๑๔.

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด

การสาธารณูปการทั้ง ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่เจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี การสาธารณูปการ ตามความหมายที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะของการกระทำ การสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำ ด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำ ด้วยเอกสารรายงาน

๓. การทำ โดยการจัดประโยชน์

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานระดับบารมีเจ้าอาวาสและเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่เจ้าอาวาสและเห็นผลงานของเจ้าอาวาสได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกกลามใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุหากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของเจ้าคณะทุกระดับชั้น^๒

๒.๒.๓ บทบาทด้านการศาสนศึกษา

บทบาทการศาสนศึกษาเบื้องต้นประกอบของการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ

๑. ปรีชาญาณ ได้แก่การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย นับเป็นองค์ประกอบสำคัญโดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ และการศึกษาเล่าเรียนปรีชาธรรมนั้นเป็นการศึกษาภาคทฤษฎี คือ การศึกษาธรรมวินัยให้มีความรู้พื้นฐานอย่างแจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดความกระจ่างแจ้งว่าคำสอนของพระพุทธองค์ที่จัดเป็นธรรมบทนั้น บทนี้ว่าด้วยเรื่องอะไรถ้าผู้เรียนจะน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางหรือแสงประทีปแห่งชีวิต เมื่อปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลอย่างไรเป็นต้น

^๒ พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีรกุล, “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า๓๔-๕๑.

๒. ปฏิบัติ ได้แก่การน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้จากการเรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ คือนำมาประพฤติปฏิบัติจริงๆเพื่อเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ กล่าวอีกในหนึ่งก็คือ นำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้แล้วนั้นมาเป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตน

๓. ปฏิเวธ ได้แก่ผลของการปฏิบัติธรรมนั้น เช่น พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระอริยบุคคล เป็นต้น ผู้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติซึ่งทำให้ยกฐานะจากปุถุชนธรรมดาขึ้นมาเป็นพระอริยบุคคล การบรรลุธรรมขั้นนั้นๆตามภูมิธรรมที่ตนปฏิบัติ นั้น ไม่มีใครมายกย่องหรือมาแต่งตั้งให้แต่การยกฐานะดังกล่าวเป็นไปโดยอัตโนมัติหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฐานะหรือตำแหน่งแห่งอริยเจ้านั้นไม่มีการแต่งตั้งให้จะรู้ได้เฉพาะตนเอง

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าบทบาทด้านการศาสนาศึกษา ประกอบด้วย แนวทาง ๓ ประการ ได้แก่ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ปริยัติ คือการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ปฏิบัติ คือการน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนที่ได้เรียนรู้ในทางภาคทฤษฎีนั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ และปฏิเวธ คือผลของการปฏิบัติธรรมนั้นๆ

๒.๒.๔ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา ยังไม่มีครูฝ่ายฆราวาสเพียงพอก็ได้อาศัยศาลาหรือเสนาสนะใดๆของวัดเป็นโรงเรียน พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐก็เผด็จสงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษาเองในรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมา สรุปกิจกรรมด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสงฆ์ วัดและคณะสงฆ์ต่อการศึกษาของรัฐ ตามความหมายและความมุ่งหมายที่กล่าวมาเป็น ๓ ลักษณะ

๑. การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติให้นักเรียนและพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ การจัดโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนราษฎร์ การกุศลของวัด โรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ฯลฯ

๒. การสงเคราะห์ให้เด็ก และประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ หรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัดการให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่างๆ การให้การอุปถัมภ์แก่เด็กวัด

๓. การสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม การใช้หน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการเผยแพร่ศีลธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน และการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่สำคัญของพระสงฆ์ไทย

๒.๒.๕ บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์ เป็นนิจ หน้าที่ในการเผยแผ่ของวัดหรือพระสงฆ์ คือการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ องค์การเผยแผ่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ได้กำหนดหน้าที่ของวัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ คณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ไว้ดังนี้

๑. อบรมภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาทตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ

๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย

๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาทคำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์

๔. แนะนำสั่งสอนประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ

๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง

๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น หรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ

๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระพุทธศาสนา และอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระ สวดมนต์ เป็นต้น

๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุดเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาธรรม-บาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือที่เกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับพุทธประวัติบ้าง เพื่อให้ผู้ศึกษาศีลฟังธรรมตามวัดต่างๆ ได้ท่องได้อ่านได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส

๙. ขวนขวายการจัดหาอุปกรณ์ในการเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถม ขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขัดสนยืมใช้ในการเรียน กิจกรรมเผยแผ่ของพระสงฆ์ วัดและคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีทั้งแบบประเพณีและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเฉพาะขึ้นดำเนินการ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็น การเทศนาอบรมสั่งสอนในรูปแบบของการบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ใน สถานที่ต่างๆ เช่นที่วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ บ้านเรือน สถานีวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น ตามแต่มี ผู้อาราธนา เหล่านี้จัดเป็นบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางตรง ส่วนทางอ้อมได้แก่ การ จัดตั้งห้องสมุด จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมะและภาษาบาลี เป็นต้น

๒.๒.๖ บทบาทการสังคมสงเคราะห์

หน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์เริ่มต้องเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ ในเรื่องปัจจัย ๔
 ๒. สภาวะและเหตุการณ์ในสังคม เรียกร้องต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น
 ๓. คุณธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรม ของพระสงฆ์ที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- บทบาททางสังคมที่พระสงฆ์ทำได้ดีที่สุดคือ บทบาทด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจ ประชาชน การสงเคราะห์ทางจิต และการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งทั้งหมดนี้หากพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายว่า ทำไปเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา เพื่อแก้ปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว และเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก็คือการสังคมสงเคราะห์นั่นเอง^๓

๒.๓ โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษา

๒.๓.๑ โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาที่ประกาศใช้ปัจจุบัน ธรรมศึกษาชั้นตรี

๑. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑ ในชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายการออกข้อสอบไว้ ๕ หมวด คือ

๑) ทานวรรค	๒) ปาปวรรค
๓) ปุญญวรรค	๔) สติวรรค
๕) สีลวรรค	

^๓ พระสุภาวัฒน์ หนูพริก, “ทัศนะและความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉพาะกรณี : ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘), หน้า ๔๑-๔๒

ให้นักเรียนแต่งอธิบายให้สมเหตุสมผล อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบด้วย ๑ สุภาษิต
บอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย สุภาษิตที่อ้างมานั้นต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง
ชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ ๒ หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

๒. วิชาธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือนวโกวาทแผนกธรรมวิภาคและคิปปปฏิบัติ ชั้นนี้กำหนดให้
เรียนหมวดธรรม ดังนี้

ทูกะ หมวด ๒

ธรรมมีอุปการะมาก ๒	ธรรมเป็นโลกบาล ๒
ธรรมอันทำให้งาม ๒	บุคคลหาได้ยาก ๒

ติกะ หมวด ๓

รัตนะ ๓	คุณของรัตนะ ๓
โอวาทของพระพุทธเจ้า ๓	ทุจจิต ๓
สุจจิต ๓	อกุศลมูล ๓
กุศลมูล ๓	สัพปุริสบัญญัติ ๓
บุญกิริยาวัตถุ ๓	

จตุกกะ หมวด ๔

วุฑฒิ ๔	จักร ๔
อคติ ๔	ปธาน ๔
อธิษฐานธรรม ๔	อิทธิบาท ๔
พรหมวิหาร ๔	อริยสัจ ๔
ควรทำความไม่ประมาทในที่ ๔ สถาน	

ปัญจกะ หมวด ๕

อนันตริกรรม ๕	อภิณหปัจจเวกขณะ ๕
ธัมมัสสวนานิสงส์ ๕	พละ ๕
ขันธ ๕	

ฉกกะ หมวด ๖

การวะ ๖	สาราณียธรรม ๖
---------	---------------

สัตตกะ หมวด ๗

อริยทรัพย์ ๗	สัพปุริสธรรม ๗
--------------	----------------

อัฐกะ หมวด ๘

โลกธรรม ๘	
-----------	--

ทศกะ หมวด ๑๐

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

คิปปิปฏิบัติ

จตุกกะ หมวด ๔

ทิวฐัมมิกัตถประโยชน์ ๔	สัมปรายิกัตถประโยชน์ ๔
มิตรปฏิรูป ๔	มิตรแท้ ๔
สังคหวัตถุ ๔	ธรรมของฆราวาส ๔

ปัญจกะ หมวด ๕

มิจฉาวณิชา ๕	สมบัติของอุบาสก ๕
--------------	-------------------

ฉกกะ หมวด ๖

ทิส ๖	อุบายมุข ๖
-------	------------

๓. วิชาพุทธ

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธประวัติ เล่ม ๑-๒-๓ ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) และศาสนพิธี เล่ม ๑ ขององค์การศึกษา

๔. วิชาวินัย

หลักสูตร ใช้หนังสือเบญจศีลเบญจธรรมของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ ญาณวรเถร)^๔

๒.๓.๒ โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาที่ประกาศใช้ปัจจุบัน ธรรมศึกษาชั้นโท

๑. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๒ ในชั้นนี้ กำหนดขอบข่ายการออกข้อสอบไว้ ๕ หมวด คือ

๑) อัตตวรรค	๒) กัมมวรรค
๓) ชันติวรรค	๔) ปัญญาวรรค
๕) เสวนาวรรค	

ให้นักเรียนแต่งอธิบายเป็นทำนองเทศนาโวหาร อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบ ไม่น้อยกว่า ๒ สุภาษิต และบอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย ห้ามอ้างสุภาษิตซ้ำซ้อนกัน แต่จะซ้ำ คัมภีร์ได้ไม่ห้ามสุภาษิตที่อ้างมานั้น ต้องเรียงข้อความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง

^๔ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ธรรมศึกษาชั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓-๓๔.

ชั้นนี้ กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ ๓ หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

๒. วิชาธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือธรรมวิภาค ประเพณีที่ ๒ ชั้นนี้กำหนดให้เรียนหมวดธรรม ดังนี้

ทุกะ หมวด ๒

กัมมัญฐาน ๒	กาม ๒
บุชา ๒	ปฏิสันถาร ๒
สุข ๒ (กายิกสุข-เจตสิกสุข)	

ติกะ หมวด ๓

อกุศลวิตก ๓	กุศลวิตก ๓
อัคคี(ไฟ) ๓	อธิปไตยยะ ๓
ญาณ ๓	ตัมหา ๓
ปาฏิหาริย์ ๓	ปิฎก ๓
พุทธจริยา ๓	วัฏฏะ (วน) ๓
สิกขา ๓	

จตุกกะ หมวด ๔

อปัสเสนธรรม ๔	อัปมัญญา ๔
พระอริยบุคคล ๔	โอฆะ ๔
กิจในอริยสัจ ๔	บริษัท ๔
บุคคล ๔	มรรค ๔
ผล ๔	

ปัญจกะ หมวด ๕

อนุပ္พพิกขา ๕	มัจฉริยะ ๕
มาร ๕	เวทนา ๕

ฉักกะ หมวด ๖

จริต (จริยา) ๖	ธรรมคุณ ๖
----------------	-----------

สัตตกะ หมวด ๗

วิสุทธิ ๗

อัฐกะ หมวด ๘

อวิชา ๘

นวกะ หมวด ๙

พุทธคุณ ๙	สังฆคุณ ๙
-----------	-----------

ทสกะ หมวด ๑๐

บารมี ๑๐

ทวาทสกะ หมวด ๑๒

กรรม ๑๒

๓. วิชาพุทฺธ

หลักสูตร ใช้หนังสืออนุพุทธประวัติและพุทธธานุพุทธประวัติ อันกล่าวเฉพาะประวัติ พระสาวก สังคีตติกา ปฐมสมโพธิกา พระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) และศาสนพิธี เล่ม ๒ ขององค์การศึกษา ชั้นนี้กำหนดให้เรียนประวัติของพระสาวกจำนวน ๔๐ รูป

๔. วิชาวินัย

หลักสูตร ใช้หนังสืออุโบสถศีลของพระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) ผู้จะเข้าสอบ ประโยคธรรมศึกษาชั้นโท ต้องได้ประโยคธรรมศึกษาชั้นตรีในสนามหลวงมาแล้ว^๕

๒.๓.๓ โครงสร้างหลักสูตรธรรมศึกษาที่ประกาศใช้ปัจจุบัน ธรรมศึกษาชั้นเอก

๑. วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม

หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๓ ในชั้นนี้กำหนดขอบข่ายการออกข้อสอบไว้ ๕ หมวด คือ

๑) อัปปมาทวรรค	๒) จิตตวรรค
๓) ธรรมวรรค	๔) วิริยวรรค
๕) สามัคคีวรรค	

ให้นักเรียนแต่งอธิบายเป็นทำนองเทศนาโวหาร อ้างสุภาษิตอื่นมาประกอบไม่น้อยกว่า ๓ สุภาษิต และบอกชื่อคัมภีร์ที่มาแห่งสุภาษิตนั้นด้วย ห้ามอ้างสุภาษิตซ้ำซ้อนกัน แต่จะซ้ำคัมภีร์ได้ ไม่ห้ามสุภาษิตที่อ้างมานั้น ต้องเรียงเชื่อมความให้ติดต่อสมเรื่องกับกระทู้ตั้ง ชั้นนี้กำหนดให้เขียนลงในใบตอบ ตั้งแต่ ๔ หน้า (เว้นบรรทัด) ขึ้นไป

๒. วิชาธรรม

หลักสูตร หนังสือธรรมวิจารณ์ ส่วนปรมัตถปฏิบัติ
นิพพิทา ปฏิภาณแห่งนิพพิทา สังขาร อนิจจลักษณะ ทุกขลักษณะ

อนัตตลักษณะ

วิราคะ ไวพจน์แห่งวิราคะ วิมุตติ วิมุตติ ๒
วิมุตติ ๕ วิสุทธวิปัสสนาญาณ ๙

^๕ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ธรรมศึกษาชั้นโท ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘-๒๙.

วิสุทธิ อีกบรรยายหนึ่ง วิสุทธิ ๗ สันติ
 ปฏิปทา แห่งสันติ
 นิพพาน มติแห่งลัทธิภายนอก มติข้างพระพุทธศาสนา นิพพาน
 ธาตุ ๒
 บาลีแสดงปฏิปทาแห่งนิพพาน
 บาลีแสดงสุปาติเสสนิพพาน
 บาลีแสดงอนุปาติเสสนิพพาน
 บาลีแสดงนิพพานทั้ง ๒ บรรยาย
 บาลีใช้ปรินิพพาน หมายอนุปาติเสส
 บาลีใช้ ปรินิพพุต แทนปรินิพพาน
 มติปรารภพระพุทธเจ้าหลายพระองค์
 หนังสือสมถกัมมัฏฐาน
 หัวใจสมถกัมมัฏฐาน กายคตาสติ เมตตา
 พุทธานุสสติ กสิณ จตุธาตุววัตถานะ
 สมถภาวนา พระพุทธคุณ
 หมวดที่ ๑๐ วิปัสสนากัมมัฏฐาน

๓. วิชาพุทธ

แก้ปัญหาพุทธานุพุทธประวัติ กับข้อธรรมในท้องเรื่องนั้น หลักสูตร ใช้หนังสือพุทธประวัติ เล่ม ๑-๒-๓ ปฐมสมโพธิ พระนิพนธ์ สมเด็จพระสังฆราช (ปุสสเทว) พุทธานุพุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ พระปฐมสมโพธิกถา พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

๔. วิชาวินัย

หลักสูตร ใช้หนังสือหลักสูตรกรรมบท ของพระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ) ผู้จะเข้าสอบประโยคธรรมศึกษาชั้นเอก ต้องได้ประโยคธรรมศึกษาชั้นโทในสนามหลวงมาแล้ว^๖

๒.๔ แนวคิดสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม

ในการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี พบปัญหา ๓ ด้านใหญ่ที่สำคัญ คือ ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้นำเสนอสภาพปัญหา/อุปสรรคโดยเปรียบเทียบความคิดเห็นของ

^๖ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ธรรมศึกษาชั้นเอก ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓-๓๔.

ผู้ให้สัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และสามเณร พบว่ามีปัญหา/อุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ดังนี้^๗

๑. ด้านหลักสูตร

๑) เนื้อหา

มีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เกิดจากพระเณรไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม อีกทั้งเนื้อหาสาระของหลักสูตรมากเกินไปและยากต่อการทำความเข้าใจ ควรมีการปรับปรุงแก้ไข ในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หลักสูตรมีความครอบคลุมชีวิตเกือบทุกด้านยกเว้นภาคปฏิบัติ ในรายวิชาการพุทธธรรมควรเปลี่ยนเป็นการเขียนบทความธรรมะเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ทันต่อยุคสมัย ซึ่งในเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อยุคสมัยนั้นทั้งครูพระผู้สอน พระที่เคยเรียน และพระเณรที่เป็นผู้เรียนในปัจจุบันต่างก็มีความคิดเห็นตรงกันว่าควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อยุคสมัย เช่น การเรียนกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นต้น โดยพระผู้สอนได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่าหลักสูตรที่ใช้เป็นเพียงการรวบรวมเอกสารหมวดธรรมมิใช่เป็นหลักสูตรตามหลักวิชาการไม่มีการประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบัน และที่สำคัญควรออกแบบหลักสูตรให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบมิใช่เพียงการท่องจำรูปแบบเดียว

๒) เวลาเรียน

ในส่วนของประเด็น เวลาเรียน พระสังฆาธิการผู้เกี่ยวข้องให้ความคิดเห็นว่า การเรียนการสอนไม่มีความต่อเนื่องมีสาเหตุมาจากเวลาเรียนไม่มีระบบที่ชัดเจนแน่นอน ควรจัดเวลาเรียนให้เป็นระบบ จากเดิมเวลาเรียนน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับเนื้อหาควรมีการขยายเวลาเรียนให้มากขึ้น ซึ่งในประเด็นดังกล่าว ผู้ทรงคุณวุฒิ พระผู้สอน พระและสามเณรทั้งที่เคยศึกษาและกำลังศึกษามีความเห็นสอดคล้องกัน ด้านผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อคิดเห็นที่ผู้สอนให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนน้อยเกินไป มักขาดสอนด้วยสาเหตุต่างๆเช่นติดกิจนิมนต์หรือใช้สถานที่ทำกิจกรรมอย่างอื่น

๓) วิธีการเรียนการสอน

ด้านวิธีการเรียนการสอน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นว่า วิธีการเรียนการสอนในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่มุ่งสอนโดยเน้นบรรยายและท่องจำ ไม่มีการคิดวิเคราะห์ ขาดกิจกรรมเสริมในการเรียนการสอน สอดคล้องกับพระสังฆาธิการที่เสนอความคิดเห็นว่า วิธีการเรียนการสอนเป็นการบรรยายข้อธรรมล้วนๆ ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้ นอกจากนี้พระผู้สอนเองยอมรับว่าการสอนขาดการ

^๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๔๐-๔๙.

เชื่อมโยงกับความจริงของชีวิต ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมไม่สามารถนำความรู้มาเชื่อมโยงได้อย่างเหมาะสม เน้นการท่องจำมากกว่าความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้ ด้านพระ เณรที่เคยศึกษาและกำลังศึกษา ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรปรับการสอนให้น่าสนใจเกิดความศรัทธาในการเรียน สอนแบบยึดตำราเป็นหลัก ไม่ค่อยมีเทคนิคใหม่ๆ ที่เข้ากับยุคสมัยที่สามารถสื่อความเข้าใจง่าย มักสอนเพื่อให้สอบได้อย่างเดียวควรจะอธิบายให้เข้าใจ

๒. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

๑) ครูผู้สอน

ปัญหาที่พบในกระบวนการเรียนการสอน ด้านครูผู้สอน ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มมีความคิด เห็นพ้องกัน กล่าวคือ ครูผู้สอนไม่ค่อยมีประสบการณ์ทางโลกไม่สามารถประยุกต์กับสภาพความเป็นจริง ควรมีคุณวุฒิและมีประสบการณ์ทางโลกเพื่อจะได้เปรียบเทียบ อธิบายและประยุกต์ใช้ได้ ครูไม่ชำนาญการสอนเน้นการท่องจำ ขาดการอบรมศึกษาวิชาครู แม้มีความรู้และความตั้งใจสอน แต่ก็สอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร ครูบางคนเป็นบุคคลที่มีวิทย์ฐานะดี ได้เปรียญสูง แต่วิธีการสอนไม่ค่อยดี เพราะผู้สอนไม่ได้เรียนวิธีการสอนมาโดยตรง

๒) หนังสือตำราประกอบการเรียน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน เนื้อหาให้ตำรามีจำนวนมากเกินความจำเป็น ภาษาที่ใช้เป็นภาษาที่เข้าใจยาก ควรมีการปรับปรุงภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น ปรับปรุงรูปแบบของตำรา ใช้จิตวิทยาเข้ามาช่วยในการออกแบบ เช่นออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ควรมีรูปภาพต่างๆ เพื่อเป็นแรงดึงดูดใจในการเรียน ตำราไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากเป็นตำราต่างคนต่างเขียนขึ้นมา น่าจะมีตำรากลาง เป็นตำรากลางที่มีการตรวจสอบกลั่นกรอง และรับรองเป็นมาตรฐานของคณะสงฆ์ที่ถูกต้อง

๓) สื่อ-อุปกรณ์ประกอบการสอน

จากการสัมภาษณ์ พระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการใช้สื่อการสอนมีน้อยเหตุผลประการหนึ่งเนื่องจากครูผู้สอนไม่มีทักษะในการจัดทำสื่อประกอบการสอนด้วย พระผู้สอนมีการชี้แจงในประเด็นดังกล่าวว่า ครูผู้สอนขาดการสนับสนุนให้เข้ารับการพัฒนาการใช้และผลิตสื่อการสอน ด้านพระ เณร ทั้งที่เคยศึกษาและกำลังศึกษาอยู่ต่างให้ข้อคิดเห็นตรงกันว่า ไม่ค่อยมีการใช้สื่อประกอบการสอน มีแต่กระดานและชอล์ก สำนักเรียนขาดสื่อการเรียนการสอน ถ้ามีก็มีแต่ชำรุดหรือเสียหายขาดการซ่อมแซม

๔) อาคารสถานที่

ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนการสอนจะจัดขึ้นภายในวัด หากแต่ยังพบปัญหาตามข้อคิดเห็น ของพระสังฆาธิการ พบว่า ไม่มีการจัดห้องเรียนให้เป็นสัดส่วนที่แน่นอน มักใช้ศาลาการเปรียญ ระเบียบกุฏิ หอฉัน เป็นสถานที่เรียน เมื่อมีการใช้สถานที่นั้นปฏิบัติศาสนกิจจึงต้องหยุดเรียน

โดยปริยาย อีกทั้งสถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่เปิด ทำให้ผู้เรียนขาดสมาธิในการเรียน ควรมีสถานที่สำหรับการเรียนการสอนโดยเฉพาะ

๓. ด้านการวัดและประเมินผล

๑) เกณฑ์ในการวัดและการประเมินผล

การวัดและประเมินผลถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการศึกษาทุกระดับ พระสังฆาธิการที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อคิดเห็นว่า แม้ว่าปัจจุบันมีการพยายามเปลี่ยนแปลงทดสอบให้เป็นแบบเป็นแบบปรนัย จากแบบเดิมเป็นแบบเดิมอัตรันย แต่นั่นอาจมิใช่แนวทางที่ดีเสมอไปเนื่องจากแบบทดสอบแบบอัตรันยช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการฝึกการใช้ภาษาไทย ฝึกการเขียน ฝึกให้แสดงความคิดเห็นไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็นว่า ควรมีเกณฑ์มาตรฐานในการวัดและประเมินผล การทดสอบควรเน้นการคิดวิเคราะห์มากกว่าความจำ พระผู้สอนกล่าวเพิ่มเติมเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและระเบียบข้อบังคับในการสอบยังไม่เป็นระบบระเบียบที่ชัดเจนส่งผลให้เกิดการทุจริตอยู่บ่อยครั้ง

๒) ความยาก-ง่ายของข้อสอบ

จากการศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ข้อสอบที่นำมาใช้ไม่มีการตรวจคุณภาพของข้อสอบ เช่น การหาค่าความยาก ความเป็นปรนัย และอื่นๆ ผู้จัดทำข้อสอบอาจขาดทักษะในการวิเคราะห์ข้อสอบ แยกระดับการทดสอบ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ข้อสอบที่นำมาใช้ ไม่สามารถวัดความรู้ความสามารถผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา^๔ กล่าวว่า สภาพปัญหาที่สำคัญของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เพื่อฆราวาส (การศึกษาสงเคราะห์) มีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านบริหารจัดการ

การบริหารจัดการขึ้นกับความสามารถของผู้อำนวยการศูนย์ซึ่งบางแห่งขาดประสบการณ์ ทำให้รูปแบบการดำเนินงานไม่แน่นอน ขาดระบบการติดตามงานและการประสานงานระหว่างศูนย์ นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านธุรการเป็นอีกปัญหาหนึ่งซึ่งพบได้บ่อยครั้งทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการจำกัดของงบประมาณ และการดูแลที่ไม่ทั่วถึงจากกรมการศาสนา

๒. ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

๑) หลักสูตร ไม่ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และไม่มีความสัมพันธ์กับการศึกษาในระบบ เช่น ไม่สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้

^๔ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดอนงคาราม, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

- ๒) การจัดการเรียนการสอน มักไม่เป็นไปตามที่กำหนดในหลักสูตร
- ๓) ผู้สอน ขาดแคลนผู้สอนที่มีคุณภาพ
- ๔) สื่อการเรียนการสอน ตำราเรียนไม่เพียงพอและขาดแคลนสื่ออุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน

๕) อาคารสถานที่ ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี)^๙ กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู อาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านหลักสูตร พบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า ครูอาจารย์มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ๒ ข้อและระดับปานกลาง ๑๐ ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรกคือ คู่มือครูในแต่ละรายวิชามีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน คู่มือประกอบการใช้หลักสูตรมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน และครูไม่ได้รับการนิเทศความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูไม่สามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรได้

๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ๑ ข้อ ระดับปานกลาง ๑๒ ข้อ และระดับน้อย ๑ ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรกคือ ขาดห้องปฏิบัติการสำหรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะวิชาครูไม่ได้รับการนิเทศความรู้เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและครูไม่ได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมหลักสูตร ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนในแต่ละห้องเรียนมีเป็นจำนวนมากทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่

๓. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ๗ ข้อ และระดับปานกลาง ๖ ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือขาดแคลนงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์มีไม่

^๙ พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี), “การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา,” *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๗-๑๔๘.

เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน และสื่อการสอนประเภทวัสดุมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือขาดข้อสอบกลางที่จะนำไปใช้ในการวัดผลการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา โรงเรียนขาดการส่งเสริมให้ครูนำผลการวัดมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและครูขาดความรู้และทักษะการสร้างเครื่องมือการวัดผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โรงเรียนใช้เกณฑ์การประเมินผลการเรียนการสอนสูงเกินไป

พระมหาสุทร ญฐฐุมิ (จรงไกรจักร)^{๑๐} กล่าวว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

๑. ด้านการวางแผนการสอนพบปัญหาสำคัญในประเด็นต่าง ดังนี้

๑) การออกแบบหรือการวางแผนการสอนมีปัญหา คือ ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการใช้ทักษะ เทคนิคและกลยุทธ์การสอนอย่างหลากหลาย รองลงมาคือ ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบหรือการวางแผนการใช้รูปแบบการสอนอย่างหลากหลาย และครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบหรือการวางแผนการสอน ตามลำดับ

๒) การจัดทำแผนการสอน มีปัญหา คือ ครูไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน รองลงมาคือ ครูไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนการสอน และครูไม่มีความรู้ในการจัดทำแผนการสอนตามลำดับ

๓) การกำหนดวัตถุประสงค์ในแผนการสอน มีปัญหา คือ กำหนดวัตถุประสงค์กว้างเกินไป รองลงมาคือ ครูไม่เข้าใจวิธีการเขียนวัตถุประสงค์ในแผนการสอน และกำหนดวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนตามลำดับ

๔) การกำหนดเนื้อหาในแผนการสอน มีปัญหา คือ เนื้อหาไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รองลงมาคือ เนื้อหาไม่สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน และเนื้อหาไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาไม่สอดคล้องกับหลักสูตรของศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

^{๑๐} พระมหาสุทร ญฐฐุมิ (จรงไกรจักร), “ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา,” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๗.

๕) การกำหนดหลักการหรือความคิดรวบยอดในแผนการสอน มีปัญหา คือ ครูไม่เข้าใจการเขียนหลักการหรือความคิดรวบยอด รองลงมา คือ หลักการหรือความคิดรวบยอดไม่สอดคล้องกับหลักสูตร และหลักการหรือความคิดรวบยอดไม่ชัดเจน หลักการหรือความคิดรวบยอดไม่สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ตามลำดับ

๖) การกำหนดกิจกรรมในแผนการสอน มีปัญหา คือ กิจกรรมเน้นการบรรยายมากเกินไปทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย รองลงมา คือ กิจกรรมไม่มีความหลากหลายและกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน มีปัญหาเท่ากัน คือ กิจกรรมไม่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกิจกรรมไม่สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน และกิจกรรมไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการสอนทั่วไป กิจกรรมขาดการนำเข้าสู่บทเรียนและกิจกรรมขาดการสรุปบทเรียน กิจกรรมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ตามลำดับ

๗) การกำหนดวิธีการวัดผลในแผนการสอน มีปัญหา คือ วิธีการวัดไม่มีความหลากหลาย รองลงมา คือ วิธีการวัดผลไม่ชัดเจน และวิธีการวัดผลไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ครูไม่เข้าใจในวิธีการวัดผล วิธีการวัดผลไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามลำดับ

๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบปัญหาสำคัญในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) การนำเข้าสู่บทเรียน มีปัญหา คือ ครูขาดการเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน รองลงมา คือ กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนไม่มีความหลากหลาย และครูขาดการใช้กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน ใช้เวลาในการนำเข้าสู่บทเรียนไม่เหมาะสม ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนไม่เหมาะสมกับบทเรียน ตามลำดับ

๒) กิจกรรมและวิธีการเรียนการสอน มีปัญหา คือ ขาดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เร้าความสนใจ รองลงมา คือ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นแบบบรรยาย และกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับวัยผู้เรียน ครูขาดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามแผนการสอน และครูขาดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย ตามลำดับ

๓) ทักษะและเทคนิคการสอน มีปัญหา คือ ครูขาดทักษะและเทคนิคการเร้าความสนใจ รองลงมา คือ ครูขาดทักษะและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และครูขาดความรู้ความสามารถด้านทักษะและเทคนิคการสอน ครูขาดทักษะและเทคนิคการอธิบาย และการยกตัวอย่าง ครูขาดทักษะการใช้ทักษะให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ครูขาดทักษะการแสดงท่าทางประกอบ ตามลำดับ

๔) การปกครองชั้นเรียน มีปัญหา คือ ครูขาดการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน รองลงมา คือ ครูขาดการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน และครูขาดการใช้หลักการจิตวิทยาในการปกครองชั้นเรียน ครูขาดทักษะในการควบคุมชั้นเรียน ตามลำดับ

๕) การสอนซ่อมเสริม มีปัญหา คือ ขาดการวิเคราะห์จำแนกผู้เรียนก่อนการสอน ซ่อมหรือเสริมให้กับผู้เรียน รองลงมา คือ ครูไม่มีเวลาในการจัดการสอนซ่อมเสริม และการสอนซ่อมเสริม ไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น ครูไม่เห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม ครูไม่ให้ความสำคัญในการสอนซ่อมเสริม ตามลำดับ

๓. ด้านการผลิตสื่อ และการใช้สื่อการเรียนการสอน พบปัญหาสำคัญ ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) การเตรียมสื่อ มีปัญหา คือ ครูขาดความรู้ในการเตรียมสื่อ รองลงมา คือ ขาดการวิเคราะห์ในการเตรียมสื่อการสอน และครูขาดการเตรียมการผลิตและ การใช้สื่อการสอน ไม่มีความหลากหลาย ครูขาดการวางแผนในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม ตามลำดับ

๒) การผลิตและการพัฒนาสื่อ มีปัญหา คือ ขาดวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน การผลิตสื่อ รองลงมา คือ ครูไม่เห็นความสำคัญในการผลิตสื่อ และขาดการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อจากผู้เรียน ครูไม่มีความรู้ความสามารถในการผลิตและพัฒนาสื่อ ขาดการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อจากเพื่อนครู ขาดการมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูขาดการผลิตเอกสารประกอบการใช้สื่อ ตามลำดับ

๓) การใช้สื่อ มีปัญหา คือ สื่อไม่สร้างความสนใจผู้เรียน รองลงมา คือ ครูขาดการทดลองใช้สื่อก่อนใช้จริง และครูขาดความสามารถและทักษะการใช้สื่อที่ทันสมัย สื่อไม่เหมาะสม จำนวนนักเรียนในห้อง ครูขาดการวิเคราะห์การใช้สื่อ ครูไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อ สื่อไม่สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ ตามลำดับ

๔) การประเมินสื่อ มีปัญหา คือ ครูไม่มีการประเมินการใช้สื่อ รองลงมา คือ ครูไม่มีความรู้ความสามารถในการประเมินสื่อ และครูไม่เห็นความสำคัญในการประเมินสื่อ ตามลำดับ

๔. ด้านการวัดผลและประเมินผล พบปัญหาสำคัญในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) การสร้างหรือการพัฒนาเครื่องมือวัดผล มีปัญหา คือ ครูไม่มีการสร้างเครื่องมือวัดผลระหว่างเรียน รองลงมา คือ เครื่องมือวัดผลไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และครูไม่มีการสร้างเครื่องมือการวัดผลก่อนเรียน ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างหรือพัฒนาเครื่องมือวัดผล ตามลำดับ

๒) การใช้เครื่องมือวัดผล มีปัญหา คือ ครูขาดการใช้เครื่องมือวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน รองลงมา คือ ครูใช้เครื่องมือวัดผลไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและผู้เรียน และครูขาดการใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย ครูขาดเทคนิคในการใช้เครื่องมือวัดผล ครูขาดการวิเคราะห์ในการใช้เครื่องมือที่ชัดเจน ตามลำดับ

๓) การประเมิน/ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผล มีปัญหา คือ ครูไม่เห็นความสำคัญของการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวัดผล รองลงมา คือ ครูไม่มีความรู้ใน การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผล และเครื่องมือวัดผลไม่เป็นมาตรฐาน ครูขาด การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผล ตามลำดับ

๔) กระบวนการวัดผล มีปัญหา คือ ครูขาดการวัดผลระหว่างเรียน รองลงมา คือ ครูขาดการวัดผลห้องเรียน และครูขาดการวัดผลการเรียนที่หลากหลาย ครูขาดความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการวัดผล ครูขาดการวัดผลก่อนเรียน ตามลำดับ

๕) การนำผลการประเมินไปใช้ มีปัญหา คือ นำผลการประเมินไปใช้ในเฉพาะการตัดสินผลการเรียน รองลงมา คือ ไม่มีการนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนและ ไม่มีการนำผลการประเมินไปใช้พัฒนานักเรียน ตามลำดับ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ที่ผ่านมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการจัด กระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้าน การใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล จึงส่งผลกระทบต่อสภาพปัญหาต่อผู้เรียน พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์ของหลักกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

๒.๕.๑ ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

เอกศักดิ์ บุตรลับ^{๑๑} กล่าวว่า ความหมายของการเรียนการสอนเป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่าคำว่า การสอน มีผู้กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง ผลรวมของการสอนทั้งหลายทั้งปวง นั่นคือ การเรียนการสอนมีความหมายครอบคลุมถึงเหตุการณ์ทุกอย่างที่มีผลต่อการทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ เช่น การใช้อุปกรณ์และสื่อต่างๆตลอดจนการสนทนา การอภิปราย และการไปศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ ซึ่งสรุปได้ว่ากิจกรรมใดๆที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ถือว่าเป็นการเรียน การสอนทั้งสิ้น

^{๑๑} เอกศักดิ์ บุตรลับ, ครูและการสอน (Teacher and teaching), (เพชรบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙๘.

ปัญญา ผิวเกลี้ยง^{๑๒} กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการหรือการบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร ผู้เรียนและการจัดชั้นเรียน ผู้สอนและวิธีสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล

อรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ^{๑๓} กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมประสบการณ์ หรือสถานการณ์ใดๆที่มีความหมายกับผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองโดยการสังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ สรุป เพื่อสร้างนิยามความหมายและผลต่อองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ทุกด้านอย่างสมดุล

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การเรียนการสอน หมายถึง การจัดมวลประสบการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆที่มีความหลากหลาย เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูหรือผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญนอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้แล้ว ยังต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก ดำเนินการ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

๒.๕.๒ ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

สมคิด สร้อยน้ำ^{๑๔} กล่าวว่า การเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้การสอนคือหัวใจสำคัญที่สุดของหลักสูตร เพราะการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ความสำคัญของการเรียนการสอนสามารถแยกกล่าวเป็นข้อๆได้ดังนี้

๑. การเรียนการสอนที่ดีจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง การเรียนการสอนที่ดีที่เหมาะสมย่อมทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้

- ๑) ได้รับความรู้และความเข้าใจในบทเรียน หรือเนื้อหาวิชาที่ครูสอน
- ๒) มีทักษะและความสามารถในการพัฒนาความรู้ที่ดีได้เรียนรู้
- ๓) มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้น
- ๔) มีความสามารถนำวิชาการความรู้ไปใช้ได้ รวมถึงการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- ๕) สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปได้

^{๑๒} ปัญญา ผิวเกลี้ยง, “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอาชีวศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๘), หน้า ๖๘.

^{๑๓} อรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ, **การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เล่ม ๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๑๔} สมคิด สร้อยน้ำ, **หลักการสอน**, (อุดรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๕-๖.

๒. การสอนเป็นการจัดระบบการให้ความรู้ การเรียนการสอนเป็นการจัดระบบของตัวผู้สอนเอง เพื่อให้ความรู้แก่ผู้เรียนโดยเริ่มจากการวางแผนการสอน การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน ตลอดจนการติดตามผลหลังการสอน และผู้เรียนก็รับมอบหมายงานจากครูไปปฏิบัติ อาจจะเป็นทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนเป็นการจัดระบบการให้ความรู้ของผู้สอนแก่ผู้เรียน

๓. การสอนทำให้จุดมุ่งหมายของการเรียนบรรลุผล การสอนหรือรูปแบบการสอนนั้นไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดกับทุกจุดมุ่งหมาย หรือกับทุกวิชาจุดมุ่งหมายหนึ่งก็เหมาะสมกับรูปแบบการสอนหนึ่ง ดังนั้นในการสอนครูจึงควรเลือกสรรรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายแต่ละเรื่อง จึงจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

๔. การสอนเป็นการเสริมสร้างความรู้ให้สมบูรณ์ ความรู้ที่ผู้เรียนอาจศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้ได้จากสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว แต่การสอนของครูจะช่วยให้แนวทางให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ตลอดจนครอบคลุมการเรียนการสอน อันจะช่วยเสริมสร้างความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ขึ้น

๕. การสอนช่วยในการพัฒนาหลักสูตร การสอนเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้นั้นถ้าผู้บริหารเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร และจะส่งผลดีต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างดี ตลอดจนผลกระทบทางด้านอื่นที่จะเป็นไปได้อย่างดีเช่นกัน ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงตัวครูเป็นอันดับแรกก่อน เมื่อพฤติกรรมการสอนของครูเปลี่ยนก็นับได้ว่า การเรียนการสอนช่วยพัฒนาหลักสูตรแล้ว

๖. การสอนเป็นกระบวนการแนะแนวอย่างหนึ่ง เพราะการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสมควรจัดให้ตามระดับความต้องการ ซึ่งกระบวนการให้ความช่วยเหลือนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ๓ ประการคือ เพื่อช่วยป้องกัน เพื่อช่วยแก้ไข และเพื่อช่วยพัฒนาบุคคล ทำนองเดียวกับการสอนที่ต้องการช่วยสร้างปัญญาให้กับเด็ก

๗. การสอนเป็นการนำแผนงานไปปฏิบัติ แผนการสอนที่ครูวางไว้เปรียบเทียบกับพิมพ์เขียวที่กำลังจะสร้างบ้าน หากไม่นำไปสร้างก็จะมีประโยชน์อะไร ทำนองเดียวกันแผนการสอนของครูก็ไม่มีค่า ถ้าไม่นำไปปฏิบัติและผู้ปฏิบัติก็ได้รับความสะดวก เนื่องจากมีแนวทางของการปฏิบัติไว้พร้อมแล้ว

ละอ อารุณยะวนิช และคณะ^{๑๕} กล่าวว่า ความสำคัญของการเรียนการสอนวิธีสอนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการในการให้การศึกษา การเรียนการสอนเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน ซึ่งผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เรียนรู้ได้โดยสะดวก ถ้าผู้สอนรู้จักใช้วิธีการสอนที่ดีที่เหมาะสมแล้ว ย่อมทำให้ผู้เรียนได้รับสิ่งต่อไปนี้

๑. ได้รับความรู้และความเข้าใจในบทเรียนในวิชาการที่ครูสอน
๒. มีทักษะและความชำนาญในวิชาการที่เรียนรู้นั้น
๓. มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้นั้น
๔. มีความสามารถนำสิ่งต่างๆไปใช้ได้
๕. สามารถนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวันได้
๖. สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปได้

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ^{๑๖} กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้าน เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ลักษณะของกิจกรรม วัยของผู้เรียน เทคนิค บรรยากาศ สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และถือว่าการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติมากที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์เป็นอย่างดี จึงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาผู้เรียน และผลการเรียนรู้จะต้องเป็นเชื้อหรือชนวนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตหรือเรียกว่า เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสัมฤทธิ์ผล การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญ แม้ว่าความรู้ที่ผู้เรียนอาจศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้ได้จากสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว แต่การสอนของครูจะช่วยให้แนวทางให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ตลอดจนครอบคลุมการเรียนการสอน อันจะช่วยเสริมสร้างความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ขึ้น

^{๑๕} ละอ อารุณยะวนิช และคณะ, วิธีสอนทั่วไป (General methods of teaching), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔.

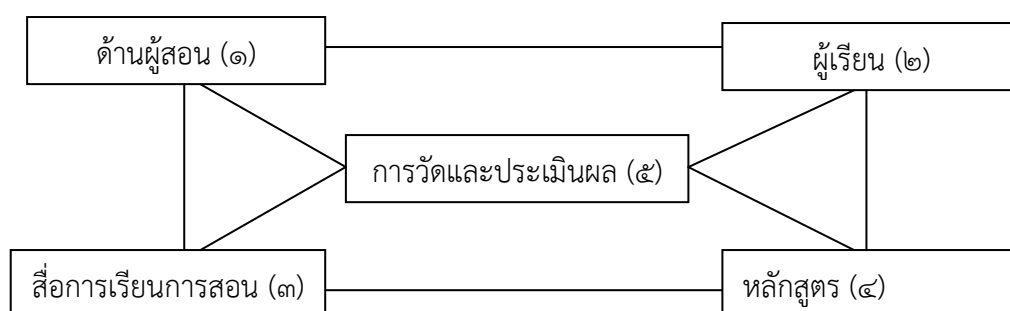
^{๑๖} อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ, การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เล่ม ๒, หน้า ๑.

๒.๕.๓ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งในการเรียนการสอนนั้นก็มีองค์ประกอบที่สำคัญ โดยมีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

จำเนียร ศิลปะวานิช^{๑๗} กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับจะประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑.ผู้สอน องค์ประกอบที่ ๒.ผู้เรียน องค์ประกอบที่ ๓.หลักสูตร องค์ประกอบที่ ๔.สื่อการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ ๕.การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เขียนเป็นแผนภูมิได้ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๒.๑ แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอน

วัฒนาพร ระวังทุกข์^{๑๘} กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนต้องให้ความสนใจ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

๑. ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพราะหากไม่มีผู้เรียน แล้วการเรียนการสอนก็จะไม่เกิดขึ้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้พื้นฐานของนักเรียนที่ตนจะสอนก่อนว่า เป็นอย่างไร เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด การคัดเลือกเนื้อหาตลอดจนการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนก็จำเป็นต้องคำนึงว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนรวม และขณะเดียวกันจะต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย และในขั้นสุดท้ายคือ ผลการสอน ซึ่งผู้สอนจะต้องประเมินผลการเรียนการสอนที่จัดขึ้นว่าได้ทำให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะแล้วเจตคติตามจะประสงค์ที่วางไว้หรือไม่เพียงใด ผู้เรียนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเรียนการสอน

๒. จุดประสงค์การเรียนการสอน จุดประสงค์การเรียนการสอนคือ ความคาดหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนการสอนจึงมีความชัดเจนกว่าจุดประสงค์ของหลักสูตร และรายวิชา

^{๑๗} จำเนียร ศิลปะวานิช, *หลักและวิธีการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๖๘-๗๐.

^{๑๘} วัฒนาพร ระวังทุกข์, *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*, (กรุงเทพมหานคร : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๑), หน้า ๔๘-๕๑.

จุดประสงค์จะระบุให้ผู้เรียนบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับใดเพื่อที่จะสามารถทำการประเมินตรวจสอบได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามเป้าหมายจริงหรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามเป้าหมายจะมีวิธีการตรวจสอบปรับแก้กระบวนการเรียนการสอนอย่างไร

๓. เนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับความสามารถของผู้เรียน และขณะเดียวกันต้องให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วย ซึ่งเนื้อหาสาระสามารถจำแนกเป็น ๓ ประเภทหลัก ได้แก่ ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด และหลักการหรือเหตุผล

วิไล ตั้งจิตสมคิด^{๑๙} กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอน คือ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีสอน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล องค์ประกอบดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

สมคิด สร้อยน้ำ^{๒๐} กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

๑. ครูหรือผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการสอน เพราะจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง ดังนั้นครูจะต้องรู้จักปรับปรุงเทคนิคการสอนและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละเรื่องที่จะสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด

๒. นักเรียนหรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนและจะขาดไม่ได้ เพราะถ้าหากไม่มีผู้เรียนการเรียนการสอนจะไม่เกิดขึ้น ครูจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนก่อน และองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียนคือ ความถนัดทางการเรียน ความสามารถทางสติปัญญาที่จะทำให้เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน และมีความมานะพยายามในการเรียน

๓. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายปลายทางที่ต้องการ ส่วนสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

๔. วิธีสอน หมายถึง วิธีการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งใช้เทคนิคการสอน เนื้อหาวิชา และสื่อการสอน เพื่อที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอน ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ ทั้งนี้ เพราะเทคนิควิธีการสอนแต่ละอย่างจะเหมาะสมและใช้ได้ดีเฉพาะเนื้อหาวิชาหนึ่ง หรือกลุ่มผู้เรียน

^{๑๙} วิไล ตั้งจิตสมคิด, การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏธนบุรี, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^{๒๐} สมคิด สร้อยน้ำ, หลักการสอน, หน้า ๔-๕.

กลุ่มหนึ่งเท่านั้นซึ่งอาจได้ผลไม่ดีเท่าที่ควรกับวิชาอื่น หรือกับผู้เรียนอีกกลุ่มก็ได้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อที่จะเลือกใช้วิธีสอนได้อย่างเหมาะสมกับวิชาและสภาพกลุ่มของผู้เรียน

๕. สื่อการสอน สื่อการสอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการสอนได้รวดเร็วขึ้น ปัจจุบันสื่อการสอนหมายถึง วัตถุ สิ่งของ บุคคล ตลอดจนเทคนิคและวิธีการซึ่งสามารถเป็นตัวกลางทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้เป็นอย่างดี

๖. การประเมินผล การเรียนการสอนจะบรรลุจุดประสงค์ของการสอนหรือไม่นั้นผู้สอนสามารถทราบได้จากการประเมินผล ซึ่งการประเมินผลจะต้องประเมินผลทั้งผู้เรียนและระบบการสอนของครูว่าเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่องตรงไหน เพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งใช้วิธีการต่างๆ หลายวิธีการ เพื่อให้การเรียนการสอนได้ผลสมบูรณ์ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้นจึงพบสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอน มีองค์ประกอบดังนี้ ครู นักเรียน หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

๒.๖ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เพราะเป็นการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศให้กับผู้เรียนโดยเฉพาะเยาวชนนักเรียน เพราะเป็นผลโดยตรงต่อผู้เรียนสังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้หลักสูตรเป็นตัวนำในการที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้การถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ และการเสริมสร้างความเจริญให้กับนักเรียนไปทุกๆด้าน

๒.๖.๑ ความหมายของหลักสูตร

กรมวิชาการ^{๒๑} กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแผนแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ความสามารถ และประมวลประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติในวัยต่างๆ

^{๒๑} กรมวิชาการ, คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑, ฉบับปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๑.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๒๒} กล่าวว่า หลักสูตร มีความหมาย ๓ ประการ คือ หลักสูตร เป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบในการจัดการศึกษาโดยมีปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต และเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

กิตติมา ปรีดีติลล^{๒๓} กล่าวว่า หลักสูตร คือ โครงการศึกษาของผู้สอนโดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้ และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

แรมสมร อยู่สถาพร^{๒๔} กล่าวว่า หลักสูตร คือ โครงการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียน ประถมศึกษาโดยมุ่งสร้างนักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม เจตคติ และจริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมในขณะนั้นๆ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๒๕} กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรที่มีผู้กล่าวถึงและใช้กันมากมี ๕ ประการคือ

๑. หลักสูตรคือรายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as subject and subject matter)
๒. หลักสูตรคือจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as objectives)
๓. หลักสูตรคือแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ (Curriculum as plans)
๔. หลักสูตรคือประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as learners experiences)
๕. หลักสูตรคือกิจกรรมทางการศึกษา (Curriculum as educational activities)

สมพงษ์ สิงหะพล^{๒๖} กล่าวว่า หลักสูตรคือแผนการเรียน ประกอบด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนตามจุดประสงค์และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการเรียน

^{๒๒} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีดจำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๕.

^{๒๓} กิตติมา ปรีดีติลล, การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษราพิพัฒน์, ๒๕๓๒), หน้า ๖๐.

^{๒๔} แรมสมร อยู่สถาพร, การสร้างและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๔.

^{๒๕} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร : หลักและแนวปฏิบัติ, (กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, ๒๕๓๙), หน้า ๓.

^{๒๖} สมพงษ์ สิงหะพล, ศัพท์หลักสูตร เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (นครราชสีมา : สมบูรณ์การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

ลิตธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์^{๒๗} กล่าวว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับตัวหลักสูตรทั้งหมดในการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ จึงต้องรับเอาความหมายทั้ง ๔ ประการ คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชา แผนสำหรับการปฏิบัติ มวลประสบการณ์ และจุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ

ธำรง บัวศรี^{๒๘} กล่าวว่า หลักสูตร คือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหากิจกรรมและประมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่างๆตามจุดหมายที่กำหนดไว้

สุนีย์ ภูพันธ์^{๒๙} กล่าวว่า หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน และในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร

บิวแชมป์ (Beauchamp)^{๓๐} กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรไว้ ๓ สถานะ คือ

๑. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของศาสตร์สาขาหนึ่ง ในที่นี้ หมายถึง สาขาวิชา หลักสูตรซึ่งเป็นศาสตร์ที่สอนกันในระดับอุดมศึกษา ผู้ที่ศึกษาในสาขาวิชานี้จะต้องศึกษาถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ศึกษาถึงวิธีการใช้หลักสูตรและศึกษาถึงวิธีการประเมินผลหลักสูตรว่าควรทำแบบใด และจะอย่างไร

๒. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ความหมายนี้หลักสูตรจะหมายถึงเอกสารที่เขียนอย่างเป็นทางการในเอกสารนั้นจะประกอบด้วยรายละเอียดของจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนรายละเอียดของเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนผลผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับหลักสูตร

๓. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตทางระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้จะหมายถึงกิจกรรมทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ การจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตรกระบวนการประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนผลผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับหลักสูตร

^{๒๗} ลิตธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์, **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร**, (นครราชสีมา : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๒๘} ธำรง บัวศรี, **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษ, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๒๙} สุนีย์ ภูพันธ์, **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร**, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

^{๓๐} Beauchamp George A, **A Curriculum theory**, 4 th (ed Itasca, Ill : F.E. Peacock, 1981), P 61-62.

กู๊ด (Good)^{๓๑} กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรมี ๓ ประการ คือ

๑. หลักสูตร คือ เนื้อหาที่จัดให้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา
๒. หลักสูตร คือ คำโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งที่เฉพาะที่จะต้องสอนโดยโรงเรียนเป็นผู้จัดให้กับเด็ก เพื่อให้ความรู้จนจบชั้น หรือรับใบประกาศนียบัตร
๓. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้คำแนะนำของโรงเรียนและสถานศึกษา

ทาบ (Taba)^{๓๒} กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้เด็กเรียนมีการเปลี่ยนแปลงตามลักษณะที่เป็นจุดมุ่งหมาย

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ความสามารถและประมวลประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา และยังหมายรวมถึงกิจกรรมทั้งหมดทั้งการจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร กระบวนการประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนผลผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับหลักสูตรทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เจตคติ ทั้งทางร่างกายและอารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

๒.๖.๒ ความสำคัญของหลักสูตร

อมรา เล็กเรณูสินธุ์^{๓๓} กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายและเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศเน้นหนักไปในทางใด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๓๔} กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแม่บทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับทุกสาขาวิชา หลักสูตรจะระบุสิ่งที่คาดหวังจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนและแนวทางในการจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ตามความต้องการ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนกับพิมพ์เขียวของแปลนบ้านที่ใช้ในการสร้างบ้าน มีการแสดงโครงสร้างหรือองค์ประกอบของบ้าน เช่น พื้นเสาน้ำต่าง ประตู โครงหลังคา รูปแบบของบ้านในพิมพ์เขียวจึงเป็นการรวบรวมภาพของสิ่งที่เรามุ่งหวังหรือจุดหมายปลายทางของสิ่งที่เราต้องการ ส่วนการสอนเป็นกระบวนการหรือวิธีการที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาวิชา ซึ่งจะให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายหรือจุดประสงค์ ตามที่หลักสูตรได้ระบุเอาไว้ ครูผู้สอนต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อการช่วยสอนโดยศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ แล้วนำไปแปลง

^{๓๑} Good.c.v, **Dictionary of education**, (New York : Mcgraw-Hill, 1973), P 157.

^{๓๒} Taba Hilda, **Curriculum development : Theory and practice**, (New York : Mcgraw-Hill, 1962), P 12.

^{๓๓} อมรา เล็กเรณูสินธุ์, **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเอกสารตำราทางวิชาการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓.

^{๓๔} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, **การพัฒนาหลักสูตร : หลักและแนวปฏิบัติ**, หน้า ๑๑-๑๒.

เป็นภาคปฏิบัติหรือการสอนเพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวังไว้เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ การสอนจึงเปรียบได้กับกระบวนการก่อสร้างบ้าน ช่วงก่อสร้างเปรียบได้กับครูต้องอาศัยแปลนบ้านในการก่อสร้าง เราอาจเปรียบเทียบหลักสูตรเสมือนกับแผนที่เรือ ซึ่งแสดงเส้นทางและทิศทางที่จะให้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่เราต้องการ ครูผู้สอนเปรียบเสมือนกับต้นที่จะนำพาผู้เรียนซึ่งเปรียบเสมือนผู้โดยสารให้ไปถึงที่หมาย กับต้นเรือต้องอาศัยแผนที่เดินเรือเพื่อช่วยในการขับเรือและนำทางตามที่เราต้องการ

อึ้ง บั๋วศรี^{๓๕} กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตรมีอยู่ ๒ ประเด็น คือ

๑. ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาส่วนรวม มีผู้กล่าวว่าถ้าต้องการทราบว่าเป็นประชาชนของประเทศใดมีลักษณะอย่างไร มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศมากน้อยเพียงใดประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ให้ดูจากการศึกษาของประเทศนั้น ทั้งนี้เพราะความสามารถในการจัดการศึกษาได้ทั่วถึงความเสมอภาค ระดับการศึกษาของประชาชนส่วนรวม สัดส่วนและปริมาณของผู้ได้รับการศึกษาสาขาต่างๆย่อมสะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตย และชี้ให้เห็นศักยภาพของประชากรของประเทศในด้านต่างๆ การที่สามารถจัดการศึกษาได้ทั่วถึงและเสมอภาคโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยได้มีสิทธิในการศึกษาเล่าเรียนทัดเทียมกัน ย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย ทำนองเดียวกัน สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาสาขาต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ ย่อมชี้ให้เห็นศักยภาพในด้านต่างๆว่ามีอยู่มากน้อยเพียงไร อย่างไรก็ตามยังมีผู้กล่าวอีกว่าถ้าต้องการทราบและรู้ให้ลึกซึ้งลงไปอีก ก็จำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ของประเทศนั้นเพราะหลักสูตรจะชี้ชัดลงไปว่ามีการสอนอะไรเน้นอะไร เช่น เน้นในด้านภาษาศิลปกรรม หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น การเน้นหนักด้านใดก็ตามย่อมแสดงถึงความรู้และศักยภาพของประชากรในด้านต่างๆ เมื่อครั้งที่ประเทศรัสเซียสามารถปล่อยดาวเทียม สปุตนิก (Sputnik) ขึ้นไปโคจรในอวกาศเป็นครั้งแรกก่อนประเทศใด ๆ ทั้งหมดประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นคู่แข่งได้รับปรับการศึกษาของตนโดยปรับปรุงหลักสูตร ให้มุ่งเน้นในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอย่างเต็มที่ เป็นผลให้สามารถแข่งขันกับสหภาพโซเวียตได้ในเวลาต่อมา จากนิยามที่กล่าวมาเราคงจะเห็นได้ว่า ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตร คือ สิ่งที่น่าเอาความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำขึ้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวว่าหลักสูตร คือ หัวใจของการศึกษาก็ไม่ผิดเพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไปไม่ได้

๒. ความสำคัญต่อการเรียนการสอน หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือซึ่งบอกให้กับต้นหรือครูผู้สอนว่าต้องตั้งเข็มทิศไปทางใด และจุดมุ่งหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไรและระหว่างที่จะต้องทำอะไรบ้าง

^{๓๕} อึ้ง บั๋วศรี, ทัศนคติหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา, หน้า ๙-๑๑.

เป็นต้น ว่าต้องใช้สื่ออุปกรณ์ช่วย หรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผลหรือต้องปรับปรุงวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการเรียนการสอนนั้นตัวผู้เรียนเองก็จำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะได้เรียนรู้อะไร และจะได้รับผลอย่างไร นอกจากนี้จะต้องเตรียมการอย่างไรจึงจะสามารถเรียนรู้ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย การเรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีส่วนช่วยกำหนดแนวทางเพื่อให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ได้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันและสิ่งที่กล่าวนั้นก็คือหลักสูตร ถ้าหากไม่มีหลักสูตรก็สอนอะไรไม่ได้ เพราะไม่รู้ว่าจะสอนอะไร หรือถ้าสอนโดยคิดเอาเองก็จะเกิดความสับสนโดยอาจสอนซ้ำไปซ้ำมาไม่เรียงตามลำดับที่ควรจะเป็น ผลการเรียนรู้อาจไม่เป็นไปตามที่คาดเอาไว้ ผู้เรียนเองก็จะลำบากใจเพราะไม่ทราบว่าสิ่งที่เรียนไปนั้นสามารถนำไปเปรียบเทียบกับระดับชั้นใดหนึ่งพึงเข้าใจว่าการเรียนการสอนนั้น คือการนำหลักสูตรไปแปลงเป็นภาคปฏิบัติจริง ๆ เหมือนกับการที่ช่างลงมือสร้างบ้านโดยการตอกเสาเข็มทำฐานรากก่อสร้างและส่วนอื่น ๆ จนเป็นบ้านขึ้นมาในที่สุดช่างต้องอาศัยแบบแปลนช่วยในการก่อสร้างฉันใด ผู้เรียนผู้สอนก็จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อช่วยในการเรียนการสอนฉันนั้นหลักสูตรมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ดังนั้นครูจำเป็นที่จะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ พร้อมช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจด้วย

สมพงษ์ สิงหะพล^{๓๖} กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตรถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาของชาติที่นำมาเป็นกรอบและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรถือเป็นความจำเป็นและข้อบังคับที่ทุกส่วนของระบบการศึกษาต้องจัดดำเนินการให้เป็นไปตามจุดหมายนั้น

สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์^{๓๗} กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตรมี ๒ ประการ คือ

๑. ความสำคัญต่อการศึกษา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาด้านต่างๆตลอดชีวิต ในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการจำเป็นต้องมีหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางและมาตรฐานการศึกษา สำหรับควบคุมการจัดการศึกษาของประเทศ

๒. ความสำคัญต่อการเรียนการสอน

หลักสูตรเป็นเอกสารที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแผนสำหรับการจัดการเรียนการสอน

^{๓๖} สมพงษ์ สิงหะพล, ศัพท์หลักสูตร เล่ม ๑, หน้า ๒๕.

^{๓๗} สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์, หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (นครราชสีมา : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕), หน้า ๘-๙.

สุนีย์ ภูพันธ์^{๓๘} กล่าวว่า ความสำคัญของการศึกษาหลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาประเภทใด และระดับใดก็จะต้องขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็ก และสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่สร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรรีกด้วยความสำคัญของหลักสูตรพอสรุปได้ดังนี้

๑. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
๒. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
๓. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
๔. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู
๕. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของสังคมและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
๖. หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับความใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงแก่เด็ก
๗. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่นเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม
๘. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่น ผาสุกเป็นอย่างไร
๙. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นเช่นไร
๑๐. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชาติ บ้านเมือง

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ หัวใจสำคัญของการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่กำหนดโครงร่างในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ส่งเสริมความเจริญของสังคมและพัฒนาการให้กับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

^{๓๘} สุนีย์ ภูพันธ์, แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๑๖-๑๗.

๒.๖.๔.๓ องค์ประกอบของหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ^{๓๙} กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรจะประกอบด้วยหัวข้อและรายละเอียดดังนี้

๑. หลักการ คือ หลักสูตรเป็นทิศทางหรือแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้

๒. จุดมุ่งหมาย คือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาที่จะนำไปสู่หลักการของหลักสูตร

๓. โครงสร้าง คือ ข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับระดับช่วงชั้น สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ และเวลาเรียน

๔. การจัดการหลักสูตร การจัดเวลาเรียน การจัดการสอน

๕. สื่อการเรียนรู้

๖. การวัดผลและประเมินผล

๗. เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บุญชม ศรีสะอาด^{๔๐} กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๔ ส่วน ดังนี้

๑. จุดประสงค์

๒. สาระความรู้และประสบการณ์

๓. กระบวนการเรียนการสอน

๔. การประเมินผล

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกที่ทำให้เต็มรูปแบบของหลักสูตร ได้แก่ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง มาตรฐานการเรียนรู้ การประกันคุณภาพหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้

ทาบ (Taba)^{๔๑} กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบอย่างน้อยที่สุด ๔ ประการ คือ

๑. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์รายวิชา

๒. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงที่ทำการสอนแต่ละวิชา

๓. กระบวนการเรียนการสอน

๔. โครงการประเมินตามหลักสูตร

^{๓๙} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๑๓๔.

^{๔๐} บุญชม ศรีสะอาด, การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^{๔๑} Taba Hilda, Curriculum development : Theory and practice, P 215.

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า หลักสูตรมืองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

๑. จุดมุ่งหมาย
๒. โครงสร้าง
๓. เนื้อหาวิชา
๔. การเรียนการสอน
๕. การประเมินผล

๒.๗ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน

ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ ที่กำหนดไว้ผู้เรียนจะบรรลุผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอน เป็นประการสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจจึงจะจัดกิจกรรมได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

๒.๗.๑ ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน

ทัศนีย์ ศุภเมธี^{๔๒} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

วไลพร คุณทัย^{๔๓} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัด ประสบการณ์และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้น จากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยทั้งครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินการต่างๆ เช่น ค้นคว้า อภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{๔๔} กล่าวถึงเรื่องการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร จำต้องเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

^{๔๒} ทัศนีย์ ศุภเมธี, **หลักการและการจัดการประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒), หน้า ๑๘๙-๑๙๐.

^{๔๓} วไลพร คุณทัย, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙.

^{๔๔} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, **เอกสารการสอนชุดวิชา วิทยาการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๗.

สมคิด สร้อยน้ำ^{๔๕} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำใดๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดประสบการณ์และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

สุพิน บุญชูวงศ์^{๔๖} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายที่ต้องการกิจกรรมการเรียนเป็นการออกแบบในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและมีความเข้าใจต่อการเรียนในเรื่องนั้นๆ นั้นเอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๔๗} กล่าวไว้ว่า การสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน ส่วนการเรียนการสอน มีความหมายกว้างกว่าการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วย เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอนการทดสอบ เป็นต้น การเรียนการสอนจึงเป็นคำที่ครอบคลุมกิจกรรมในการเรียนรู้ และมักใช้ควบคู่กันไปเมื่อครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการสอนในสถานศึกษามีได้หมายถึงการสอนในด้านทฤษฎี เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่รวมถึงทักษะคุณภาพที่ต้องการ รวมทั้งความสามารถในการจัดการ ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือแนะแนวผู้เรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้กำลังใจ ให้ความรักและความเอาใจใส่ด้วย

วัฒนาพร ระงับทุกข์^{๔๘} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการเรียนรู้ ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย หรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านต่างๆ จึงเป็นความสามารถและทักษะของครูมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ประเสริฐ ธรรมโวหาร^{๔๙} กล่าวว่า การสอนเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ

๑. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งมีความสำคัญที่ต้องชัดเจนว่าต้องการให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงในด้านใดใน ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่การเรียนรู้ที่เกิดในสมองในระดับความจำความเข้าใจ ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในใจอาจเป็นความนึกคิดความผูกพัน และด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทักษะในระดับต่างๆ

^{๔๕} สมคิด สร้อยน้ำ, **หลักการสอน**, หน้า ๒๒๒.

^{๔๖} สุพิน บุญชูวงศ์, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๔.

^{๔๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, หน้า ๕๓-๕๔

^{๔๘} วัฒนาพร ระงับทุกข์, **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอล.ที.เพรส จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๙๑.

^{๔๙} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕๐.

๒. การกำหนดวิธีการสอน หลังจากได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนแล้ว จึงกำหนดวิธีการสอน ซึ่งสามารถแบ่งได้ ๔ ประเภทใหญ่ ๆ คือ การบรรยาย การอภิปราย การสัมมนา และการเรียนโดยอิสระ

๓. การประเมินการเรียนการสอน หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพของการสอน และการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลจากการประเมินการเรียนของผู้เรียน ผลจากการเรียนการสอน จะทำให้ทราบว่า ถึงเวลาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาเรื่องใด และแนวคิดในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนมี ๒ แบบ คือ การอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม ซึ่งแต่ละแบบ จะมีวัตถุประสงค์วิธีการที่จะประเมินแตกต่างกันบ้างการที่จะเลือกใช้จะต้องคำนึงถึงประเภทของการเรียนการสอนด้วย

สนอง อินละคร^{๕๐} กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอนที่ครูผู้สอนจัดให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์และเนื้อหาที่ครูกำหนดไว้

สิริเทพ สุวรรณาศ และคณะ^{๕๑} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนได้จัดให้ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมใดๆ ที่จัดขึ้นอย่างหลากหลาย ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ทั้งนี้มีขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนคือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การกำหนดวิธีสอน และการประเมินการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร

๒.๗.๒ ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

วาณี ภูเสตร^{๕๒} กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

๑. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน ทำให้บทเรียนมีความหมายต่อการเรียนรู้
๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด และความสนใจ
๓. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนแต่ละคน
๔. ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

^{๕๐} สนอง อินละคร, เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง, (อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^{๕๑} สิริเทพ สุวรรณาศ และคณะ, การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน, (ขอนแก่น : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๙.

^{๕๒} วาณี ภูเสตร, การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน, (จันทบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒), หน้า ๙๓.

๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันทำงาน ซึ่งเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ และความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๕๓} กล่าวว่า ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ ไว้หลายประการ ดังนี้

๑. กิจกรรมช่วยสร้างความสนใจเด็ก
๒. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
๓. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
๔. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๖. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กนักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
๗. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กนักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
๘. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๙. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
๑๑. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
๑๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๑๓. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
๑๔. กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
๑๕. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

สมคิด สร้อยน้ำ^{๕๔} กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียนหลายประการด้วยกัน คือ

๑. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน และยังช่วยสร้างความสนใจ ของผู้เรียน
๒. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบและความเป็นประชาธิปไตย
๓. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ และช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
๔. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนขยายความรู้ และประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้นรวมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ

^{๕๓} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒-๓๓

^{๕๔} สมคิด สร้อยน้ำ, **หลักการสอน**, หน้า ๒๒๒.

๕. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยและปลูกฝังความรับผิดชอบ
๖. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะและช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
๗. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความองอาจ พัฒนาการของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม

๘. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวรู้สึกสนุกสนานทำให้ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีเป็นสิ่งเร้าความสนใจเพื่อผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ขยายความรู้ และประสบการณ์การทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งก่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นประชาธิปไตย และความสามัคคีในหมู่คณะ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ

วัฒนาพร ระจับทุกซ์^{๔๕} กล่าวว่า ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะ ดังนี้

๑. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องสะท้อนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดทุกข้อ โดยกิจกรรมจะต้องสร้างมโนทัศน์ในสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่กำหนดอย่างชัดเจนครบถ้วนและทันสมัย

๒. ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้ผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการที่สำคัญ

๓. เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน ครูผู้สอนจะต้องคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับธรรมชาติ วัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน และขณะเดียวกันก็ต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย

๔. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของห้องเรียน โรงเรียนและชุมชน โดยพยายามใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด

๕. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

^{๔๕} วัฒนาพร ระจับทุกซ์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, หน้า ๙๒-๙๕

สุวิทย์ มูลคำ^{๕๖} กล่าวว่า ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พึงประสงค์มี ดังนี้

๑. คำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ และความสนใจของตนเอง มีวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย
๒. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นพบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนคอยช่วยเหลือ แนะนำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน และทำกิจกรรมต่างๆ
๓. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความหมาย ทั้งในและนอกห้องเรียน สนองความต้องการของผู้เรียนโดยสานต่อจากพื้นฐานความรู้เดิม และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน
๔. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาจริง ประสบการณ์จริง ในลักษณะของการบูรณาการให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และชีวิตประจำวันสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
๕. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
๖. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีผู้สอนเป็นแบบอย่างที่ดี

สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนทั้ง ๖ ประการนั้นถือเป็นจุดเน้นของการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริง ผู้สอนสามารถคิดและแสวงหาวิธีการนวัตกรรม เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามทิศทางที่กำหนด ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ต้องการได้

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรคำนึงถึงสอดคล้องกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงขณะเดียวกันก็ต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย นอกจากนี้การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการยังเป็นลักษณะที่ดีอีกประการหนึ่งด้วย

๒.๘ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจำเป็นจะต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอน หรือ วัสดุและอุปกรณ์การสอนหลาย ๆ อย่างนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่าง ๆ จึงทำให้สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนธรรมศึกษา ในด้านการกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียนเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมจริง ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเป็นตัวแทนสำหรับการเรียนรู้กระบวนการ หรือความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อนสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในรูปแบบ

^{๕๖} สุวิทย์ มูลคำ, **แฟ้มสะสมงาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ที.พี.พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒-๓.

ของกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

๒.๘.๑ ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ^{๕๗} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครู และนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนได้สะดวกยิ่งขึ้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และบรรลุคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด

ประเสริฐ ธรรมโวหาร^{๕๘} กล่าวว่า สื่อการเรียน คือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีทักษะและเจตคติที่ดีตามที่ต้องการ ได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ เอกสาร รูปภาพสไลด์ เทป และเครื่องมือต่างๆ

ชลียา ลิ้มปิยากร^{๕๙} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ อาจมาจากผู้สอนหรือแหล่งความรู้อื่นๆ ไปยังผู้เรียนนั่นเอง ซึ่งแหล่งความรู้อื่น ๆ ก็อาจจะหมายถึงวิทยากร หรือบุคลากรในชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนั้นๆ ดังนั้น สื่อการเรียนการสอน จึงหมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมาย

อำภา บุญช่วย^{๖๐} กล่าวว่า คำว่า “สื่อ” หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยในการถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร ความรู้ เหตุการณ์ แนวความคิด สถานการณ์ ฯลฯ ที่ผู้ส่งสารต้องการส่งไปยังผู้รับ ส่วนสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการมาเป็นตัวกลางในการให้การศึกษาให้ความรู้แก่ผู้เรียน

อำนาจ เดชชัยศรี^{๖๑} กล่าวว่า สื่อ (Media) ก็คือ ตัวกลางหรือช่องทางผ่านของสารจาก ผู้ส่งไปสู่ผู้รับให้เข้าใจตรงกันส่วนสื่อการศึกษา (Education Media) หมายถึง อุปกรณ์ วัสดุ และวิธีการที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอนหรือใช้สื่อสาร เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๕๗} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนานักพล สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๐), หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

^{๕๘} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, หน้า ๑๐๗.

^{๕๙} ชลียา ลิ้มปิยากร, เทคโนโลยีการศึกษา, (ธนบุรี : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๓๖), หน้า ๓๓.

^{๖๐} อำภา บุญช่วย, การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์เซ็นเตอร์, ๒๕๓๗), หน้า ๙๙.

^{๖๑} อำนาจ เดชชัยศรี, สื่อการศึกษาพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : พิสิษฐ์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

วัฒนาพร ระวังทุกข์^{๖๒} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น

กิดานันท์ มลิทอง^{๖๓} กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ช่องทาง เครื่องมือ หรือตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความรู้และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการต่างๆ หรือแม้แต่ตัวบุคคลเช่นวิทยากร ที่ใช้เป็นตัวกลางในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความหมายของบทเรียนได้ตรงตามที่ครูผู้สอนต้องการ ไม่ว่าสื่อการสอนนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ทั้งสิ้น

๒.๘.๒ ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ^{๖๔} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน ที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ๓ ประเภท คือ

๑. สื่อประเภทวัสดุ ได้แก่ สื่อเล็กๆ ที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพเสียง และตัวอักษรในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือเรียน ตำรา ของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ป้ายนิเทศ फिल्मภาพยนตร์ แผ่นภาพเลื่อน फिल्मสตริป เทปบันทึกเสียง โดยสรุปแล้วแบ่งย่อยได้เป็นวัสดุที่นำเสนอความรู้ด้วยตัวมันเอง และวัสดุที่ต้องอาศัยสื่อประเภทเครื่องกลไกเป็นตัวนำเสนอความรู้

๒. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อใหญ่ที่เป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังครูและผู้เรียน ต้องอาศัยวัสดุมาใส่ในตัวของมันสื่อประเภทนี้ ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายภาพเลื่อน เครื่องฉายข้ามศีรษะ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ เครื่องเล่นแผ่นเสียง

๓. สื่อประเภทวิธีการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ครูและนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การสาธิตการแสดงบทบาท การแสดงละครและหุ่น การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การสอนโดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

^{๖๒} วัฒนาพร ระวังทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, หน้า ๑๑๗.

^{๖๓} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘๘.

^{๖๔} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, หน้า ๑๒-๑๓.

อานวย เดชชัยศรี^{๖๕} กล่าวว่า สื่อทางการศึกษาสามารถแบ่งได้หลายประเภทตามทักษะของผู้รู้ แต่ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาจะแบ่งประเภทของสื่อออกเป็น ๓ ชนิด ได้แก่

๑. สื่ออุปกรณ์ (Hardware) คือ ช่องทางผ่านของตัวผู้มีความรู้ เช่น เครื่องฉาย เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม เป็นต้น

๒. สื่อวัสดุ (Software) คือ ตัวผู้มีความรู้ เช่น แผ่นภาพโปร่งใส फिल्मสไลด์ ภาพถ่าย บัตรภาพ บัตรคำ แถบบันทึกภาพ แผนภูมิ แถบบันทึกเสียง ภาพโฆษณา फिल्म ภาพยนตร์ บทเรียน คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๓. วิธีการ (Technique) คือ ขั้นตอนในกระบวนการของการนำเสนอเนื้อหา โดยอาศัยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

กิดานันท์ มลิทอง^{๖๖} กล่าวว่า สื่อการสอนสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเองซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเองและที่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วยในการถ่ายทอดความรู้ เช่น แผนที่ ลูกโลก รูปภาพ หุ่นจำลอง แผ่นซีดี फिल्मภาพยนตร์ สไลด์ เป็นต้น

๒. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายภาพ แผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นซีดี เป็นต้น

๓. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถจะนำสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์มาช่วยใช้ในการสอนได้ เช่น เกมและการจำลอง การสอนแบบจุลภาค การสาธิต เป็นต้น

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา^{๖๗} กล่าวว่า ประเภทของสื่อการเรียนการสอนตามบทบาทหน้าที่ มีลักษณะการใช้เป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เป็นสื่อหลักประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และหนังสือแบบฝึกหัดซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๒. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น หนังสือ

^{๖๕} อานวย เดชชัยศรี, สื่อการศึกษาพื้นฐาน, หน้า ๑-๒.

^{๖๖} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, หน้า ๙๓.

^{๖๗} สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

อ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ้างอิง นอกจากนี้ยังรวมสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อวีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ต แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน เมื่อจัดแบ่งตามลักษณะและรูปแบบของการนำมาใช้สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทอุปกรณ์ และสื่อประเภทเทคนิควิธีการ หากจำแนกประเภทของสื่อการเรียนการสอนตามบทบาทหน้าที่ มีลักษณะการใช้เป็น ๒ ประเภท สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เป็นสื่อหลักประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน

๒.๘.๓ คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน

กฤษมันต์ วัฒนารงค์^{๖๘} กล่าวว่า คุณค่าของสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในวงการศึกษาไว้หลายประการ คือ

๑. สื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว แม้จะเป็นเนื้อหาที่ซับซ้อน
๒. สื่อช่วยสร้างความสนใจไม่เฉพาะชั้นเด็กเล็ก แต่สามารถใช้เป็นเครื่องกระตุ้นความสนใจได้ดีในผู้ใหญ่อีกด้วย
๓. สื่อช่วยสร้างความสนใจตรงกันจัดความสับสนในผู้เรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน
๔. สื่อประเภทกิจกรรมจะส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
๕. สื่อสามารถส่งเสริมให้แต่ละบุคคลสามารถเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ และความสนใจของตนเอง
๖. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหรือศึกษาในสิ่งที่ต้องการ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
๗. สื่อที่ได้มีการทดสอบแล้ว สามารถใช้แทนการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการลดกิจกรรมด้านการสอนของครูลง ทำให้ครูมีเวลาจัดประสบการณ์ด้านอื่นๆ
๘. สื่อช่วยสร้างความมั่นใจให้ผู้สอน ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีบรรยากาศในการเรียนที่น่าสนใจ
๙. สื่อทำให้การสอนทันสมัยอยู่เสมอ การใช้เทคโนโลยีตลอดจนการผลิตสื่อใหม่ๆ ทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น

^{๖๘} กฤษมันต์ วัฒนารงค์, เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๓๖), หน้า ๖๑.

กิดานันท์ มลิทอง^{๖๙} กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนใช้ประโยชน์ได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมีรายละเอียดดังนี้

๑. ในด้านตัวผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๑) เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้น ในระยะเวลาอันสั้นและสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

๒) สื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน

๓) การใช้สื่อทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจร่วมกัน เกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่ใช้เรียนนั้น

๔) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและผู้สอนด้วย

๕) ช่วยเสริมสร้างลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ จากการใช้สื่อการเรียนเหล่านั้น

๖) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดให้มีการใช้สื่อในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

๒. ในด้านตัวผู้สอน สื่อการเรียนการสอน มีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๑) ช่วยให้บรรยากาศการสอนน่าสนใจมากขึ้น ผู้สอนมีความกระตือรือร้นเชื่อมั่นในตนเองในการดำเนินการสอนมากขึ้น

๒) สื่อจะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในการเตรียมเนื้อหา เพราะบางครั้งอาจจะให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากสื่อได้ด้วยตนเอง

๓) เป็นการกระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอ การเตรียมและผลิตวัสดุใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการสอน ตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจขึ้น

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า คุณค่าของสื่อการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น ๓ ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ๑ ด้านตัวผู้เรียน สื่อที่ดีนั้นสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีและลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอนอีกด้วย ๒ ด้านตัวผู้สอน สื่อที่ดี จะแบ่งเบาภาระของผู้สอน ช่วยให้ผู้สอนใช้เวลาในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ๓ ด้านองค์ความรู้ การผลิตสื่อการสอนที่ดีช่วยให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

^{๖๙} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, หน้า ๙๘.

๒.๘.๔ การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

ลัดดา ศุขปรีดี^{๗๐} กล่าวว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนดังนี้

๑. เลือกสื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย ในรูปของพฤติกรรม ซึ่งครอบคลุมลักษณะพฤติกรรมทั้ง ๓ ประเภท คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของการสอนแตกต่างกัน ย่อมให้ประสบการณ์เรียนรู้ต่างกัน ดังนั้นการเลือกสื่อการเรียน และประสบการณ์ในการเรียนการสอนจึงต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าว โดยพยายามเลือกสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง และให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อให้เขาได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายไปตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

๒. เลือกสื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับลักษณะการตอบสนอง และพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของผู้เรียนที่คาดหวังจะเกิดขึ้น พฤติกรรมของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้เรียนมีความพึงพอใจในกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ ความพึงพอใจย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้นการเลือกสื่อการเรียนและประสบการณ์การเรียนการสอน จึงควรเลือกสื่อการเรียนการสอน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ มีการตอบสนองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่คาดหวัง

๓. เลือกสื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม กับความสามารถและประสบการณ์เดิมของแต่ละคน วัสดุและประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนควรง่าย และอยู่ในขอบเขตความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน สื่อการเรียนการสอนนั้นจะต้องช่วยให้ผู้เรียน สามารถรับประสบการณ์ใหม่ได้เป็นอย่างดี และไม่จำเป็นต้องใช้กับผู้เรียนทั้งชั้นเหมือนกันหมด เพราะสื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์บางอย่าง อาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนบางคน ดังนั้น การเลือกสื่อการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย เช่นเดียวกันกับการเลือกวิธีสอน ซึ่งไม่มีวิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่งที่เหมาะสมกับผู้เรียนทุกคน หรือกับบทเรียนทุกบทเรียน ครูควรเลือกวิธีที่เหมาะสมอาจเริ่มด้วยการนำเข้าสู่บทเรียนให้ความรู้ใหม่ และจัดกิจกรรมที่จะช่วยฝึกฝนในทักษะใหม่ๆ ครูควรกำหนดคำถาม หรือแบบฝึกหัดแก่เด็กแตกต่างกันไปตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ผ่านวิธีการสอนที่แตกต่างกัน

๔. เลือกรูปแบบสื่อ รูปแบบสื่อเป็นการแสดงออกทางกายภาพของสื่อที่ปรากฏให้เห็น เช่น ภาพพลิก (ภาพนิ่งและข้อความ) สไลด์ (ภาพนิ่งที่ฉายกับเครื่องฉาย) โสตวัสดุ (เสียงดนตรี) ภาพยนตร์ (ภาพเคลื่อนไหวบนจอ) วิดีทัศน์ (ภาพเคลื่อนไหวบนจอโทรทัศน์) และคอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย (กราฟิกข้อความและภาพเคลื่อนไหวบนจอ) ซึ่งสื่อแต่ละรูปแบบมีความแตกต่างกัน และมีข้อจำกัด ในการบันทึกและเสนอข้อมูลต่างกัน ครูควรเลือกรูปแบบของสื่อที่สามารถสนองต่อการฝึกที่ผู้เรียน ต้องมีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายในการเรียนโดยพิจารณาด้วยว่าจะหาสื่อชิ้นนั้นได้เหมาะสม

^{๗๐} ลัดดา ศุขปรีดี, เทคนิคการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕-๑๗.

กับจุดมุ่งหมายและความแตกต่างของบุคคลด้วย การเลือกรูปแบบของสื่อยังต้องคำนึงถึงขนาดของกลุ่มผู้เรียนด้วย เช่น กลุ่มใหญ่/กลุ่มเล็ก หรือเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล เป็นต้น

๕. เลือกสื่อการเรียนการสอนที่พอจะหาได้ และอำนวยความสะดวกในการใช้การเลือกสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน จึงต้องคำนึงถึงความสะดวกในการนำสื่อนั้นมาใช้ด้วย และไม่จำเป็นต้องใช้สื่อที่มีราคาแพงเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะหาสื่อการเรียนการสอนชนิดใดบ้างที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๗๑} กล่าวว่า หลักการในการเลือกใช้สื่อการสอน ควรจะได้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. การจัดทำสื่อการสอน สามารถจัดทำได้ดังนี้

๑) ครูอาจารย์จัดทำขึ้นเอง โดยใช้วัสดุท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ ตลอดจนวัสดุที่จัดซื้อได้ในราคาถูก

๒) ให้นักเรียนนักศึกษาจัดทำขึ้นและอยู่ในความแนะนำของครู

๓) สื่อการสอนบางชนิด อาจได้รับบริจาคจากองค์การหรือมูลนิธิต่างๆ ตลอดจนบริษัทห้างร้าน

๔) สื่อการสอนประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ราคาแพง สถานศึกษายังไม่สามารถจะจัดซื้อได้ ก็ใช้การยืมจากหน่วยงานอื่น

๕) สื่อการสอนบางประเภทไม่สามารถจะจัดทำขึ้นได้เอง แต่ต้องใช้เป็นประจำ ควรจะได้จัดเตรียมงบประมาณเพื่อนำไปซื้อไว้ใช้ และให้บริการแก่ครูอาจารย์

๒. การเลือกใช้สื่อการสอน สื่อการสอนมีมากมายหลายประเภท ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึง

๑) ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการใช้สื่อชนิดใด จึงจะทำให้ นักเรียนนักศึกษา มีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น

๒) คุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษา ได้แก่ การเลือกให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียนลักษณะของห้องเรียน

๓) การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่นักเรียนนักศึกษามีบทบาท ในการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งครูอาจารย์สามารถจะจัดในลักษณะของสื่อประสม

^{๗๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๒๑๑-๒๑๒.

นิตยา ข้าวหอมทอง^{๗๒} กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนว่า นอกจากหนังสือ คู่มือประกอบการเรียนการสอน เอกสาร วารสารแล้วยังได้เตรียมเลือกใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมไว้อย่างหลายอย่าง เช่น แผนภาพ แผนภูมิ แผ่นใส สไลด์ วีดิทัศน์ โดยคำนึงสื่อการสอนดังนี้

๑. จะต้องรู้ว่าใช้สื่อการสอนนั้นเพื่ออะไร ใช้ในสถานการณ์ใด เช่น ใช้เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน หรือใช้ประกอบขณะสอน หรือเป็นการใช้เพื่อสรุปบทเรียน

๒. จะต้องรับรู้วัยของผู้เรียน การรับรู้ของนักเรียนมีความแตกต่างกันไปตามวุฒิภาวะ การใช้สื่อการสอนจะต้องคำนึงถึงวัยและสติปัญญาของเด็กด้วย

๓. เลือกการใช้สื่อการเรียนการสอนหลายๆประเภทที่เกี่ยวกับบทเรียนเหมาะสมกับเวลา

๔. เลือกใช้สื่อการสอนที่หาได้ง่ายและมีอยู่ในท้องถิ่น

๕. การใช้สื่อบุคคลซึ่งได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ

๖. สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนร่วมกับครู

๗. จะต้องพิจารณาสื่อการสอนที่จะใช้ให้มีความสัมพันธ์กับบทเรียนที่จะสอนตามเนื้อหา

๘. ขนาดของสื่อต้องมีความเหมาะสมและอยู่ในสภาพที่ดี

๙. ผลิตสื่อที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเสริมการเรียนรู้

อำนาจ เดชชัยศรี^{๗๓} กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อการศึกษา ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของสื่อในด้านต่าง ๆ ที่จะสนองวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน พิจารณาจากศักยภาพของสื่อการสอน ความถูกต้องเที่ยงตรงสอดคล้องกับเนื้อหา คุณภาพของตัวสื่อ มีความเหมาะสมกับค่าใช้จ่าย และสะดวกต่อการนำเสนอในแง่การประยุกต์และสอดคล้องกับหลักการใช้สื่อประสม (Multi media)

วาณี ภูเสต์^{๗๔} กล่าวว่า การเลือกสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ก่อนอื่นครูผู้สอนจะต้องตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมการสอนให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นตัวชี้แนะในการเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม

๑. หลักการเลือกใช้สื่อการสอน ผู้สอนต้องยึดหลักในการใช้สื่อ ดังนี้

๑) สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหา บทเรียน และจุดประสงค์ที่จะสอน

๒) เลือกสื่อที่มีความถูกต้อง ทันสมัย และน่าสนใจ เป็นสื่อที่จะส่งผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดี เป็นลำดับขั้นตอน

^{๗๒} นิตยา ข้าวหอมทอง, การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนบางปะหัน, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.2se-ed.net/watthanadham/homepage> (๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐).

^{๗๓} อำนาจ เดชชัยศรี, สื่อการศึกษาพื้นฐาน, หน้า ๒.

^{๗๔} วาณี ภูเสต์, การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน, หน้า ๑๖๕-๑๖๘

- ๓) เป็นสื่อที่เหมาะสมกับ วัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
- ๔) สะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป
- ๕) ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพ มีเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
- ๖) มีราคาไม่แพงจนเกินไป ถ้าจะผลิตเองควรคุ้มค่างบเวลาและการลงทุน

๒. ความรู้พื้นฐานในการเลือกใช้สื่อ จากหลักการเลือกใช้สื่อที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการเลือกใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นที่ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความสามารถ และทักษะในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

- ๑) ต้องรู้ถึงจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน
- ๒) ต้องรู้ถึงจุดมุ่งหมายในการนำสื่อมาใช้ประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอนว่า เพื่อให้นำบทเรียน ใช้ในการประกอบคำอธิบาย ใช้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนหรือใช้เพื่อสรุปบทเรียน

๓) ต้องเข้าใจลักษณะเฉพาะของสื่อชนิดต่างๆ แต่ละชนิดว่า สามารถสร้างความสนใจ และให้ความหมายต่อประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง รู้ถึงข้อดี ข้อจำกัดของสื่อประเภทต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น หนังสือเรียน และสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ใช้เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน และอ้างอิง ของจริงและของจำลอง ใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงข้อมูล สไลด์ และฟิล์มสตริป ใช้เพื่อเสนอภาพนิ่งขนาดใหญ่ให้ผู้เรียนได้เห็นทั้งชั้น หรือเพื่อการเรียนเป็นรายบุคคลก็ได้

๔) ต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของสื่อการเรียนการสอน ทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา สื่อบางอย่างจะคุ้มค่าในการผลิตเองหรือไม่หรืออาจจะหาซื้อได้จากที่ใดบ้าง

๓. การเลือกสื่อการสอนให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์และประสบการณ์ การเรียนการสอนนั้น จุดประสงค์ของการเรียนนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ผู้สอนจะต้องกำหนดไว้ เพื่อเป็นหลักว่า จะสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์ด้านใดบ้างจากบทเรียนนั้น จะได้สามารถเลือกสื่อการเรียนได้เหมาะสมกับวิธีการสอนแต่ละวิธี

๔. การเลือกใช้สื่อการสอนให้สัมพันธ์กับขนาดของกลุ่มผู้เรียนและกิจกรรม ในการดำเนินการสอนนั้น ขนาดของกลุ่มผู้เรียน และลักษณะของกิจกรรมในการเรียน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกสื่อการเรียนด้วย ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑) พิจารณาดังขนาดของกลุ่มผู้เรียนว่า มีขนาดเท่าใด เพื่อที่สามารถจัดการสอนได้อย่างถูกต้อง โดยแบ่งเป็นลักษณะการศึกษารายบุคคล การสอนกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่หรือขนาดธรรมดาในห้องเรียนปกติ

๒) ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ต้องการนั้นเป็นอย่างไร เช่น การฟัง การกระทำ การศึกษาจากของจริง หรือการศึกษาจากทฤษฎีแนวคิด เป็นต้น

๓) ลักษณะของสื่อการสอน ที่ต้องการใช้นั้นคืออะไร เช่น ควรใช้ภาพเคลื่อนไหว เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลักษณะการเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ หรือควรใช้เครื่องเสียงเพื่อให้ได้ฟังเสียงประกอบการเรียนด้วย

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนนั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑. กิจกรรมการเรียนการสอน
๒. ลักษณะของผู้เรียน
๓. ขอบเขตเนื้อหาของบทเรียน
๔. สอดคล้องกับบทเรียน
๕. เหมาะสมกับเวลา

การที่ครูจะสามารถเลือกสื่อการเรียนการสอนมาใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือจุดมุ่งหมายของการสอน จุดมุ่งหมายของการนำสื่อมาใช้ ต้องเข้าใจลักษณะของสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ ว่าสามารถสร้างความสนใจ ให้ความหมายต่อประสบการณ์การเรียนรู้และอื่น ๆ แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง และต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของสื่อการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

๒.๘.๕ ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน

ฉลุย พร้อมมูล^{๗๕} กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนโดยทั่วไป มีขั้นตอนที่สำคัญ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นตอนการเลือก ควรรู้จักการเลือกใช้สื่อการเรียนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน ถ้าเป็นประเภทวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ควรจะเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายและมีความคงทน หยิบใช้ได้ สะดวกใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและประหยัด

๒. ขั้นตอนการเตรียม สื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ ครูควรจะได้ทดลองใช้ดูเสียก่อน ก่อนถึงเวลาใช้ต้องจัดเตรียมไว้ให้พร้อม เรียงลำดับสิ่งที่จะใช้ก่อนหลังไว้ เพื่อความรวดเร็วไม่สับสน เมื่อนำสื่อไปใช้สอนจริง ๆ

๓. ขั้นตอนการนำไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นที่ครูนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ฟัง หรือได้สัมผัส เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจได้เร็ว แจ่มแจ้ง ชัดเจน สื่อบางชนิดเมื่อใช้เสร็จแล้วอาจแสดงไว้ให้ผู้เรียนได้ดูที่บอร์ด ห้องสมุด หรือ มุมกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ถ้าเป็นเครื่องจะต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

^{๗๕} ฉลุย พร้อมมูล, พฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา, (สงขลา : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๑.

๔. ขั้นตอนการประเมินผล หลังจากที่ได้ใช้สื่อแต่ละอย่างแล้ว ครูควรจะได้มีการประเมินผล การใช้สื่อการสอนนั้นๆ เพื่อหาข้อบกพร่องทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสำหรับการสอนครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิดานันท์ มลิทอง^{๗๖} กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนนั้น อาจจะใช้เฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอนหรืออาจใช้ในทุขั้นตอนก็ได้ ดังนี้

๑. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่ทำการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะเรียน สื่อที่ใช้ในขั้นนี้ควรจะเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้างๆ หรือจะแสดงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งก่อน ยังมีสื่อที่เน้นเนื้อหาเจาะลึกอย่างแท้จริง อาจเป็นสื่อที่เป็นแนวปัญหาหรือเพื่อให้ผู้เรียนคิดและควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้นๆ เช่น ภาพบัตรคำหรือบัตรปัญหา เป็นต้น

๒. ขั้นดำเนินการสอนหรือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสำคัญในการเรียนเพราะถือเป็นขั้นที่จะให้ความรู้ในเนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้สอนต้องเลือกสื่อให้ตรงกับเนื้อหาและวิธีสอน หรืออาจใช้สื่อหลายรูปแบบก็ได้ ต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อในขั้นนี้จะต้องเป็นสื่อที่เสนอความรู้อย่างละเอียดถูกต้องและชัดเจนแก่ผู้สอนเอง เช่น ภาพยนตร์ สไลด์แผ่นโปร่งใส แผนภูมิ วิดีทัศน์ เทปเสียง หรือชุดการสอน เป็นต้น

๓. ขั้นวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองนำความรู้ทางด้านทฤษฎีหรือหลักการที่เรียนมาแล้ว ไปใช้แก้ปัญหาในขั้นฝึกหัด โดยการลงมือปฏิบัติเอง สื่อในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิดโดยผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด เช่น ภาพ บัตรปัญหา เทปเสียง สมุดแบบฝึกหัด หรือชุดการเรียนรู้ เป็นต้น

๔. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นของการเรียนการสอน เพื่อการย้ำเนื้อหาบทเรียนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ขั้นสรุปนี้ควรใช้ระยะเวลาสั้น ๆ เช่นเดียวกับขั้นนำ สื่อที่ใช้สรุป จึงควรครอบคลุมเนื้อหาสำคัญทั้งหมด โดยย่อและใช้เวลาสั้นๆ เช่น แผนภูมิ และแผ่นโปร่งใส เป็นต้น

๕. ขั้นประเมินผู้เรียน เป็นขั้นทดสอบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปถูกต้องมากน้อยเพียงใด และบรรลุตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้หรือไม่ สื่อในขั้นนี้มักจะเป็นคำถามจากเนื้อหาบทเรียน โดยอาจมีภาพประกอบด้วยก็ได้ อาจจะนำบัตรคำหรือสื่อต่างๆ ที่ใช้ในขั้นกิจกรรมการเรียนรู้มาถามอีกครั้งหนึ่ง และอาจเป็นการทดสอบ โดยการปฏิบัติจากสื่อหรือการกระทำของผู้เรียน เพื่อทดสอบดูว่า ผู้เรียนมีความสามารถ มีทักษะ จากการฝึกปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

^{๗๖} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม, หน้า ๑๐๔-๑๐๕.

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การนำเสนอสื่อการสอนในห้องเรียน คือการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อประกอบในกระบวนการเรียนการสอน อาจจะใช้เฉพาะขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการสอนหรืออาจใช้ในทุกขั้นตอนก็ได้ การใช้สื่อในการเรียนการสอนครูจะต้องใช้ให้เหมาะสมกับวิธีการสอน จุดมุ่งหมาย จังหวะ เวลา จิตวิทยาการเรียนรู้และบุคลิกภาพของครูประกอบด้วย ทั้งนี้ครูจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ไม่มีสื่อการสอนชนิดใดๆ ที่จะทำหน้าที่แทนครูได้อย่างสมบูรณ์

๒.๙ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญอันหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ครูจะทราบ ว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือไม่เพียงใดก็โดยการวัดผลและประเมินผล นี้เอง ดังนั้นนอกเหนือจากครูจะมีความรู้ด้านเนื้อหาและวิธีการสอนแล้วครูจะต้องมีความรู้ด้านการวัดและประเมินผลด้วยการวัดและประเมินผล หมายถึงอะไร วัดและประเมินผลอะไร วัดและประเมินผลอย่างไรและใช้ผลของการวัดและประเมินอย่างไร

๒.๙.๑ ความหมายของการวัดและการประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๗๗} กล่าวว่า ในการวัดและประเมิน มีคำศัพท์หลายคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จำเป็นต้องให้นิยามคล้ายคลึงกัน คือ

๑. การวัด (Measurement) คือ การให้ตัวเลขกับลักษณะที่กำหนด
๒. การประเมินผล (Evaluation) คือ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่วัดตามเกณฑ์ภายในและภายนอก
๓. การตรวจสอบ (Testing) คือ การวัดลักษณะโดยการสุ่มลักษณะบางอย่างออกมาทำการวัดเพื่อประโยชน์ในการบรรยายสรุป
๔. การตีความ (Assessment) คือ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่วัด โดยอิงกับสิ่งแวดล้อม
๕. การตีราคา (Appraisal) คือ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่วัดโดยอิงกับเกณฑ์หรือหลักการ

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์^{๗๘} กล่าวว่า การวัดผลทางการศึกษานั้นจะมีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องใช้และพบบ่อยอยู่ ๓ คำ คือ การทดสอบ การวัดผล และการประเมินผลซึ่งมักจะเกิดความเข้าใจสับสนอยู่เสมอ จึงขอทำความเข้าใจถึงคำศัพท์ทั้ง ๓ คำนี้เสียก่อน คือ

- ๑.การทดสอบ (Testing) เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้ได้มาซึ่งจำนวนหรือปริมาณของคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อนำไปสู่การประเมินค่า กระบวนการทดสอบที่ใช้กันอยู่

^{๗๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *การบริหารงานวิชาการ*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๕.

^{๗๘} สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, *การประเมินผลการเรียนรู้*, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓), หน้า ๕๕-๕๖.

ทั่วไป คือ การนำแบบทดสอบซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคำ กลุ่มคำถามไปกระทำให้ผู้สอบแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา เช่น พูด บอก อธิบาย เขียน ปฏิบัติ (กระทำ) ฯลฯ ที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของแบบทดสอบ กระบวนการนี้จะเสร็จสิ้นเมื่อผู้สอบได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองมาเรียบร้อยแล้ว ผู้สอบที่ไม่ตอบ โดยส่งกระดาษเปล่าจะถือว่าผู้นั้นสอบไม่ผ่านการทดสอบกระทำได้หลายวิธี เช่น การสอบปากเปล่า ทดสอบภาคปฏิบัติ หรือทดสอบโดยการเขียนตอบ เป็นต้น

๒. การวัดผล (Measurement) หมายถึง การใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งที่จะค้นหาคำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือแผนผลงานที่แต่ละคนจะแสดงออกมา เช่น การวัดความสูงการชั่งน้ำหนัก การให้คะแนนการตอบข้อสอบถาม เป็นต้นในการทดสอบเมื่อผู้สอบได้ตอบคำถามหรือส่งกระดาษคำตอบให้ครูแล้วก็เป็นการสิ้นสุดการทดสอบ การวัดผลจะเริ่มตั้งแต่ครูตรวจข้อสอบของนักเรียนแล้วให้คะแนนออกมาการวัดผลการศึกษานอกจากจะใช้แบบทดสอบเครื่องมือนำไปสู่การวัดผลแล้วยังมีอีกหลายประการที่จะใช้วัดได้ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ ฯลฯ ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้เหมาะสมที่จะใช้วัดลักษณะแต่ละอย่างแตกต่างกัน

๓. การประเมินผลหรือประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดผลมาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปหรือประเมินค่าหรือตีราคา อาจกล่าวง่ายๆ ว่าเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ การประเมินผลนี้ ผู้ประเมินจะต้องมีข้อมูลมากเพียงพอ เพื่อนำมาเปรียบเทียบพิจารณากันกรองให้รอบคอบแล้วจึงสรุปออกมาว่า ดี-เลว ได้-ตก เก่ง-อ่อน ได้ระดับคะแนน ๔ ๓ ๒ ๑ หรือ ๐ เป็นต้น

สนิท เจริญธรรม^{๗๙} กล่าวว่า การวัดผล (Measurement) หมายถึง การใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งในการค้นหาหรือการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นปริมาณที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแผนผลงานที่แต่ละคนแสดงออกมาเช่น การวัดความสูงและชั่งน้ำหนักของเด็ก การให้คะแนนการตอบข้อสอบของนักเรียนหากจะพูดถึงความหมายของการวัดผลอย่างสั้น ๆ ก็จะได้ว่า การวัดผลคือการกำหนดตัวเลขแทนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการด้วยระเบียบวิธีที่เชื่อถือได้

อำภา บุญช่วย^{๘๐} กล่าวว่า การวัดผล (Measurement) คือการกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่ โดยใช้เครื่องมือวัด การวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจพฤติกรรมหรือข้อสอบ

^{๗๙} สนิท เจริญธรรม, การวัดผล ประเมินผล, (นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑-๑๒.

^{๘๐} อำภา บุญช่วย, การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน, หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

ส่วนการประเมินผล (Evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคคุณค่า การประเมินผลควรจรรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีการที่ได้ใช้ไปเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่วัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{๔๑} กล่าวว่า การประเมินผลหมายถึง การตรวจสอบดูว่า ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และทักษะไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เพียงใด ภายหลังจากที่ได้ผ่านประสบการณ์ที่หลักสูตรจัดให้แล้ว

ประเสริฐ ธรรมโวหาร^{๔๒} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การประเมินเพื่อปรับปรุง การเรียนรู้ และเพื่อการตัดสินผลการเรียนรู้ของนักเรียน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่ง จะช่วยให้ครูได้ทราบระดับความเจริญงอกงามของเด็กแต่ละคนว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติ และการปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้หรือไม่

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การวัด หมายถึง การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่ โดยใช้เครื่องมือวัดผลการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นปริมาณที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่แต่ละคนแสดงออกมา ส่วนการประเมินผล คือ การนำเอาข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดผลมาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปหรือประเมินค่าหรือตีราคา ตรวจสอบดูว่า ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และทักษะไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เพียงใด ภายหลังจากที่ได้ผ่านประสบการณ์ที่หลักสูตรจัดให้แล้ว

๒.๙.๒ ประโยชน์ของการวัดและการประเมินผล

อำภา บุญช่วย^{๔๓} กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลมีประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ด้านการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กโดยทำให้ระดับความสามารถในแต่ละด้านของตนช่วยในการเลือกโปรแกรมวิชาเรียนได้รับการซ่อมเสริมในข้อบกพร่องต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน โดยช่วยให้รู้พื้นฐานของนักเรียน อันจะนำไปสู่การกำหนดจุดเริ่มต้นของการสอน เลือกวิธีสอนและกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

๒. ด้านแนะแนว ช่วยให้ผู้รู้ปัญหาและข้อบกพร่อง ความถนัดและความสนใจของเด็ก เพื่อให้คำแนะนำทั้งด้านการเรียนและด้านอาชีพได้ถูกต้อง อันจะทำให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ร่วมมือกันหาทางแก้ไขหรือส่งเสริมลักษณะเด่นของเด็ก

^{๔๑} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน, หน้า ๒๐๗.

^{๔๒} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, หน้า ๑๐๗.

^{๔๓} อำภา บุญช่วย, การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน, หน้า ๑๓๒-๑๓๓.

๓. ด้านบริหาร ช่วยในการสอบคัดเลือกหรือคัดสรรเด็ก ทำให้เห็นข้อบกพร่องต่างๆ ในด้านการเรียนการสอนที่ควรแก้ไขปรับปรุง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการวิจัยในการศึกษาหาความจริงของต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังต่อไป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๘๔} กล่าวว่า การวัดและประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน มีประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบผลการเรียนของตนเองเป็นอย่างไร และจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

๒. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของผู้เรียน ผู้เรียนได้ทราบว่าตนมีความรู้

๓. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไร และจะแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

๔. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียน การศึกษาสำเร็จตามหลักสูตร เป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ

๕. เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในการรับนักเรียน ศึกษาผลการเรียน และผลสำเร็จตามหลักสูตร

๖. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียนและการสำเร็จการเรียนของนักเรียนนักศึกษา

พิชิต ฤทธิ์จรูญ^{๘๕} กล่าวว่า ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผลที่สำคัญ คือ มุ่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งประโยชน์ของการประเมินผลมีดังนี้

๑. ประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองในแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยผลจากผลการประเมินความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ทราบจุดมุ่งหมายในการเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น

๒. ประโยชน์ต่ออาจารย์ ทำให้อาจารย์ทราบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเก่ง อ่อน เพียงใด เพื่อให้ทางช่วยเหลือ ผลการประเมินจะทำให้อาจารย์ใช้เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนยิ่งขึ้น

๓. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร ทำให้ทราบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านต่างๆ เช่น มาตรฐานความสามารถของผู้เรียน มาตรฐานความสามารถของอาจารย์ เป็นต้น และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา พัฒนาและดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

^{๘๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๑๖๖-๑๖๗.

^{๘๕} พิชิต ฤทธิ์จรูญ, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เอัสส์ออฟเคอร์มีส์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓-๒๔.

เบรื่อง กิจรัตน์^{๘๖} กล่าวว่า ประโยชน์และความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้

๑. ผู้สอนจะได้รู้ว่าการสอนบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด รู้ถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และสามารถนำผลจากการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

๒. ผู้เรียนจะได้รู้ว่าตนเองมีจุดเด่นและข้อบกพร่องอย่างไร ควรปรับปรุงตนเองในด้านใดบ้าง

๓. ผู้บริหารจะได้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน และนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

วาณี ภูเสตร์^{๘๗} กล่าวว่า การประเมินผลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะผลที่ได้จากการประเมิน จะนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้สอน ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงการเรียนการสอน การแนะแนวแบบเรียน การใช้สื่อการสอน ตลอดจนระบบบริหารทั่วไปของสถานศึกษา และยังเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนด้วย อาจกล่าวได้ว่าการวัดผลประเมินผลมีประโยชน์ ดังนี้

๑. ประโยชน์ต่อตัวผู้สอน ผู้สอนจะได้ประโยชน์จากการวัดผลประเมินผล ดังนี้

๑) ช่วยให้ผู้สอนทราบถึงระดับความสามารถของผู้เรียนว่า เก่ง-อ่อน ในด้านใด ระดับใด เพื่อหาทางช่วยเหลือและสนับสนุนให้ดีขึ้น

๒) ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่เพียงใด สะท้อนให้เห็นว่า เทคนิควิธีสอนที่ผู้สอนใช้เหมาะสมดีแล้วหรือไม่

๓) ช่วยให้ผู้ทราบถึงประสิทธิภาพในการสอนของผู้สอนว่ามีประสิทธิภาพดีเพียงใด

๔) ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเทคนิคการสอนของผู้สอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

๕) ใช้เป็นข้อมูลในการจัดกลุ่มเพื่อการเรียนการสอน และใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

๒. ประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการวัดผลประเมินผลดังนี้

๑) ช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงสถานะของตนเองว่า มีความสามารถอยู่ในระดับใด เก่ง-อ่อน วิชาใดมีความสามารถเด่น-ด้อยในด้านใด ทำให้สามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่เหมาะสมได้

๒) ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น และทำให้นิสัยการเรียนดีขึ้น

^{๘๖} เบรื่อง กิจรัตน์, **อุตสาหกรรมศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : คณะอุตสาหกรรมศึกษา วิทยาลัยครูพระนคร, ๒๕๓๒), หน้า ๑๑๔-๑๑๖.

^{๘๗} วาณี ภูเสตร์, **การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน**, หน้า ๒๒๑-๒๒๓.

๓) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ชัดเจนขึ้น เพราะในการสอบวัดแต่ละครั้ง ผู้เรียนจะต้องทบทวนเนื้อหาวิชาที่เรียนมา จึงมีการกล่าวว่าการสอบเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน

๔) ทำให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายในการสอบวัด ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนนั่นเอง

๓. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร ผู้บริหารได้รับประโยชน์จากการวัดผลประเมินผลดังนี้

๑) ทำให้ทราบถึงสถานภาพต่าง ๆ ของสถานศึกษา เช่นมาตรฐานความรู้ของผู้เรียนว่า อยู่ในระดับใด มีการพัฒนาไปถึงระดับใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

๒) ใช้เป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบ

๓) ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ปัญหาและดำเนินการด้านต่างๆ

๔. ประโยชน์ต่อการแนะแนว ผู้แนะแนวได้รับประโยชน์จากการวัดผลและประเมินผล ดังนี้

๑) ให้ข้อมูลพื้นฐานแก่ผู้เรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และช่วยให้เข้าใจปัญหาของผู้เรียนมากขึ้น

๒) ช่วยในการแนะแนวทางให้ผู้เรียน เลือกวิชาเรียนและอาชีพได้เหมาะสม

๓) ช่วยแนะแนวทางในการแก้ปัญหการเรียนรู้และปัญหาส่วนตัวของผู้เรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

๕. ประโยชน์ด้านการวิจัย ในการวิจัยใช้ผลที่ได้รับจากการวัดผลประเมินผลคือ ให้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลวิจัย

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผล มี ๓ ประการ ดังนี้

๑. ประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาดตนเองในแนวทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยผลจากผลการประเมินความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ทำให้ทราบจุดมุ่งหมายในการเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น ๒. ผู้สอนจะรู้ว่าการสอนบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด รู้ถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และสามารถนำผลจากการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ ๓. ผู้บริหารจะได้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

๒.๙.๓ วิธีการและเครื่องมือการวัดผลและประเมินผล

พร้อมพรรณ อุดมสิน^{๘๘} กล่าวว่า มีวิธีการและขั้นตอนในการวัดและประเมินผลดังนี้

๑. จะต้องวางแผนการประเมินผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร จุดประสงค์ของการประเมินผล จะต้องสอดคล้องและครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

๒. เปลี่ยนจุดประสงค์ที่จะประเมินให้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม จุดประสงค์ในขั้นแรก เป็นเรื่องนามธรรมอยู่ เราจะต้องบ่งบอกถึงจุดประสงค์ของแต่ละข้อให้ชัดเจนว่าเป็นอย่างไร มีการแสดงออกอย่างไร เพื่อที่จะวัดได้ถูกต้อง

๓. กำหนดสถานการณ์ ประสพการณ์ กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วคัดเลือกเครื่องมือวัดและวิธีวัดให้สอดคล้องเหมาะสมกับข้อมูลที่จะวัดนั้น

๔. ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และจัดบันทึกไว้เพื่อเปรียบเทียบ

๕. ผสมผสานข้อมูลต่าง ๆ ของทุกรายการที่วัดได้ แล้ววินิจฉัยชี้บ่งลงไปถึงผลการประเมิน

กรมวิชาการ^{๘๙} กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูมีหน้าที่โดยตรงที่ต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๓๔

การวัดประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการจัดการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผลจึงสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้

๑. การประเมินผลก่อนเรียนเพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของแต่ละคนเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่าจะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ หากไม่เพียงพออาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

๒. การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอนไประยะหนึ่ง ครูควรจะได้มีการประเมินผลนักเรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชาเหล่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่ามีความสามารถพอหรือไม่ ควรจะก้าวไปข้างหน้าได้หรือยัง

^{๘๘} พร้อมพรรณ อุดมสิน, การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^{๘๙} กรมวิชาการ, คู่มือประเมินผลการเรียนการสอน หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, ๒๕๔๓), หน้า ๓-๕.

๓. การประเมินผลหลังการเรียน เป็นการประเมินผลที่ครอบคลุมจุดประสงค์ด้านต่างๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินผลเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อที่ว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

ประเสริฐ ธรรมโวหาร^{๙๐} กล่าวว่า การประเมินผลนั้นมี ๒ ประเภท คือ การประเมินเพื่อสรุปผลหรือเพื่อตัดสินผล และการประเมินเพื่อพัฒนารักษาคุณภาพ การประเมินแต่ละประเภทต้องการข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป แต่จะต้องครอบคลุมองค์ประกอบเชิงระบบ ๓ ด้าน คือ ด้านผลผลิต เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านกระบวนการ เช่น กิจกรรมสนับสนุน และด้านบริบท เช่น สิ่งแวดล้อม และขั้นตอนในการวัดและประเมินผลโดยทั่วไปจะครอบคลุมเกี่ยวกับเหตุผล ความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการประเมิน สิ่งที่จะประเมินงานด้านวิชาการ และกระบวนการใช้ประโยชน์จากการประเมิน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๙๑} กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการเรียนการสอนมีหลายชนิด ได้แก่

๑. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น การสังเกตผู้เรียนขณะปฏิบัติงาน

๒. แบบจัดอันดับคุณภาพของงานโดยเป็นตัวเลขแสดงอันดับคุณภาพ

๓. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในสถานศึกษามี ๓ ลักษณะ คือ

๑) ข้อทดสอบแบบอัตนัย (Subjective test) เป็นแบบความเรียงเป็นข้อทดสอบที่ไม่จำกัดการตอบของผู้ตอบ ข้อทดสอบแบบอัตนัยมีข้อดีที่ไม่ต้องเสียเวลาในการเตรียมออกข้อสอบนานออกได้ง่าย และสะดวกเหมาะสมกับการวัดที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวของตัวเอง แต่มีข้อเสียตรงที่ไม่สามารถออกให้ครอบคลุมหลักสูตร การตรวจให้คะแนนไม่แน่นอนและในการตรวจแต่ละครั้งจะเสียเวลามาก แต่ก็ยังเป็นข้อสอบที่จำเป็นสำหรับครูอาจารย์ ที่ต้องการวัดความคิด และการใช้เหตุผล รวมทั้งการเขียนความเรียงด้วย

๒) ข้อทดสอบแบบปรนัย (Objective test) ข้อทดสอบแบบปรนัยเป็นข้อทดสอบที่จำกัดการตอบของผู้ตอบ แต่สามารถออกได้มากข้อ ครอบคลุมหลักสูตร แต่ก็ขึ้นอยู่กับ การสร้างข้อสอบของครูผู้สอน ข้อทดสอบแบบปรนัยแบ่งได้เป็น ๓ ชนิด คือ

(๑) แบบถูก-ผิด (True-false) ข้อสอบแบบนี้จะกำหนดให้ผู้ตอบชี้ว่าข้อความที่กำหนดให้ นั้นถูกหรือผิด ข้อทดสอบนี้มีทางเลือกเพียง ๒ ทางจึงไม่ค่อยนิยมใช้เพราะผู้ตอบเดาได้ง่าย

^{๙๐} ประเสริฐ ธรรมโวหาร, **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**, หน้า ๒๕๑.

^{๙๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, หน้า ๑๗๑-๑๗๓.

(๒) แบบจับคู่ (Matching) ข้อทดสอบแบบนี้จะมีข้อความสองตอนที่สัมพันธ์กัน แล้วให้ผู้ตอบจับคู่ให้ตรงกัน หากจะนำไปใช้ ควรจะคำนึงถึงคำถามและคำตอบที่สัมพันธ์กันนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน และไม่ควรมีจำนวนข้อเกินกว่า ๘ ข้อ

(๓) แบบเติมคำ (Completion type) ข้อสอบแบบนี้จะเว้นข้อความที่สำคัญของประโยคนั้นไว้ แล้วให้ผู้ตอบหามาใส่หรือเติมให้สมบูรณ์ ข้อสอบควรเป็นคำถามเฉพาะที่จะตอบเป็นแบบอื่นไม่ได้เว้นที่ว่างพอให้ตอบและหลีกเลี่ยงคำถามที่แนะข้อสอบ

๓) แบบเลือกตอบ (Multiple choice) เป็นแบบที่มีคำถามแล้วมีคำตอบให้เลือก ๔-๕ ตัว โดยให้เลือกตอบคำตอบที่ถูกต้องที่สุดกว่าตัวอื่นเพียงคำตอบเดียว ส่วนอีก ๓-๔ ตัวก็เป็นตัวลวงไป ข้อทดสอบแบบนี้ถือเป็นข้อทดสอบที่เหมาะสมที่สุด เพราะสามารถสอบวัดได้ครอบคลุมหลักสูตรและยังสามารถนำมาหาความยากง่าย ค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงตรงรวมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้น

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การวัดและการประเมินผลแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ การประเมินเพื่อสรุปผลหรือเพื่อตัดสินผล และการประเมินเพื่อพัฒนารักษาคุณภาพ ซึ่งสามารถใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตามความเหมาะสม เช่น การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบผลงานหรือกระบวนการทำงาน และการทำข้อสอบ ซึ่งขั้นตอนการวัดและประเมินผลโดยทั่วไปมี ๓ ขั้นตอน คือ การประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินผลภายหลังการเรียน ส่วนผลการประเมินอาจนำไปใช้เพื่อสรุปผลการเรียนการสอนหรือเพื่อประกอบการตัดสินใจ หรือเพื่อประเมินความก้าวหน้า

๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระอนุวรรตน์ ฟองศรี^{๙๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดธรรมชาติศึกษาในจังหวัดชลบุรี” พบว่า ปัญหาในการจัดธรรมชาติศึกษาในจังหวัดชลบุรี ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านหลักสูตร

ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการจัดการศึกษาในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามองค์กรที่จัด ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและวัดมีปัญหาในการจัดธรรมชาติศึกษาสูงกว่าเรื่องจำ ส่วนด้านหลักสูตรและด้านกระบวนการเรียนการสอนไม่มีความแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการจัดธรรมชาติศึกษาในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามผู้จัดธรรมชาติศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

^{๙๒} พระอนุวรรตน์ ฟองศรี, “ศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดธรรมชาติศึกษาในจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

แนวทางในการจัดธรรมศึกษาของวัด โรงเรียน และเรือนจำในจังหวัดชลบุรีที่สำคัญ ได้แก่ ควรกำหนดหลักสูตรให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์มากขึ้น ควรจัดหาอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและเหมาะสม และควรจัดให้มีการอบรมการวัดและประเมินผลให้กับครูผู้สอนเพื่อปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกัน

พระมหามานิต สกลกล้า^{๙๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี” พบว่า สภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

การเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามตำแหน่งของผู้จัดการศึกษาโดยรวม ด้านงานงบประมาณ และด้านงานบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ประสิทธิภาพของผู้จัดการศึกษาโดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ วุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษาโดยรวม ด้านงานวิชาการ และด้านงานบริหารทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามตำแหน่งของผู้จัดการศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนรายด้านด้านงานบริหารทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และวุฒิการศึกษาของผู้จัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ควรจัดฝึกอบรมครูให้มีความเข้าใจในการจัดหลักสูตร แผนกธรรม ด้านงานงบประมาณ ควรให้มีการจัดการงบประมาณจากแหล่งต่างๆ อย่างเพียงพอต่อการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพด้านงานบุคคล ควรจัดวางตัวบุคลากรปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ให้อย่างเหมาะสมและด้านงานบริหารทั่วไป ควรจัดให้มีแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียนไว้อย่างเหมาะสมและชัดเจน

^{๙๓} พระมหามานิต สกลกล้า, “สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

พระบัญชา ฤทธิงาม^{๙๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชลบุรี” พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงระดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการสอนและการวัดและประเมินผล ตามลำดับ

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ด้านศาสนบุคคล และด้านการเผยแผ่ ตามลำดับ

พฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชลบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

พระจิรศักดิ์ แสงประโคน^{๙๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรด้านการสอนธรรมศึกษาแบบบูรณาการของสำนักศาสนศึกษาวัดหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญวิธีหนึ่งที่ยึดหลักการว่าในการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาวิชาการทางพระพุทธศาสนานับว่าเป็นเนื้อหาที่yakต่อการเรียน และเข้าใจ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน จึงต้องอาศัยหลักการบูรณาการซึ่งนับว่ามีความเหมาะสมมาก การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคลากรของสำนักศาสนศึกษาวัดหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา แบบบูรณาการสองด้าน ๑.ความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอน ๒.ความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ๖ ขั้นตอนดังนี้ ๑.การกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะสอน ๒.การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ๓.การกำหนดเนื้อหาย่อย ๔.การวางแผนการสอน ๕.การปฏิบัติการสอน ๖.การประเมินปรับปรุงและพัฒนาการสอน โดยใช้วิธีพัฒนา คือการฝึกอบรม และการนิเทศตามหลักการวิจัยปฏิบัติการ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติการ ขั้นตอนสังเกต และขั้นตอนสะท้อนผล โดยดำเนินการ ๒ วงรอบ กลุ่มผู้ศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้ศึกษาค้นคว้า และบุคลากรครูของสำนักศาสนศึกษาวัดหลักร้อย ที่

^{๙๔} พระบัญชา ฤทธิงาม, “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๙๕} พระจิรศักดิ์ แสงประโคน, “การพัฒนาบุคลากรด้านการสอนธรรมศึกษาแบบบูรณาการของสำนักศาสนศึกษาวัดหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

อาสาเข้าร่วมศึกษา จำนวน ๓ รูป และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน ๗ รูป/คน นักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน ๓ คน และวิทยากรในการฝึกอบรม จำนวน ๑ รูป

ผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ของบุคลากรของศาสนศึกษาของวัดหลักร้อย บุคลากรยังยึดการสอนในแบบเดิม คือเน้นการสอนแบบบรรยายเพื่อบอกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นหลัก จึงทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน บุคลากรไม่เข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนา วงรอบที่ ๑ โดยใช้กิจกรรมการฝึกอบรมและการนิเทศผลการดำเนินการพบว่า ผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพิ่มมากขึ้น แต่มีผู้ร่วมศึกษาบางท่านยังไม่มี ความชำนาญในการเขียนแผนการสอน ธรรมศึกษาแบบบูรณาการ ผู้ศึกษาจึงได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรในวงรอบที่ ๒ คือ โดยใช้การนิเทศปรากฏว่า บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนเป็นอย่างดี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้ง ๖ ขั้นตอน เป็นอย่างดี

โดยสรุป การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสำหรับผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการจัดการศึกษาควรใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในการฝึกอบรมควรเน้นให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าให้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาเอกสารการฝึกปฏิบัติการนำเสนอผลงานและการสนทนาซักถาม ส่วนการนิเทศควรให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้มีส่วนร่วมในการนิเทศทุกขั้นตอนยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้สนทนาซักถาม ข้อเสนอแนะเข้าใจ และร่วมกันสะท้อนผลจากการนิเทศเพื่อพัฒนาการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

พระครูศรีกิตติวราร^{๓๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายธรรมศึกษา สำนักเรียนคณะจังหวัดนนทบุรี ภาค ๑” พบว่า สภาพการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายธรรมศึกษา สำนักเรียนคณะจังหวัดนนทบุรี ภาค ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านการจัดการความสัมพันธ์กับชุมชน ล้วนแต่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

^{๓๖} พระครูศรีกิตติวราร, “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายธรรมศึกษา สำนักเรียนคณะจังหวัดนนทบุรี ภาค ๑”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ปัญหาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายธรรมศึกษา สำนักเรียนคณะ จังหวัดนนทบุรี ภาค ๑ พบว่า ไม่มีการบริหารงานผ่านระบบข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เช่น ระบบ อินเทอร์เน็ต งบประมาณสำหรับบริหารจัดการสำนักเรียนมีไม่เพียงพอ ขาดครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถในการสอนเชิงบูรณาการ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในสำนักเรียน และการประกันคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรอง มาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) ผู้เรียนขาดตำราเรียน และแหล่ง ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด เป็นต้น และขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนการจัดการศึกษาของสำนักเรียน

ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายธรรมศึกษา สำนักเรียนคณะจังหวัดนนทบุรี ภาค ๑ สำนักเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์บอกบุญแก่ผู้มีจิตศรัทธา ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระบบสื่อสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อให้พร้อมสำหรับการใช้งานด้านการเรียน การสอน รวมทั้งประชาสัมพันธ์บอกบุญผู้มีจิตศรัทธาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยเหลือด้าน งบประมาณสำหรับบริหารจัดการโรงเรียนด้วย ส่วนสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงผู้จัดทำ หลักสูตรก็ควรเร่งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสังคม โลก โรงเรียนก็ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิชาธรรมศึกษาอย่าง กว้างขวางทั่วถึงและมีความทันสมัยเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน และควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสำนัก เรียนกับชุมชนโดยให้ความสำคัญกับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและ ชุมชน โดยเน้นให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในทุกกระบวนการ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม^{๔๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย” พบว่า ๑) การศึกษาความคิดเห็นของ ผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในภาพรวม ทุกด้านมี ความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว พบว่า การเรียนการสอนธรรมศึกษาด้านหลักสูตรการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง เป็นอันดับ แรก รองลงมาคือ ด้านวิธีการเรียนการสอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ๒) การทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียน ธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น ตามสภาพความเป็นจริงและความคาดหวัง พบว่า ความคิดเห็นตาม สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะความคิดเห็นของการจัดการเรียนธรรมศึกษาด้าน

^{๔๗} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, “การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียน การสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย : สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

หลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ผู้เรียนธรรมชาติศึกษาทุกช่วงชั้น ได้ให้ความคิดเห็นในภาพรวมของปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการเรียนการสอนธรรมชาติศึกษา พบปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกัน คือ ๑) งบประมาณไม่เพียงพอ ๒) ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ๓) ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ๔) ขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะการเรียนการสอนธรรมชาติศึกษาในภาพรวมดังนี้ ๑. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเป้าหมายเห็นประโยชน์ของการเรียนธรรมชาติศึกษา ๒) ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้การสนับสนุนส่งเสริม การจัดการเรียนธรรมชาติศึกษาเป็นรูปธรรมเน้นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน ควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรเน้นคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนธรรมชาติศึกษา และควรจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

แสงจันทร์ มโนสร้อย^{๔๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง” พบว่า ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนประสบปัญหาด้านการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน การใช้คำถามแบบปฏิจาภิธานระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การสนทนาที่ถูกต้องตามการสอนแบบพุทธวิธี การจัดทำสื่อที่ไม่สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอน ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหาเทคนิควิธีตามหลักพุทธธรรมเนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม ดังนั้นในการพัฒนาการเรียนการสอน จึงต้องการครูผู้สอนที่มีประสบการณ์มีความรู้ความสามารถทางจริยธรรมโดยเฉพาะ ส่วนการดำเนินการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาในเรื่องของนักเรียนขาดทักษะในการตั้งคำถามและทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วิธีการสอนที่ใช้สอนส่วนมาก คือ แบบศูนย์การเรียนและแบบอภิปราย โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้แต่นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยให้ทำกิจกรรมต่างๆ เสริมบทเรียนที่มีอยู่แล้ว และให้มีการแสดงบทบาทสมมติให้ศึกษาจากสถานที่จริง รวมทั้งให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนหลายๆวิธี

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาเรื่องสื่อการจัดทำสื่อการสอนที่มีไม่เพียงพอ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย เช่น สไลด์วีดิทัศน์สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปภาพ จากหนังสือ นิตยสาร ภาพข่าว เหตุการณ์ซึ่งนักเรียนต้องการให้ครูใช้สื่อหลายๆ ประเภท ประกอบการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำสื่อการสอน และต้องการสื่อที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้และให้มีความเพียงพอ ต่อนักเรียนด้วย

^{๔๔} แสงจันทร์ มโนสร้อย, “สภาพการจัดการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ด้านการวัดและประเมินผล ครูประสบกับสภาพเรื่องขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งปกติจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเป็นหลัก ซึ่งบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิธีวัดและประเมินผล เพราะด้านจริยธรรมบางกรณีศึกษาต้องการให้ประเมินผลที่การปฏิบัติ

นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรม ด้านจริยธรรมในเรื่อง ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความอดทน การประหยัด การตรงต่อเวลา ความขยันและความสามัคคีผู้ปกครองต้องการให้จัดกิจกรรมอบรมธรรมะในโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาให้มาก และเหมาะสมกับนักเรียนยิ่งขึ้น เพื่อปลูกฝังพฤติกรรม ค่านิยมที่ดีให้กับนักเรียนการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนได้นำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติได้เหมาะสมกับวัย และสถานภาพของตนเอง

พระครูปัญญาวุฒนกิจ ปญญาวฑฒโน (พึงสูงเนิน)^{๙๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๔” พบว่า

๑. สภาพการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีสภาพอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านโดยด้านที่มีสภาพการจัดการเรียนการสอนมากที่สุดได้แก่ด้านหลักสูตร รองลงมาได้แก่ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับ ยกเว้นด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน โดยด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางเป็นอันดับแรก คือ ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓. ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกันและมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

๔. ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีประสบการณ์สอนต่างกันและมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกัน มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ทั้งโดยภาพรวม และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนแตกต่างกันอย่างมี

^{๙๙} พระครูปัญญาวุฒนกิจ ปญญาวฑฒโน (พึงสูงเนิน), “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ ในสถาบันชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๔”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน ที่จบการศึกษาวิชาเอกทางด้านสังคมศึกษา มีปัญหามากกว่าครูผู้สอนที่จบการศึกษาวิชาเอกอื่น

พระมหาทวน นวลสาย^{๑๐๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม” พบว่า

๑. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวม และหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้การดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน การทำแผนการสอน การศึกษาหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล และการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้โดยมีรายข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ครูผู้สอนไม่จบวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง คู่มือที่ใช้ในการประกอบการทำแผนการสอนมีน้อย โรงเรียนได้รับเอกสารล่าช้า เช่น แผนการสอน คู่มือครูมีการไปสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนจากการไปเยี่ยมที่บ้านน้อย และจุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่คำนึงถึงความพร้อม ด้านวัสดุ/อุปกรณ์/อาคารสถานที่/แหล่งการเรียนรู้

๒. ครูที่มีประสบการณ์สอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่า ๑๐ ปีและประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยรวม และหลายด้านไม่แตกต่างกัน

พระธีรชาติ ธีรวิโส (ธรรมวงศ์)^{๑๐๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๑ พบว่า

๑. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่าสถานศึกษามีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๙ ข้อ และในระดับน้อย ๖ ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก ได้แก่ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนาที่หลากหลาย และในการทำแผน และวางแผนการสอนสาระ

^{๑๐๐} พระมหาทวน นวลสาย, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๑๐๑} พระธีรชาติ ธีรวิโส (ธรรมวงศ์), “การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (วิชาพระพุทธศาสนา) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

พระพุทธศาสนา ครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนในสาระพระพุทธศาสนา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่เครื่องมือวัดผลที่ใช้ไม่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

๒. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่า สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต ๑ มีปัญหาการใช้หลักสูตร (วิชาพระพุทธศาสนา) ในด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาประเด็นคำถามเป็นรายข้อ พบว่า สถานศึกษามีปัญหาด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง ๑๑ ข้อ และระดับน้อย ๖ ข้อ มีปัญหาเรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรกได้แก่ สถานศึกษาขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนา ครูขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น วีซีดีสื่อวีดิทัศน์หรือสื่ออื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ในสาระพระพุทธศาสนา เช่น ห้องจริยศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุด ได้แก่ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

พระครูปริยัติธรรมวรุณ (วิรัช ต้นชวน)^{๓๐๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา” พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านพัฒนาหลักสูตร ๒) ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน ๓) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๔) ด้านการวัดผลและประเมินผล ๕) ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ ๖) ด้านการนิเทศภายใน สถานศึกษาพบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา มีปัญหาระดับปานกลางและมากทุกด้าน

พระสมุห์สุทธิยะ สุทธิโย (หยุ่มไธสง)^{๓๐๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม” พบว่า ปัญหาการใช้สื่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักการใช้สื่อ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักการเลือก ๒) ด้านหลักการเตรียม ๓) ด้านหลักการนำเสนอสื่อในห้องเรียน และ ๔) ด้านหลักการประเมินผล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา ๒๕๔๑ จำนวน ๙๒ รูป/คน ซึ่งผลการศึกษาปรากฏดังนี้

^{๓๐๒} พระครูปริยัติธรรมวรุณ (วิรัช ต้นชวน), “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๓๐๓} พระสมุห์สุทธิยะ สุทธิโย (หยุ่มไธสง), “สภาพและปัญหาการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

๑. สภาพการใช้สื่อการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม รวมทุกประเภทและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สื่อประเภทไม่ต้องฉาย สื่อประเภทเสียง สื่อของจริง สื่อกิจกรรม สื่อประสม สื่อภาพเคลื่อนไหวคอมพิวเตอร์และเกมส์ และสื่อภาพนิ่งประเภทฉาย เมื่อพิจารณาตามตัวแปร ปรากฏดังนี้

๑) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีการใช้สื่อรวมทุกประเภทและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

๒) ครูที่มีประสบการณ์ ๑-๕ ปี, ๖-๑๐ ปี และครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีการใช้สื่อรวมทุกประเภทและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

๓) พิจารณาตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอน พบว่า มีการใช้สื่อการเรียนการสอนรวมทุกประเภทอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านหลักการเตรียม และที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านหลักการเลือก และเมื่อพิจารณาตามตัวแปร ปรากฏดังนี้

๑) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีการใช้สื่อรวมทุกประเภทและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

๒) ครูที่มีประสบการณ์ ๑-๕ ปี, ๖-๑๐ ปี และครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีการใช้สื่อรวมทุกประเภท อยู่ในระดับปานกลาง และเป็นรายด้าน โดยครูที่มีประสบการณ์ ๑-๕ ปี มีความเห็นว่า ด้านที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านหลักการเตรียม และด้านที่มีปัญหาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านหลักการนำเสนอสื่อในห้องเรียน ครูที่มีประสบการณ์ ๖-๑๐ ปี มีความคิดเห็นว่า ด้านที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านหลักการเลือก ด้านหลักการประเมินผล และด้านที่มีปัญหาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ด้านหลักการเตรียม สำหรับครูที่มีประสบการณ์ ๑๑ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นว่า ด้านที่มีปัญหามากกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านหลักการนำเสนอสื่อในห้องเรียน และด้านที่มีปัญหาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านหลักการเลือก

๓) พิจารณาตามตัวแปรกลุ่มวิชาที่สอน พบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

พระธีรวัฒน์ คะรัมย์^{๑๐๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑” พบว่า

๑. ครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยรวม จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล โดยมีรายข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ๕ อันดับแรกได้แก่ คู่มือครูไม่ครบทุกรายวิชา จำนวนคู่มือครูแต่ละวิชาไม่เพียงพอ จำนวนตำราเรียนแต่ละวิชาไม่เพียงพอ จำนวนเครื่องฉายแผ่นใสไม่เพียงพอ และขาดเจ้าหน้าที่ที่จะอำนวยความสะดวกในการติดตั้งอุปกรณ์การเรียนการสอน

๒. ครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ที่มีสถานภาพต่างกัน มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

๓. ครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี)^{๑๐๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า

๑. ครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและเป็นรายด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้ง ๔ ด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก จำนวน ๑๐ ข้อ ได้แก่ คู่มือครูในแต่ละรายวิชาไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน คู่มือประกอบการใช้หลักสูตรมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน ขาดห้องปฏิบัติการสำหรับใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเฉพาะวิชา ขาดแคลนงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน สื่อการสอนประเภทวัสดุมีไม่เพียงพอกับความต้องการของครูผู้สอน ขาดห้องและสถานที่จัดเก็บสื่อการเรียนการสอนที่เป็นสัดส่วน โรงเรียนไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการติดตั้งอุปกรณ์การใช้สื่อการ

^{๑๐๔} พระธีรวัฒน์ คะรัมย์, “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑”, วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๑๐๕} พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี), การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา, บทคัดย่อ.

เรียนการสอน ครูไม่ได้รับการนิเทศความรู้ด้านกระบวนการผลิตสื่อการเรียนการสอน และครูขาดความรู้และทักษะด้านเทคนิคการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

๒. ครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นครูอาจารย์บรรพชิตและครูอาจารย์ฆราวาส มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีปัญหาแตกต่างกัน จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดทำแผนการสอน ครูอาจารย์มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูอาจารย์ที่เป็นบรรพชิตมีปัญหา มากกว่าครูอาจารย์ที่เป็นฆราวาส

๓. ครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ที่เป็นครูอาจารย์ประจำและครูอาจารย์พิเศษ มีปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้ง ๔ ด้าน พบว่า มีปัญหาแตกต่างกัน จำนวน ๔ ข้อ ได้แก่ ครูไม่เข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาครูขาดการวางแผนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูไม่ดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ครูอาจารย์มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยครูอาจารย์ประจำมีปัญหา มากกว่าครูอาจารย์พิเศษ ยกเว้นข้อที่ครูไม่เข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ครูอาจารย์พิเศษมีปัญหา มากกว่าครูอาจารย์ประจำ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ครูไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน และครูขาดความรู้ในการเลือกใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน จึงส่งผลกระทบต่อด้านปัญหาต่อนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้การเรียนรู้ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ จากสภาพและปัญหาดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยแบ่งปัญหออกเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล จึงจำเป็นต้องมีการทำวิจัยให้ทราบถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ต่อไป

๒.๑๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

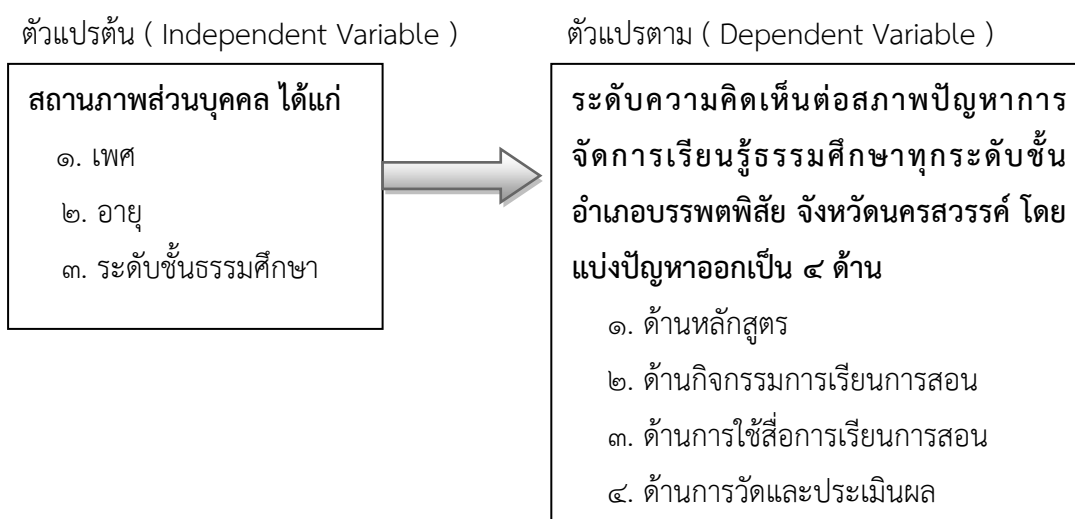
การศึกษาวิจัย เรื่องสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับชั้นธรรมศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยแบ่งปัญหาออกเป็น ๔ ด้านคือ ด้านหลักสูตร,ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน,ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน, ด้านการวัดและประเมินผล

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิด

แผนภาพที่ ๒.๒ รูปภาพ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้การวิจัยเรื่อง “ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” มีสาระครอบคลุมครบถ้วนเหมาะสมสำหรับนำไปพัฒนาต่อไป

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ ประชากรทั้งสิ้น ๑,๐๖๙^๑ คน

๓.๒ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (stratified random sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณกำหนดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๖๒ คน

รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

^๑ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย, “สถิติด้านนักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, (พ.ศ.๒๕๕๓), อัดสำเนา.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนกลุ่มประกรและกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนธรรมศึกษาที่กำลังเรียนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น
อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามระดับชั้นธรรมศึกษา

อำเภอ	ระดับชั้นธรรมศึกษา	นักเรียนธรรมศึกษา	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
อำเภอบรรพตพิสัย	ธรรมศึกษาชั้นตรี	๘๐๐	๒๖๖
	ธรรมศึกษาชั้นโท	๑๘๖	๑๒๗
	ธรรมศึกษาชั้นเอก	๘๓	๖๙
	รวม	๑,๐๖๙	๔๖๒

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามกรอบงานการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน และลักษณะ ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับชั้นธรรมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ๔) ด้านการวัดและประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ได้แก่ มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา ระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา ระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา ระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา ระดับน้อย
- ๑ หมายถึง มีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อบรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

๓.๓.๒ การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามมาหาคุณภาพ โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อบรมศึกษา จากหนังสือ เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ที่ทำการวิจัย

๒. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้อบรมศึกษาทุกระดับชั้น ตามกรอบที่กำหนดไว้

๓. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑. พระอมรเมธี ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์
อาจารย์พิเศษสาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๒. พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๓. อาจารย์รุ่งอรุณ อบเชย	รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๔. ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน	ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการอุทัยธานี
อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๕. นายชำนาญ ดึงฉิ่น	ข้าราชการบำนาญ
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนทัพหมั่น
ปริญญาโท การบริหารการศึกษา

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๒ ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕ ถึง ๑.๐ เมื่อมีบางข้อที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า ๐.๕ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๔. หาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนประถมศึกษาที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๙๕๐

๕. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ซึ่งขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มตัวอย่าง

๒. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๖๒ คน โดยการนำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์แล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับนักเรียนประถมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕

๓. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบเสร็จแล้วมาตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์แล้วนำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

๑. นำแบบสอบถามมาตรวจแล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์
๒. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์
๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

^๒ พิสนุ พงศ์ศรี, วิจัยทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทียมฟ้าการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓๘-๑๓๙

๓.๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

๓.๒) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๙ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๙ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๙ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๙ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๓) ทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้สถิติตามลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบค่า ที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น ๒ กลุ่ม และทดสอบค่า เอฟ (F- test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ ๓ ตัวขึ้นไป หากพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๓.๔) วิเคราะห์และสรุปผลแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด (Content Analysis) วิเคราะห์โดยการเขียนความเรียงประกอบตาราง

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

- ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	คือ	ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา
	$\sum R$	คือ	ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	คือ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่

$R = +๑$ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

$R = ๐$ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าไม่แน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

$R = -๑$ เมื่อผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแน่ใจว่าเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสม

- ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_i^2 = ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

๒) สถิติพรรณนา ใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ P คือ ร้อยละ

$\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

S.D. คือ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N คือ ประชากรทั้งหมด

๓) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรที่ ๑ และ ๒
 S_1^2, S_2^2 คือ ความแปรปรวนของกลุ่มประชากรที่ ๑ และ ๒
 n_1, n_2 คือ จำนวนประชากรที่ ๑ และ ๒

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F-Distribution)

MS_B คือ ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_W คือ ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๖๒ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๔ ตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น
อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๔.๓ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา
ทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการ
เรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

สำหรับผลการศึกษาในแต่ละส่วน มีสาระสำคัญและเนื้อหาสามารถประมวลทั้งในรูปของตาราง
และการวิเคราะห์บรรยาย ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับนักเรียนธรรมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับชั้นธรรมศึกษา

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๔๖๒)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๖๙	๓๖.๕๘
หญิง	๒๙๓	๖๓.๔๒
รวม	๔๖๒	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๑๒ ปี	๑๐๙	๒๓.๕๙
๑๒-๑๕ ปี	๓๒๓	๖๙.๙๑
มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป	๓๐	๖.๕๐
รวม	๔๖๒	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับชั้นธรรมศึกษา		
ธรรมศึกษาชั้นตรี	๒๖๖	๕๗.๕๘
ธรรมศึกษาชั้นโท	๑๒๗	๒๗.๔๙
ธรรมศึกษาชั้นเอก	๖๙	๑๔.๙๓
รวม	๔๖๒	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๔๒ ในส่วนของระดับอายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับอายุ ๑๒-๑๕ ปี จำนวน ๓๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๙๑ ในส่วนของระดับการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาในระดับชั้นธรรมศึกษาชั้นตรี จำนวน ๒๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๘

๔.๒ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้สรุประดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม

(n=๔๖๒)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ธรรมชาติศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. ด้านหลักสูตร	๓.๒๙	๐.๕๘	ปานกลาง
๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๕๗	๐.๖๒	มาก
๓. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	๓.๓๖	๐.๖๗	ปานกลาง
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	๓.๔๓	๐.๖๙	ปานกลาง
รวม	๓.๔๑	๐.๕๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมชาติศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ ๒.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนด้านที่เหลืออื่นๆทุกด้าน มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็น
ต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้าน
หลักสูตร

ด้านหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. ท่านมีความรู้ด้านโครงสร้างของหลักสูตรธรรมศึกษา	๓.๐๐	๐.๖๙	ปานกลาง
๒. ท่านเข้าใจในจุดประสงค์ของหลักสูตรธรรมศึกษา	๒.๙๗	๐.๘๓	ปานกลาง
๓. เนื้อหาในหลักสูตรธรรมศึกษามีความน่าสนใจ	๓.๕๔	๐.๘๘	มาก
๔. เนื้อหาของหลักสูตรธรรมศึกษามีความสอดคล้องกับ สภาพปัจจุบัน	๓.๓๘	๐.๙๐	ปานกลาง
๕. เนื้อหามีความเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนด	๓.๒๙	๐.๘๒	ปานกลาง
๖. ความเพียงพอของหนังสือ/ตำราเรียน	๓.๓๙	๐.๙๑	ปานกลาง
๗. เนื้อหาที่เรียนง่ายต่อการทำความเข้าใจ	๓.๔๔	๐.๘๓	ปานกลาง
รวม	๓.๒๙	๐.๕๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการ
เรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวม มี
สภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพ
ปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ ๓.เนื้อหาในหลักสูตรธรรมศึกษามีความน่าสนใจ ส่วนข้อที่เหลือ
อื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	๓.๕๙	๐.๘๕	มาก
๒. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ	๓.๕๙	๐.๙๒	มาก
๓. กิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหา	๓.๖๙	๐.๙๒	มาก
๔. กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน	๓.๗๐	๐.๙๔	มาก
๕. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้มีความหลากหลาย	๓.๕๕	๐.๙๔	มาก
๖. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางกาย	๓.๕๒	๐.๙๑	มาก
๗. กิจกรรมการเรียนการสอนเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน	๓.๔๙	๐.๙๔	ปานกลาง
๘. กิจกรรมการเรียนการสอนมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	๓.๕๑	๐.๙๘	มาก
๙. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา	๓.๖๒	๐.๙๕	มาก
๑๐. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกัน	๓.๕๗	๐.๙๓	มาก
๑๑. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	๓.๕๗	๐.๙๔	มาก
๑๒. บรรยากาศภายในห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๓.๔๑	๐.๙๖	ปานกลาง
รวม	๓.๕๗	๐.๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อที่ ๗.กิจกรรมการเรียนการสอนเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน และข้อที่ ๑๒.บรรยากาศภายในห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. การใช้สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน	๓.๔๗	๐.๘๓	ปานกลาง
๒. สื่อการสอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่เรียน	๓.๔๗	๐.๙๓	ปานกลาง
๓. สื่อการสอนที่ใช้มีความทันสมัยอยู่เสมอ	๓.๓๒	๐.๙๔	ปานกลาง
๔. สื่อการสอนที่ใช้มีความหลากหลายกับสภาพปัจจุบัน	๓.๓๗	๐.๙๖	ปานกลาง
๕. การใช้สื่อการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน	๓.๒๗	๐.๙๐	ปานกลาง
๖. การใช้สื่อช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น	๓.๔๖	๐.๙๖	ปานกลาง
๗. สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง เครื่องฉาย เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน	๓.๓๐	๑.๐๗	ปานกลาง
๘. สื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น ภาพถ่าย บัตรคำ แผนภูมิเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน	๓.๑๓	๐.๙๘	ปานกลาง
๙. สื่อการเรียนการสอนอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	๓.๔๕	๐.๙๕	ปานกลาง
รวม	๓.๓๖	๐.๖๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการวัดและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผล	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑. มีการแจ้งเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้นักเรียนทราบก่อนเรียน	3.47	1.00	ปานกลาง
๒. การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.44	0.86	ปานกลาง
๓. การวัดและประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน	3.46	0.89	ปานกลาง
๔. มีการวัดและประเมินผลความรู้ของนักเรียนก่อนเรียน	3.37	0.97	ปานกลาง
๕. มีการวัดและประเมินผลความรู้ของนักเรียนหลังเรียน	3.38	0.98	ปานกลาง
๖. วิธีการวัดและประเมินผลที่ใช้มีความหลากหลาย	3.37	0.92	ปานกลาง
๗. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน	3.53	0.96	มาก
รวม	3.43	0.69	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวัดและประเมินผล โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ ๗.เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๔.๓ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามเพศ

(n=๔๖๒)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ ธรรมศึกษา	เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
๑. ด้านหลักสูตร	ชาย	๑๖๙	๓.๑๑	๐.๖๔	-๔.๘๒๔**	๐.๐๐๐
	หญิง	๒๙๓	๓.๓๙	๐.๕๑		
๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	ชาย	๑๖๙	๓.๓๙	๐.๗๐	-๔.๔๑๔**	๐.๐๐๐
	หญิง	๒๙๓	๓.๖๗	๐.๕๕		
๓. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ชาย	๑๖๙	๓.๒๗	๐.๗๐	-๒.๑๒๒*	๐.๐๓๔
	หญิง	๒๙๓	๓.๔๑	๐.๖๕		
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ชาย	๑๖๙	๓.๓๒	๐.๗๓	-๒.๕๖๕*	๐.๐๑๑
	หญิง	๒๙๓	๓.๔๙	๐.๖๖		
รวม	ชาย	๑๖๙	๓.๒๗	๐.๖๔	-๓.๖๙๗**	๐.๐๐๐
	หญิง	๒๙๓	๓.๔๙	๐.๕๓		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ($t = -๓.๖๙๗$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ($t = -๔.๘๒๔$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ($t = -๔.๔๑๔$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ($t = -๒.๑๒๒$, $Sig = ๐.๐๓๔$) ด้านการวัดและประเมินผล มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ($t = -๒.๕๖๕$, $Sig = ๐.๐๑๑$) นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้าน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามอายุ

(n=๔๖๒)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	.๔๐๖	๒	.๒๐๓	.๖๐๗	๐.๕๔๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๓.๔๗๐	๔๕๙	.๓๓๔		
	รวม	๑๕๓.๘๗๖	๔๖๑			
๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๓.๗๐๐	๒	๑.๘๕๐	๔.๘๖๕**	๐.๐๐๘
	ภายในกลุ่ม	๑๗๔.๕๔๕	๔๕๙	.๓๘๐		
	รวม	๑๗๘.๒๔๕	๔๖๑			
๓. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	.๗๑๓	๒	.๓๕๖	.๗๙๙	๐.๔๕๐
	ภายในกลุ่ม	๒๐๔.๘๒๗	๔๕๙	.๔๔๖		
	รวม	๒๐๕.๕๔๐	๔๖๑			
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.๐๑๐	๒	.๐๐๕	.๐๑๑	๐.๙๘๙
	ภายในกลุ่ม	๒๑๙.๔๑๘	๔๕๙	.๔๗๘		
	รวม	๒๑๙.๔๒๘	๔๖๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๓๔๒	๒	.๑๗๑	.๕๐๘	๐.๖๐๒
	ภายในกลุ่ม	๑๕๔.๖๗๑	๔๕๙	.๓๓๗		
	รวม	๑๕๕.๐๑๔	๔๖๑			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนในด้านที่เหลืออื่นๆทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๙

ตารางที่ ๔.๙ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด โดยจำแนกตามอายุ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (LSD)

(n=๔๖๒)

กลุ่มอายุ	$\bar{X}$	กลุ่มอายุ		
		ต่ำกว่า ๑๒ ปี	๑๒-๑๕ ปี	มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป
		๓.๗๑	๓.๕๓	๓.๔๐
ต่ำกว่า ๑๒ ปี	๓.๗๑	-	.๑๘๔๓๖**	.๓๑๙๙๐*
๑๒-๑๕ ปี	๓.๕๓	-	-	.๑๓๕๕๔
มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป	๓.๔๐	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๕ ปี และนักเรียนที่มีอายุมากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป พบว่า ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของอายุนักเรียนที่มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๕ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และเปรียบเทียบรายคู่ของอายุนักเรียนที่มีอายุ ต่ำกว่า ๑๒ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีอายุ มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นประถมศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตาม ระดับชั้นประถมศึกษา

(n=๔๖๒)

สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	๒.๗๒๑	๒	๑.๓๖๑	๔.๑๓๒*	๐.๐๑๗
	ภายในกลุ่ม	๑๕๑.๑๕๕	๔๕๙	.๓๒๙		
	รวม	๑๕๓.๘๗๖	๔๖๑			
๒. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	๑.๘๒๔	๒	.๙๑๒	๒.๓๗๒	๐.๐๙๔
	ภายในกลุ่ม	๑๗๖.๔๒๑	๔๕๙	.๓๘๔		
	รวม	๑๗๘.๒๔๕	๔๖๑			
๓. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	.๒๘๘	๒	.๑๔๔	.๓๒๒	๐.๗๒๕
	ภายในกลุ่ม	๒๐๕.๒๕๒	๔๕๙	.๔๔๗		
	รวม	๒๐๕.๕๔๐	๔๖๑			
๔. ด้านการวัดและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.๘๘๖	๒	.๔๔๓	.๙๓๑	๐.๓๙๕
	ภายในกลุ่ม	๒๑๘.๕๔๒	๔๕๙	.๔๗๖		
	รวม	๒๑๙.๔๒๘	๔๖๑			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๐๘๑	๒	.๕๔๐		
	ภายในกลุ่ม	๑๕๓.๙๓๓	๔๕๙	.๓๓๕	๑.๖๑๑	๐.๒๐๑
	รวม	๑๕๕.๐๑๔	๔๖๑			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นประถมศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนในด้านที่เหลืออื่นๆทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ด้านหลักสูตร โดยจำแนกตามระดับชั้นประถมศึกษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด โดยจำแนกตามระดับชั้นประถมศึกษา ด้านหลักสูตร (LSD)

(n=๔๖๒)

กลุ่มระดับชั้น ประถมศึกษา	$\bar{X}$	กลุ่มระดับชั้นประถมศึกษา		
		ประถมศึกษาชั้นตรี	ประถมศึกษาชั้นโท	ประถมศึกษาชั้นเอก
		๓.๒๓	๓.๔๑	๓.๒๙
ประถมศึกษาชั้นตรี	๓.๒๓	-	-.๑๗๗๘๘**	-.๐๖๒๖๐
ประถมศึกษาชั้นโท	๓.๔๑	-	-	.๑๑๕๒๗
ประถมศึกษาชั้นเอก	๓.๒๙	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นประถมศึกษาชั้นตรี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึษาน้อยกว่าประถมศึกษาชั้นโท และประถมศึกษาชั้นเอก แต่พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ นักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นตรี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึษาน้อยกว่าประถมศึกษาชั้นโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไข	จำนวน / ความถี่
๑.ด้านหลักสูตร	
ปัญหา/อุปสรรค	
- หลักสูตรที่ใช้ศึกษาเป็นหลักสูตรที่เข้าใจยากและไม่ค่อยมีความน่าสนใจ	๑๒
- ระยะเวลาการเรียนการสอนน้อยเกินไปเรียนไม่ทัน	๑๐
- ตำราเรียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน	๗
- นักเรียนไม่ค่อยได้เรียนหลักสูตรธรรมศึกษาเพราะต้องเรียนหลักสูตรสามัญศึกษาและกิจกรรมหลักของทางโรงเรียน	๓
ข้อเสนอแนะ	
- ควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน	๑๐
- ควรจะเพิ่มระยะเวลาการเรียนการสอนให้มากขึ้น	๕
- ควรจัดหาตำราเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน	๖
- ควรจัดตารางเวลาเรียนให้พระภิกษุเข้ามาสอนวิชาธรรมศึกษาบ้าง	๓
๒.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	
ปัญหา/อุปสรรค	
- พระภิกษุสอนแต่ในหนังสือ เน้นบรรยายมากเกินไปทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อในการเรียนวิชาธรรมศึกษา	๑๓
- พระภิกษุไม่เข้ามาสอนวิชาธรรมศึกษาในโรงเรียน	๑๑
- พระภิกษุให้นักเรียนอ่านแต่หนังสือด้วยตนเอง ไม่มีการเรียนการสอน	๘
- พระภิกษุจัดกิจกรรมการเรียนสอนไม่เข้าใจทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อและง่วงนอนมาก	๖
- กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแบบเรียบง่าย ชอบให้ทำกิจกรรมแบบเดิมๆซ้ำแล้วซ้ำอีก	๕
- กิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	๕

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไข (ต่อ)	จำนวน / ความถี่
ข้อเสนอแนะ	
- พระภิกษุควรนำเทคนิคการเรียนการสอนใหม่ๆมาใช้ในการสอนในห้องบ้าง	๑๒
- พระภิกษุควรเข้ามาสอนอย่างสม่ำเสมอ	๙
- พระภิกษุควรหากิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจนักเรียนบ้าง	๖
- ควรหาหนทางขาดกมาเล่าให้นักเรียนฟังบ้างเพื่อให้ไม่ง่วงนอนในเวลาเรียน	๕
- พระภิกษุควรหากิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงบ้าง เช่น ทศนศึกษาตามวัดและสถานที่สำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนา	๔
๓ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	
ปัญหา/อุปสรรค	
- พระภิกษุผู้สอนไม่ค่อยใช้สื่อการเรียนการสอน	๑๑
- สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ	๑๐
- สื่อการเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจ	๘
- สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ทำให้ง่วงนอนน่าเบื่อ	๗
- สื่อการเรียนการสอนไม่อยู่ในสภาพเก่าเกินไปไม่พร้อมใช้งาน	๕
- สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เช่นคอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย ไม่มี	๒
ข้อเสนอแนะ	
- ควรหาสื่อการเรียนการสอนมาใช้บ้าง	๑๐
- สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ควรมีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจไม่น่าเบื่อ	๘
- พระภิกษุควรนำสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆที่ทันสมัย เช่น วีดีโอ ภาพถ่ายบัตรคำ แผนภูมิ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มาสอนบ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน	๖
- ควรปรับปรุงและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ	๕
- พระภิกษุควรติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องฉายนำมาใช้เพื่อทำให้สื่อการเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น	๒

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงแก้ไข (ต่อ)	จำนวน / ความถี่
๔.ด้านการวัดและประเมินผล	
ปัญหา/อุปสรรค	
- ข้อสอบวัดและประเมินผลยากเกินไป	๘
- วิธีการวัดและประเมินผลไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ	๖
- การวัดและประเมินผลไม่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน	๕
ข้อเสนอแนะ	
- ข้อสอบไม่ควรยากเกินไป	๘
- พระภิกษุควรหาวิธีการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลายให้มากขึ้น	๖
- พระภิกษุควรเลือกใช้การวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน	๔

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ข้อคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา/อุปสรรค มีดังนี้

ด้านหลักสูตร พบว่า ข้อคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีปัญหา/อุปสรรค อันดับแรกคือหลักสูตรที่ใช้ศึกษาเป็นหลักสูตรที่เข้าใจยากและไม่ค่อยมีความน่าสนใจ มีจำนวน ๑๒ คน รองลงมา ระยะเวลาการเรียนการสอนน้อยเกินไปเรียนไม่ทัน มีจำนวน ๑๐ คน ตำราเรียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน มีจำนวน ๗ คน และสุดท้าย นักเรียนไม่ค่อยได้เรียนหลักสูตรธรรมศึกษาเพราะต้องเรียนหลักสูตรสามัญศึกษาและกิจกรรมหลักของทางโรงเรียน มีจำนวน ๓ คน **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** พบว่า มีปัญหา/อุปสรรค อันดับแรกคือ พระภิกษุสอนแต่ในหนังสือเน้นบรรยายมากเกินไปทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อในการเรียนวิชาธรรมศึกษา มีจำนวน ๑๓ คน รองลงมา พระภิกษุไม่เข้ามาสอนวิชาธรรมศึกษาในโรงเรียน มีจำนวน ๑๑ คน พระภิกษุให้นักเรียนอ่านแต่หนังสือด้วยตนเองไม่มีการเรียนการสอน มีจำนวน ๘ คน พระภิกษุจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เข้าใจทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อและง่วงนอนมาก มีจำนวน ๖ คน และสุดท้าย กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแบบเรียบง่ายชอบให้ทำกิจกรรมแบบเดิมๆซ้ำแล้วซ้ำอีก และกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีการสนับสนุนให้

นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีจำนวน ๕ คน **ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** พบว่า มีปัญหา/อุปสรรค อันดับแรกคือ พระภิกษุผู้สอนไม่ค่อยใช้สื่อการเรียนการสอน มีจำนวน ๑๑ คน รองลงมา สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ มีจำนวน ๑๐ คน สื่อการเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจ มีจำนวน ๘ คน สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัยทำให้่วงนอนน่าเบื่อ มีจำนวน ๗ คน สื่อการเรียนการสอนไม่อยู่ในสภาพเก่าเกินไปไม่พร้อมใช้งาน มีจำนวน ๕ คน และสุดท้าย สื่อการเรียนการสอนประเภทอุปกรณ์ เช่นคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายไม่มี มีจำนวน ๒ คน **ด้านการวัดและประเมินผล** พบว่า มีปัญหา/อุปสรรค อันดับแรกคือ ข้อสอบวัดและประเมินผลยากเกินไป มีจำนวน ๘ คน รองลงมา วิธีการวัดและประเมินผลไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ มีจำนวน ๖ คน และสุดท้าย การวัดและประเมินผลไม่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน มีจำนวน ๕ คน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

ด้านหลักสูตร พบว่า ข้อคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ **ด้านหลักสูตร** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ อันดับแรกคือ ควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาง่ายต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน จำนวน ๑๐ คน รองลงมา ควรจะเพิ่มระยะเวลาการเรียนการสอนให้มากขึ้น มีจำนวน ๙ คน ควรจัดหาตำราเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน มีจำนวน ๖ คน และสุดท้ายควรจัดตารางเวลาเรียนให้พระภิกษุเข้ามาสอนวิชาธรรมศึกษาบ้าง มีจำนวน ๓ คน **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ อันดับแรกคือ พระภิกษุควรนำเทคนิคการเรียนการสอนใหม่ๆ มาใช้ในห้องบ้าง มีจำนวน ๑๒ คน รองลงมา พระภิกษุควรเข้ามาสอนอย่างสม่ำเสมอ มีจำนวน ๙ คน พระภิกษุควรหากิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจนักเรียนบ้าง มีจำนวน ๖ คน ควรหาวิทยากรมาเล่าให้นักเรียนฟังบ้างเพื่อให้ไม่่วงนอนในเวลาเรียน มีจำนวน ๕ คน พระภิกษุควรหากิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงบ้าง เช่น ทัศนศึกษาตามวัดและสถานที่สำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนา มีจำนวน ๔ คน **ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ อันดับแรกคือ ควรหาสื่อการเรียนการสอนมาใช้บ้าง มีจำนวน ๑๐ คน รองลงมา สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ควรมีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจไม่น่าเบื่อ มีจำนวน ๘ คน พระภิกษุควรนำสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ทันสมัย เช่น วีดีโอ ภาพถ่ายบัตรคำ แผนภูมิ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาสอนบ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน มีจำนวน ๖ คน ควรปรับปรุงและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีจำนวน ๕ คน และสุดท้าย พระภิกษุควรติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องฉายนำมาใช้เพื่อทำให้สื่อการเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น มี

จำนวน ๒ คน **ด้านการวัดและประเมินผล** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ อันดับแรกคือ ข้อสอบไม่ควรยากเกินไป มีจำนวน ๘ คน รองลงมา พระภิกษุควรหาวิธีการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลายให้มากขึ้น มีจำนวน ๖ คน และสุดท้าย พระภิกษุควรเลือกใช้การวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน มีจำนวน ๔ คน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ๒) ศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการเชิงสำรวจ (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่สถานศึกษา/โรงเรียน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๔๒๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๕๒ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) หากพบมีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๔๒ ในส่วนของระดับอายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับอายุ ๑๒-๑๕ ปี จำนวน ๓๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๙๑ ในส่วนของระดับการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นตรี จำนวน ๒๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๘

๕.๑.๒ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๑$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ ๒.ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านหลักสูตร โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๙$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ ๓. เนื้อหาในหลักสูตรธรรมศึกษามีความน่าสนใจ ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อที่ ๗. กิจกรรมการเรียนการสอนรื้อให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน และข้อที่ ๑๒. บรรยากาศภายในห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ด้านวัดและประเมินผล โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๓$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อที่ ๗. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆทุกข้อ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๓ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา ทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานสรุปผลได้ดังนี้

เพศ เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับเพศของนักเรียน จากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ($t = -๓.๖๙๗$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ($t = -๔.๘๒๔$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ($t = -๔.๔๑๔$, $Sig = ๐.๐๐๐$) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ($t = -๒.๑๒๒$, $Sig = ๐.๐๓๔$) ด้านการวัดและประเมินผล มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ($t = -๒.๕๖๕$, $Sig = ๐.๐๑๑$) นักเรียนธรรมศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้าน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อายุ เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับอายุของนักเรียน จากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่านักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนในด้านที่เหลืออื่นๆทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังนี้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า ๑๒ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๕ ปี และนักเรียนที่มีอายุมากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป พบว่า ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของอายุนักเรียนที่มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาที่มีอายุน้อยกว่า ๑๒ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๕ ปี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ

เปรียบเทียบรายคู่ของอายุนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา มากกว่านักเรียนที่มีอายุมากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ระดับชั้นธรรมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบเกี่ยวกับระดับชั้นธรรมศึกษาของนักเรียน จากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นธรรมศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนในด้านที่เหลืออื่นๆทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบระดับความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ด้านหลักสูตร โดยจำแนกตามระดับชั้นธรรมศึกษา ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังนี้

ด้านหลักสูตร พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นธรรมศึกษาชั้นตรี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาน้อยกว่าธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก แต่พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ นักเรียนระดับธรรมศึกษาชั้นตรี มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาน้อยกว่าธรรมศึกษาชั้นโท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การทดสอบสมมติฐานโดยตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ จำแนกตามสมมติฐานที่ ๑ – ๓

ปัจจัยส่วนบุคคล	ด้านหลักสูตร		ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน		ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน		ด้านการวัดและประเมินผล	
	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
๑.เพศ	✓	-	✓	-	✓	-	✓	-
๒.อายุ	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓
๓.ระดับชั้นธรรมศึกษา	✓	-	-	✓	-	✓	-	✓

จากตารางที่ ๕.๑ สรุปได้ว่า

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เพศของนักเรียนธรรมศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุและระดับชั้นธรรมศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีปัญหาอุปสรรคและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัญหา/อุปสรรค พบว่า ข้อคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ **ด้านหลักสูตร** มีปัญหา/อุปสรรคอันดับแรกคือ หลักสูตรที่ใช้ศึกษาเป็นหลักสูตรที่เข้าใจยากและไม่ค่อยมีความน่าสนใจ รองลงมา ระยะเวลาการเรียนการสอนน้อยเกินไปเรียนไม่ทัน ตำราเรียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน และสุดท้าย นักเรียนไม่ค่อยได้เรียนหลักสูตรธรรมศึกษาเพราะต้องเรียนหลักสูตรสามัญศึกษาและกิจกรรมหลักของทางโรงเรียน **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** พบว่า ปัญหา/อุปสรรคอันดับแรกคือ พระภิกษุสอนแต่ในหนังสือเน้นบรรยายมากเกินไปทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อในการเรียนวิชาธรรมศึกษา รองลงมา พระภิกษุไม่เข้ามาสอนวิชาธรรมศึกษาในโรงเรียน พระภิกษุให้นักเรียนอ่านแต่หนังสือด้วยตนเองไม่มีการเรียนการสอน พระภิกษุจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เข้าใจทำให้นักเรียนเกิดความน่าเบื่อและง่วงนอนมาก และสุดท้าย กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแบบเรียบง่าย ชอบให้ทำกิจกรรมแบบเดิมๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก และกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง **ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** พบว่า ปัญหา/อุปสรรค อันดับแรกคือ พระภิกษุผู้สอนไม่ค่อยใช้สื่อการเรียนการสอน รองลงมา สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ สื่อการเรียนการสอนไม่มีความน่าสนใจ สื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัยทำให้ง่วงนอนน่าเบื่อ สื่อการเรียนการสอนไม่อยู่ในสภาพเก่าเกินไป ไม่พร้อมใช้งาน และสุดท้าย สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เช่นคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายไม่มี **ด้านการวัดและประเมินผล** พบว่า ปัญหา/อุปสรรคอันดับแรกคือ ข้อสอบวัดและประเมินผลยากเกินไป รองลงมา วิธีการวัดและประเมินผลไม่มีความหลากหลายใช้แต่เดิมๆ และสุดท้าย การวัดและประเมินผลไม่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน

แนวทางการปรับปรุงแก้ไข พบว่า ข้อคิดเห็นของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ **ด้านหลักสูตร** มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข อันดับแรกคือ ควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหายุ่งต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน รองลงมา ควรจะเพิ่มระยะเวลาการเรียนการสอนให้มากขึ้น ควรจัดหาตำราเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน และสุดท้าย ควรจัดตารางเวลาเรียนให้พระภิกษุเข้ามาสอนวิชาธรรมศึกษาบ้าง **ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข อันดับแรกคือ พระภิกษุควรนำเทคนิคการเรียนการสอนใหม่ๆ มาใช้ในห้องบ้าง รองลงมา พระภิกษุควรเข้ามาสอนอย่างสม่ำเสมอ พระภิกษุควรหากิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจนักเรียนบ้าง ควรหาหนทางขาดกมาเล่าให้นักเรียนฟังบ้างเพื่อให้ไม่ง่วงนอนในเวลาเรียน พระภิกษุควรหากิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงบ้าง เช่น ทักศศึกษาตามวัดและสถานที่สำคัญต่างๆทางพระพุทธศาสนา **ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข อันดับแรกคือ ควรหาสื่อการเรียนการสอนมาใช้บ้าง รองลงมา สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ควรมีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจไม่น่าเบื่อ พระภิกษุควรนำสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่ทันสมัย เช่น วีดิโอ ภาพถ่ายบัตรคำ แผนภูมิ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มาสอนบ้างเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ควรปรับปรุงและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และสุดท้าย พระภิกษุควรติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียนจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องฉายนำมาใช้เพื่อทำให้สื่อการเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากขึ้น **ด้านการวัดและประเมินผล** พบว่า มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข อันดับแรกคือ ข้อสอบไม่ควรยากเกินไป รองลงมา พระภิกษุควรหาวิธีการวัดและประเมินผลที่มีความหลากหลายให้มากขึ้น และสุดท้ายพระภิกษุควรเลือกใช้การวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน

๕.๒ อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

๕.๒.๑ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

จากการศึกษาเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนธรรมศึกษามีสภาพปัญหาต่อการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านหลักสูตร จากการศึกษา พบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนธรรมศึกษามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า ด้านหลักสูตร มีปัญหา/อุปสรรคคือ ภาษาที่ใช้ในหนังสือเข้าใจยาก ใช้ปัญหายุคโบราณบางคำเข้าใจยากเกินความสามารถของผู้มีวุฒิภาวะน้อยจะรับรู้ได้ เนื้อหาเก่าและสอนแบบจำตำราไม่เน้นความเข้าใจ เนื้อหามากเกินไปไม่อาจจับประเด็นสาระได้ทั้งหมด ไม่มีการประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบัน เป็นเพียงเอกสารรวมหมวดธรรมมิใช่เป็นหลักสูตรตามหลักวิชาการ ขาดการปรับปรุงภาษาไม่ร่วมสมัย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลลำลี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนธรรมศึกษามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหา/อุปสรรคคือ ครูไม่ชำนาญการสอนเน้นการท่องจำ ขาดครูที่มีประสบการณ์และมาตรฐานในการสอน ขาดความรู้จริงในวิชาที่สอนสอนตามที่เคยเรียนมา เน้นการท่องจำมากเกินไป ขาดหลักวิชาครู ขาดการเรียนรู้วิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ไม่ได้มีการอบรมที่จะเป็นครูเหมือนวิชาชีพอื่น ทำให้ขาดความรู้ที่ดีเป็นลักษณะที่สอนน้องจึงทำให้การสอนไม่ได้เท่าที่ควร ครูมีเวลาน้อยมากมักติดภารกิจ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระธีระวิวัฒน์ คมรัมย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ผลการวิจัยพบว่า ครูบรรพชิตและ

ครูมรอาวาสโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก

ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบบ่งชี้ว่าแสดงให้เห็นว่านักเรียนธรรมศึกษามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ** ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน มีปัญหา/อุปสรรค คือ มีการใช้สื่อการสอนน้อย แทบจะไม่มีเลยใช้การบรรยายอย่างเดียว ไม่ค่อยมีการจัดทำสื่อประกอบการสอน มีแต่กระดานและชอล์ค ขาดปัจจัยที่นำมาซื้ออุปกรณ์ ถ้ามีก็มีแต่ชำรุดหรือเสียหาย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

ด้านการวัดและประเมินผล จากการศึกษา พบว่า มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อค้นพบบ่งชี้ว่าแสดงให้เห็นว่านักเรียนธรรมศึกษามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ** ด้านการวัดและประเมินผล มีปัญหา/อุปสรรค คือ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานวัดความจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ ขาดความรู้ในการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนเน้นการวัดความจำและด้านภาษาเป็นหลัก มิได้เน้นการวัดความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติของผู้เรียน ขาดการทดสอบความยากง่ายของข้อสอบมีความยากเกินไปและไม่สามารถจะวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนครอบคลุมได้ทุกด้าน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระมหาไพโรจน์ กนโก (นวลสำลี)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

๕.๒.๒ เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

จากการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันออกไปเมื่อพิจารณาในแต่ละส่วน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑) **เพศ** พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **แสงจันทร์ มโนสร้อย** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการเรียนรู้การสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่๓ โรงเรียนในอำเภอเวียงหนองล่อง” พบว่า ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนประสบปัญหาด้านการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจน การใช้คำถามแบบปฏิจจาสัมปตสนนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน การสนทนาที่ถูกต้องตามการสอนแบบพุทธวิธี การจัดทำสื่อที่ไม่สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอน ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหา เทคนิควิธีตามหลักพุทธธรรมเนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม ซึ่งพบว่า เพศที่ต่างกันของ นักเรียนไม่ส่งผลต่อความแตกต่างทางสถิติ ของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอน

๒) **อายุ** พบว่า นักเรียนที่อายุแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปัญญาวัฒน์กิจ ปญญาวฑฺฒโน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๔ พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน โดยด้านที่มีปัญหาระดับปานกลางเป็นอันดับแรกคือ ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน รองลงมาคือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาทวน นวลสาย** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวม และหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

๓) **ระดับชั้นธรรมศึกษา** พบว่า นักเรียนที่ระดับชั้นธรรมศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปัญญาวัฒน์กิจ ปญญาวฑฺฒโน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่๓ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๔ พบว่า มีปัญหาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๒ ด้าน โดยด้านที่มี

ปัญหาระดับปานกลางเป็นอันดับแรก คือ ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอนรองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาทวน นวลสาย** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่า ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยรวม และหลายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปริยัติธรรมมาวุธ (วิรัช ต้นชวน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ ตรัง และพังงา มีปัญหาระดับปานกลางและมากทุกด้าน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยมีนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดทำตารางเรียนในแต่ละวิชาให้เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน และจัดหาสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่มีความเหมาะสมเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

๒. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญในการจัดสรรเวลาสำหรับการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาโดยเฉพาะ

๓. พระภิกษุผู้สอนควรมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนในการเข้าสอนหลักสูตรธรรมศึกษาให้มากขึ้น

๔. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพพระภิกษุผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

๕. ควรจัดให้มีการอบรมพระภิกษุผู้สอนในด้านการใช้หลักสูตร ตลอดจนการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๖. ควรสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุผู้สอนได้รับการอบรมวิธีการสอนและเทคนิคใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และศักยภาพของผู้เรียน

๗. ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน ขั้นตอนการใช้สื่อการสอน และควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับความสนใจผู้เรียน

๘. ควรจัดอบรมให้พระภิกษุผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวัดและประเมินผล รวมทั้งการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลเพื่อให้การวัดและประเมินผลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยเรื่องปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในพื้นที่อื่นซึ่งอาจเป็นระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบผล

๒. ควรมีการวิจัยเรื่องปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้นในเชิงปริมาณและคุณภาพด้วย

๓. ควรมีการวิจัยเรื่องปัญหาของพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. การศึกษาวิจัยรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน

ธรรมศึกษาในสังคมไทย : สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษา

ทุกระดับชั้น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

จำกัด, ๒๕๔๙.

_____ ธรรมศึกษาขั้นตรี ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐.

_____ ธรรมศึกษาขั้นโท ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐.

_____ ธรรมศึกษาขั้นเอก ฉบับปรับปรุงใหม่ที่ประกาศใช้ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐.

กรมวิชาการ. คู่มือประเมินผลการเรียนการสอน หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ,

๒๕๔๗.

กรมวิชาการ. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช ๒๕๒๑. ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร :

กรมการศาสนา, ๒๕๓๓.

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช

๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : กระทรวง

ศึกษาธิการ, ๒๕๔๕.

เกษมสันต์ วัฒนานรงค์. เทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๓๖.

กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

กิตติมา ปรีดีติลล. การบริหารและการนิเทศเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษราพิพัฒน์, ๒๕๓๒.

จำเนียร ศิลปะวานิช. หลักและวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, ๒๕๓๙.

ฉลวย พร้อมมูล. พฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. สงขลา : คณะครุศาสตร์สถาบัน
ราชภัฏสงขลา, ๒๕๔๒.

ชลียา ลิ้มปิยากร. เทคโนโลยีการศึกษา. ธนบุรี : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๓๖.

ทัศนีย์ ศุภเมธี. หลักการและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒.

อามร บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาการศึกษาศาสตร์,
๒๕๔๒.

บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๖.

ประเสริฐ ธรรมโวหาร. หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตร
และการสอนคณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๔๒.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๒.

เป็รื่อง กิจรัตน์. อุตสาหกรรมศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : คณะอุตสาหกรรม
ศึกษาวิทยาลัยครูพระนคร, ๒๕๓๒.

พร้อมพรรณ อุดมสิน. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระยาภักดินฤเบศร์. หลักสูตรนันทกรรมและปรัญญาสำหรับใช้ในการศึกษาและสอปลัธธรรมวินัย
ของพระภิกษุสามเณร. ฉบับพิมพ์ครั้งแรก. พ.ศ. ๒๔๖๙.

พิชิต ฤทธิจัญญ. หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เอ้าส์ออฟเคอร์มีส์,
๒๕๔๕.

พิสนุ พองศรี. วิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพ็ญฟ้าการพิมพ์, ๒๕๔๙.

มนัส ภาควิมิ. การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๔๑.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการสอ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๐.

- มานพ พลไพรินทร์. **การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๑.
- แรมสมร อยู่สถาพร. **การสร้างและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- ละออ การุณยะวนิช และคณะ. **วิธีสอนทั่วไป General methods of teaching**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๔๕.
- ลัดดา สุขปรีดี. **เทคนิคการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖.
- วไลพร คุโณทัย. **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐.
- วัฒนาพร ระจับทุกข์. **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร : เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๑.
- วัฒนาพร ระจับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอล.ที.เพรส จำกัด, ๒๕๔๒.
- วาณี ภูเสต์ว. **การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน**. จันทบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๒.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. **การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏธนบุรี**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๔.
- สนอง อินละคร. **เทคนิควิธีการและนวัตกรรมที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. อุบลราชธานี : อุบลกิจจอฟเซทการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- สนิท เจริญธรรม. **การวัดผลประเมินผล**. นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๐.
- สมคิด สร้อยน้ำ. **หลักการสอน**. อุตรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุตรธานี, ๒๕๔๒.
- สมพงษ์ สิงหะพล. **ศัพท์หลักสูตร เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครราชสีมา : สมบูรณ์การพิมพ์, ๒๕๔๒.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. **การประเมินผลการเรียน**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๑.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง**. กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาบุคคลสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๐.
- _____. **แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดอนงคาราม**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๘.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตาม**

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน

วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๔.

สิทธิศักดิ์ จุลศิริพงษ์. **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร.** นครราชสีมา : ภาควิชาหลักสูตรและการ

สอนสถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๒.

สิริเทพ สุวรรณาศ และคณะ. **การพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน.** ขอนแก่น :

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น, ๒๕๔๔.

สุนีย์ภูพันธ์. **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร.** (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๖.

สุพิน บุญช่วงค์. **หลักการสอน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๕.

สุวิทย์ มูลคำ. **แฟ้มสะสมงาน.** พิมพ์ครั้งที่ ๘ กรุงเทพมหานคร : ที.พี.พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๒.

แสงจันทร์งาม. **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

อมรา เล็กเริงสินธุ์. **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร

: ฝ่ายเอกสารตำราทางวิชาการสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๗.

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. **การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็น**

สำคัญ เล่ม ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๔.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. **หลักการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖.

อำนวย เดชชัยศรี. **สื่อการศึกษาพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๒.

อำภา บุญช่วย. **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๓๗.

เอกศักดิ์ บุตรลับ. **ครูและการสอน. Teacher and teaching.** เพชรบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะวิชาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ปัญญา ผิวเกลี้ยง. “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

อาชีวศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.**บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๘.

พระครูปริยัติธรรมมาวุธ วิรัชตันชวน. “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่ตรังและพังงา”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหา**

บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระครูปัญญาวุฒนกิจ ปญญาวฑฒโน พิงสูงเนิน. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของ

ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ ในสถาบันขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษานครราชสีมาเขต ๔”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๔.

- พระครูศรีกิตติวรากร. “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ฝ่ายธรรมศึกษา สำนักเรียน คณะจังหวัดนนทบุรี ภาค ๑”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑.
- พระธีรวัฒน์ คมรัมย์. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑”, **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.
- พระจรัสศักดิ์ แสงประโคน. “การพัฒนาบุคลากรด้านการสอนธรรมศึกษาแบบบูรณาการของสำนักศาสนศึกษาวัดหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.
- พระธีรชาติ ธีรวิไล ธรรมวงศ์. “การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม วิชาพระพุทธศาสนา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต ๑”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.
- พระบัญชา ฤทธิงาม. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูกับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาธรรมศึกษา สำนักเรียนในจังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล. “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘
- พระมหาไชยา ชยสิทธิ. “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระมหาทวน นวลสาย. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.
- พระมหาไพโรจน์ กนโก นวลสำลี. “การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูอาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๖.
- พระมหามานิต สกกล้ำ. “สภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในจังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.

พระมหาสุทร ญฐฐุมิ จงไกรจักร. “ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน
ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา.” **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๐.

พระสมุห์สุทธิยะ สุทธิโย หยุ่มไธสง. “สภาพและปัญหาการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนของครู
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามหาวิทยาลัยการศาสนากระทรวงศึกษาธิการจังหวัด
มหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, ๒๕๕๑.

พระสุภาวัฒน์ หนูพริก. “ทัศนะและความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉพาะกรณี : ผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๘ .

พระอนุวรรตน์ พองศรี. “ศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดธรรมศึกษาในจังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์
การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.

แสงจันทร์ มโนสร้อย. “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอ
เวียงหนองล่อง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย. สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัด
นครสวรรค์. พ.ศ.๒๕๕๓. (อัติสำเนา)

_____. สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. พ.ศ.๒๕๕๔.
(อัติสำเนา)

_____. สถิตินักเรียนธรรมศึกษา ตรี โท เอก อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. พ.ศ.๒๕๕๕.
(อัติสำเนา)

๒. ภาษาอังกฤษ :

Beauchamp George A. **A Curriculum theory**, 4th ed Itasca, Ill : F.E. Peacock, 1981.

Good.c.v. **Dictionary of education**. New York : McGraw-Hill, 1973.

Taba Hilda. **Curriculum development : Theory and practice**. New York : McGraw-Hill,
1962.

๓. สารนิเทศจาก World Wide Web (www) :

นิตยา ข้าวหอมทอง. การเลือกใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม โรงเรียนบางปะหัน. ออนไลน์. แหล่งที่มา :[http://www.2.se-ed.net/
watthanadham/ homepage](http://www.2.se-ed.net/watthanadham/homepage) . ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. พระอมรเมธี ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ อาจารย์พิเศษสาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๒. พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๓. อาจารย์รุ่งอรุณ อบเชย รองผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๔. ผศ.ดร.สุพรต บุญอ่อน ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการอุทัยธานี
อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๕. นายชำนาญ ตั้งฉิ่น ข้าราชการบำนาญ
อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนทัพพมณ

ภาคผนวก ข

ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น

ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕		
ข้อ ๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๖	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๐	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๖	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๑๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๑	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๒	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๓	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ ๕		
ข้อ ๒๐	๑	๑	๐	๑	-๑	๐.๖๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๕	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๖	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๗	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๘	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒๙	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓๐	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓๔	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

พระพิศาล ปภัสโร
 สาขา วิชาการบริหารการศึกษา รุ่น ๑
 รหัส ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑

ปภัสโร
 1/1/2564
 1/1/2564 (citycat) 7/1
 1/1/2564
 1/1/2564

ภาคผนวก ค

ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

Reliability Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.950	35

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
หลักสูตรข้อ1	2.5667	.72793	30
หลักสูตรข้อ2	2.5333	.73030	30
หลักสูตรข้อ3	2.4667	.77608	30
หลักสูตรข้อ4	2.5667	.77385	30
หลักสูตรข้อ5	2.0667	.78492	30
หลักสูตรข้อ6	2.0333	.71840	30
หลักสูตรข้อ7	2.1333	.68145	30
กิจกรรมข้อ1	2.5333	.81931	30
กิจกรรมข้อ2	2.5667	.67891	30
กิจกรรมข้อ3	2.2333	.67891	30
กิจกรรมข้อ4	2.2333	.97143	30
กิจกรรมข้อ5	2.3333	.92227	30
กิจกรรมข้อ6	2.3667	.80872	30
กิจกรรมข้อ7	2.1667	.74664	30
กิจกรรมข้อ8	2.4333	.97143	30
กิจกรรมข้อ9	2.5333	.77608	30
กิจกรรมข้อ10	2.4000	.77013	30
กิจกรรมข้อ11	2.3667	.88992	30

กิจกรรมข้อ12	1.9667	.88992	30
สื่อการสอนข้อ1	2.5667	.77385	30
สื่อการสอนข้อ2	2.3000	1.05536	30
สื่อการสอนข้อ3	2.2000	.84690	30
สื่อการสอนข้อ4	2.0333	.76489	30
สื่อการสอนข้อ5	1.9333	.78492	30
สื่อการสอนข้อ6	2.1000	1.09387	30
สื่อการสอนข้อ7	2.1000	.84486	30
สื่อการสอนข้อ8	2.0667	.86834	30
สื่อการสอนข้อ9	2.2667	.98027	30
วัดและประเมินผลข้อ1	2.2667	.63968	30
วัดและประเมินผลข้อ2	2.4667	.77608	30
วัดและประเมินผลข้อ3	2.2333	.81720	30
วัดและประเมินผลข้อ4	2.0333	.71840	30
วัดและประเมินผลข้อ5	2.4333	.67891	30
วัดและประเมินผลข้อ6	2.2667	.78492	30
วัดและประเมินผลข้อ7	2.1667	.87428	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
หลักสูตรข้อ1	77.3667	292.447	.465	.949
หลักสูตรข้อ2	77.4000	292.455	.463	.949
หลักสูตรข้อ3	77.4667	285.637	.698	.948
หลักสูตรข้อ4	77.3667	287.413	.630	.948
หลักสูตรข้อ5	77.8667	284.878	.719	.948
หลักสูตรข้อ6	77.9000	291.541	.509	.949
หลักสูตรข้อ7	77.8000	292.166	.512	.949
กิจกรรมข้อ1	77.4000	292.455	.408	.950
กิจกรรมข้อ2	77.3667	291.413	.547	.949
กิจกรรมข้อ3	77.7000	292.769	.487	.949
กิจกรรมข้อ4	77.7000	283.390	.618	.948

กิจกรรมข้อ5	77.6000	283.283	.658	.948
กิจกรรมข้อ6	77.5667	293.357	.380	.950
กิจกรรมข้อ7	77.7667	290.392	.534	.949
กิจกรรมข้อ8	77.5000	285.983	.536	.949
กิจกรรมข้อ9	77.4000	288.179	.598	.949
กิจกรรมข้อ10	77.5333	293.292	.404	.950
กิจกรรมข้อ11	77.5667	282.530	.709	.948
กิจกรรมข้อ12	77.9667	284.516	.641	.948
สื่อการสอนข้อ1	77.3667	289.826	.536	.949
สื่อการสอนข้อ2	77.6333	281.068	.632	.948
สื่อการสอนข้อ3	77.7333	282.892	.735	.947
สื่อการสอนข้อ4	77.9000	283.472	.796	.947
สื่อการสอนข้อ5	78.0000	284.414	.737	.947
สื่อการสอนข้อ6	77.8333	273.661	.820	.946
สื่อการสอนข้อ7	77.8333	286.557	.604	.948
สื่อการสอนข้อ8	77.8667	287.154	.565	.949
สื่อการสอนข้อ9	77.6667	283.126	.620	.948
วัดและประเมินผลข้อ1	77.6667	292.575	.528	.949
วัดและประเมินผลข้อ2	77.4667	288.533	.585	.949
วัดและประเมินผลข้อ3	77.7000	287.872	.577	.949
วัดและประเมินผลข้อ4	77.9000	291.817	.498	.949
วัดและประเมินผลข้อ5	77.5000	295.707	.359	.950
วัดและประเมินผลข้อ6	77.6667	290.713	.494	.949
วัดและประเมินผลข้อ7	77.7667	286.047	.600	.948

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
79.9333	304.547	17.45128	35

N of Cases = 30.0

N of Items = 35

Alpha = 0.950

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น

อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง

๑.แบบสอบถามชุดนี้ใช้สำหรับนักเรียนธรรมศึกษา ในปีการศึกษา ๒๕๕๕ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยคำถาม ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น

อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ ๓ สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้

ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

๒.โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่องานวิจัยครั้งนี้จะได้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่าต่อการวางแผนการปฏิบัติการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ต่อไป

๓.ผู้วิจัยจะใช้คำตอบของท่านสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น จะสงวนคำตอบของท่านไว้เป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวท่านแต่ประการใด

ขออนุโมทนาผู้ตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

พระพิศาล ปภัสสร

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในวงเล็บ () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน โดยพิจารณาจากข้อความด้านล่าง ดังต่อไปนี้

๑. สถานภาพ

() ชาย

() หญิง

๒. อายุ

() ต่ำกว่า ๑๒ ปี

() ๑๒-๑๕ ปี

() มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป

๓. ระดับชั้นประถมศึกษา

() ประถมศึกษาชั้นตรี

() ประถมศึกษาชั้นโท

() ประถมศึกษาชั้นเอก

ตอนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยแบ่งปัญหาออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และ ๔) ด้านการวัดและประเมินผล โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถามทีละข้ออย่างละเอียด แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับมาก

๓ หมายถึง มีปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับน้อย

๑ หมายถึง มีปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับข้อคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	ด้านหลักสูตร					
๑	ท่านมีความรู้ด้านโครงสร้างของหลักสูตรธรรมศึกษา					
๒	ท่านเข้าใจในจุดประสงค์ของหลักสูตรธรรมศึกษา					
๓	เนื้อหาในหลักสูตรธรรมศึกษามีความน่าสนใจ					
๔	เนื้อหาของหลักสูตรธรรมศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน					
๕	เนื้อหา มีความเหมาะสมกับระยะเวลาที่กำหนด					
๖	ความเพียงพอของหนังสือ/ตำราเรียน					
๗	เนื้อหาที่เรียนง่ายต่อการทำความเข้าใจ					
	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน					
๑	กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา					
๒	กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ					
๓	กิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหา					
๔	กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน					
๕	กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้มีความหลากหลาย					
๖	กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางกาย					
๗	กิจกรรมการเรียนการสอนเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียน					
๘	กิจกรรมการเรียนการสอนมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง					
๙	กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งในพระพุทธศาสนา					

ข้อ	รายการ	ระดับข้อคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (ต่อ)					
๑๐	กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกัน					
๑๑	กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
๑๒	บรรยากาศภายในห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
	ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน					
๑	การใช้สื่อมีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน					
๒	สื่อการสอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่เรียน					
๓	สื่อการสอนที่ใช้มีความทันสมัยอยู่เสมอ					
๔	สื่อการสอนที่ใช้มีความหลากหลาย					
๕	การใช้สื่อการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน					
๖	การใช้สื่อช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น					
๗	สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเสียง เครื่องฉาย เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน					
๘	สื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น ภาพถ่าย บัตรคำ แผนภูมิ เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน					
๙	สื่อการเรียนการสอนอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน					

ข้อ	รายการ	ระดับข้อคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	ด้านการวัดและประเมินผล					
๑	มีการแจ้งเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้นักเรียนทราบก่อนเรียน					
๒	การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
๓	การวัดและประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาวิชาที่เรียน					
๔	มีการวัดและประเมินผลความรู้ของนักเรียนก่อนเรียน					
๕	มีการวัดและประเมินผลความรู้ของนักเรียนหลังเรียน					
๖	วิธีการวัดและประเมินผลที่ใช้มีความหลากหลาย					
๗	เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษา
ทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โปรดให้คำแนะนำในการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ธรรมศึกษาทุกระดับชั้น อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักสูตร ๒) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ๓) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และ ๔) ด้านการวัดและประเมินผล

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความตามข้อคิดเห็นของท่าน ซึ่งข้อคิดเห็นนี้จะไม่ผลเสียต่อผู้ตอบแบบสอบถามนี้แต่อย่างใด

๓.๑ ด้านหลักสูตร

ปัญหา/อุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

๓.๒ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหา/อุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๓.๓ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน

ปัญหา/อุปสรรค.....

ข้อเสนอแนะ.....

๓.๔ ด้านการวัดและประเมินผล

ปัญหา/อุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

**** ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม****

ภาคผนวก จ
หนังสือความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๖๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระอมรเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม

จำนวน ๑ ชุด

๒. โครงร่างวิทยานิพนธ์

จำนวน ๑ เล่ม

ด้วย พระพิศาล ปภัสสร นามสกุล อนันต์ เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ตราประทับ

(พระคณเรศ)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๖๒๕

วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระครูศรีสุธรรมนิวัตร รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระพิศาล ปกสุโร นามสกุล อนันต์ เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ทรง ๑๑/๖๖
พระครูศรีสุธรรมนิวัตร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (ศ)/๖๒๕

วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายรุ่งอรุณ อบเชย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ด้วย พระพิศาล ปกสสุโร นามสกุล อนันต์ เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙ (๗)/๖๒๕

วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผศ.ดร.สุพรด บุญอ่อน อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา

ด้วย พระพิศาล ปภัสโร นามสกุล อนันต์ เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

รับไว้ในแฟ้มข้อมูล

๒๓ ต.ค. ๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร นายชำนาญ ดิ่งฉั่น อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนทัพพมัน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด
๒. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม

ด้วย พระพิศาล ปภัสสรโร นามสกุล อนันต์ เลขประจำตัว ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น จึงเจริญพรมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกับหนังสือฉบับนี้แล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

ดำรงแล้ว
(นางฉัตรพร วัฒน)

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

สำนักงานศูนย์บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

เลขที่ ๖๑๐๙-๖๕๗
๒๙๔
๒๑/๑๕๕
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจริญผล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปภัสสร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

เป็น ผู้บริหารโรงเรียนวัดเจริญผล

ขอความอนุเคราะห์
เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เพื่อเป็นประโยชน์

☒ อนุมัติ

☒ อนุมัติ

☒ อนุมัติ

☐ อนุมัติ

วันที่ ๒๙/๑๑/๕๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

๒๖/๑๑/๕๕
อ.อ.อ.อ.อ.

กราบ
อ.อ.อ.อ.อ.

อ.อ.อ.อ.อ.

ที่ ศธ ๖๑๐๙(ท)/๖๕๗

129 / 2555
21 พ.ค. 55
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมจริยวาสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อ
การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์
จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

เรียน ผอ.ร.วัดธรรมจริยวาสน

- ☒ เพื่อไปรคทราบ
☐ เพื่อไปรคพิจารณา
☐ อื่น ๆ

ลงชื่อ ส.ค.ค.

1 เลขาฯ ฝ่ายธรรมจริยวาสน
21 พ.ค. 55
21 พ.ค. 55

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

โรงเรียนราชฤๅรร่วมสามัคคี
วันที่ 27 พ.ย 2555
ลำดับที่ 514
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนราชฤๅรร่วมสามัคคี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการ

-เพื่อโปรดทราบ

☐ สทป.นว. เขต 2☒ อื่น ๆ ผู้ช่วยอธิการบดี มจร-แจ้ง อธิการบดี มจร เพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

28 พ.ย 55

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

เลขที่.....
 วันที่ ๒๑ พ.ค. ๖๕
 ปี ๒๕๖๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
 มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองตา

สิ่งส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปภัสสร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อ
 การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”
 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์
 จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมหา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต
 ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
 มา ณ โอกาสนี้

ด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน

ทางความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

โรงเรียนวัดหนองตา

พ.ค.
 ๒๑ พ.ค. ๖๕

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๐๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๘๘

- ร.ม.

- อ.ม.

๒๑ พ.ค. ๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

รับที่	184 / 2555
วันที่	21 / พ.ย. / 55
เวลา	14.00 น.

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองกรด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสุสโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เรียน ผอ. โรงเรียนวัดหนองกรด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
เพื่อการวิจัย

เห็นควรแจ้ง ผอ. ๖๐.ทราบ

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ร.ก. นายนพคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองกรด

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

โรงเรียนหัตไทยวิทยาลูรี

ปีที่ ๓๓

วันที่ 19 พ.ย. ๕5

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนหัตไทยวิทยาลูรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสุโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อ
 การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”
 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์
 จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต
 ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
 มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

เรียน ผู้อำนวยการ

☒ เพื่อไม่ให้เกิดความ☒ เพื่อไม่ให้เกิดความ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๘๘

วันทรา

ความเห็นของผู้รับทราบ

☒ ครม☐ เห็นชอบให้ดำเนินการตาม☒ ขอขอบคุณด้วยดี

ขอเรียน พระพิศาล ปกสุโร

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๒๓ พย ๕๕

เวลา 14.30 - 15.30 น

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

โรงเรียนวัดคลองธรรม
วันที่ 478 / 2555
ศูนย์บัณฑิตศึกษา 2 / 55
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปภัสสร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๔๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมหา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

ใน ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕

ขอเจริญพร

ด้วย มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูล เพื่อใช้ในการวิจัย
จึงเรียนมา เพื่อโปรดพิจารณา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ วัฒนศิริ (พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

ทนาย

อ.ดร. ประจักษ์ วัฒนศิริ
(นางสาวประจักษ์ วัฒนศิริ)

อ.ดร. ประจักษ์ วัฒนศิริ

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

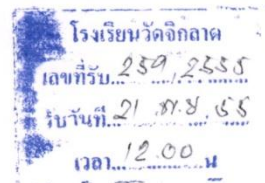
ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตขอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจิดจลาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสุโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อ
การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์
จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

เรียน ผอ.รร.วัดจิดจลาด

- ๓๐. มจร. มว. ขอความอนุเคราะห์
เก็บข้อมูล เพื่อการวิจัย

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

- เห็นชอบ
- ปรึกษาหารือไม่ขัดขวาง

- ๒๑ พ.ย. ๕๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

ทรง
หนังสือแจ้งขอตัวนักเรียน
๕

(นายเอกณรงค์ คงเพชรศักดิ์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจิดจลาด

ທີ່ ສປ ໒໐໐໙(໗)/໒໕໗

โรงเรียนบ้านใหม่ (ราษฎร์บูรณะ)

เลขที่ 190

ศูนย์พัฒนาระบบบริหารงาน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่ (ราษฎร์บูรณะ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๔๖๑
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อ
 การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”
 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์
 จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรา มา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้สิด
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

เรียน ผอ. รร. บ้านโป่ง (บางทรายใหญ่) :
 ดิฉัน นางสาวจิตทิพย์ ลอมนาคสาร ได้
 ขอตามองตรา นิตยภัตมาเพื่อ
 ทดริ้ว
 จักรวรรดิมาเพื่อโปรดคน. ประธา
 วิชา
 มหาวิทยาลัยมหา

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

η5,25

Om
(Kund's Sign)

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดมาบมะขาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

198	๔๖๓๗
41	ก.ค. ๖๖
17.30	

ด้วย พระพิศาล ปกสุโร (อนัตย์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์ จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

- ทศ.ว

(นายสงฆ์ เกษศิริ)

ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดมาบมะขาม

ที่ ศธ ๖๑๐๙(๗)/๖๕๗

ร.ร.ไทยรัฐวิทยา ๕๙ (วัดสังฆาภิบาล)
 ราชินี ๗๗๗/๕๙๕๙
 วันที่ เดือน ปี ๒๕๖๕ พ.ย. ๕๕
 เวชชนยบัณฑิตศึกษา

มจร วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๕๙

สิ่งที่ส่งมาด้วย ตัวอย่างแบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิศาล ปกสโร (อนันต์) รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๒๓๔๐๕๘๖๑
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัญหาของนักเรียนธรรมศึกษาที่มีต่อ
 การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”
 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ในการวิจัยครั้งนี้ นิสิตมีความประสงค์
 จักจัดเก็บข้อมูลจากนักเรียนในโรงเรียนของท่าน

ฉะนั้น จึงเจริญพรมา เพื่อความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิต
 ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคง
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
 มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 ประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บัณฑิตศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๕๙ (วัดสังฆาภิบาล)
 ๑. เพื่อไม่ทรมาน
 ๒. เพื่อความง่าย

☒ กลุ่มบริหารงานวิชาการ
☐ กลุ่มบริหารงานบุคคล
☐ กลุ่มบริหารงานแผนงาน
☐ กลุ่มบริหารงานทั่วไป

๑.

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๐๙๙๙๘

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ- นามสกุล : พระพิศาล ปภัสสโร (อนัตย์)
- เกิด : เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๗ เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๘ ปีฉลู
- สถานที่เกิด : ณ บ้านเลขที่ ๑๘๔/๑ หมู่ ๒ บ้านหูกวาง ตำบลหูกวาง
อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
- อุปสมบทเมื่อ : วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ณ วัดหูกวาง ตำบลท่าจั่ว
อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มี พระครูนิทานโพธิวัฒน์
เป็นพระอุปัชฌาย์
- วุฒิทางธรรม : สอบได้นักธรรมชั้นเอก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ณ วัดหูกวาง
จังหวัดนครสวรรค์
- วุฒิสامัญญ : - สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) รุ่น ๕๖ (คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาสังคมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔
- ปัจจุบันศึกษาต่อระดับปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(พธ.ม.) (คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) จาก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔
- ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง : เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหูกวาง
เป็นเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอบรรพตพิสัย ฝ่ายเผยแผ่